

31717/B

LAHR, A. v. d.

S C H E T S
D E R G E H E E L E
V E R L O S K U N D E ,

G E S C H I K T O M D E R Z E L V E R
G R O N D B E G I N Z E L E N V O L -
K O M E N T E L E E R E N .

I N ' s G R A V E N H A G E ,
By H. H. V A N D R E C H T,
Boekverkoper in de Hoogstraat ; het zeyende
Huis van de Plaats. 1774.

WELLS

NEW YORK

NEW YORK

GEORGE W. WELLS
PUBLISHER
NEW YORK

WELLS

NEW YORK

VOORREEDEN.

UIT welk oogpunt men de Verloskunde ook tragt te beschouwen, dezelve is altoos met recht geoordeeldt van 't uiterste aanbelang te zyn voor de geheele Maatschappye der Menschen; Edog niettegenstaande deeze gewigtige waarheid, heeft men nogtans het leeven en de gezondheid der barende Vrouwen en derzelver Nakroost gemeenlyk toevertrouwd aan Vrouwen, die voor 't grootste gedeelte weinig goede gronden gelegd hadden, omtrent dat geen, 't welk in de Verloskunde nodig is om te weten; waar door zy menigmaal oorzaak waaren, dat het leeven of de gezondheid van Vrouw en Kind, of een derzelve uit onkunde verlooren ging, en de noodzaakelyke Smerten der Kinderbaring, zelfs in natuurlyke Verlossingen, niet weinig vermeerderd wierden. Hier en elders zyn wel voornaame Meesters in deeze Konst geweest, die niet alleen groote verbeeteringen gemaakt, maar ook geopenbaard hebben, om dezelve op een grondiger wyze te leeren en te oefnen, waar door men tegenswoordig in verscheide zwaare en tegen natuurlyke Verlossingen, Moeder en Kind behouden kan, waar in voor weinige Jaaren ten minste het Kind nog altoos verlooren ging: Dog helaas! alle deeze welmeenende en voor 't Algemeen noodzaakelyke pogingen, en nu bekende ontdekkingen, gegrond op de reden en een naauwkeurige ondervinding, hebben tot op heden niet kunnen verhoeden, dat 'er nog een aantal van verouderde en zelfs nadeelige gewoontens en onkundige behandelingen onder de Vroedvrouwen plaats hebben, die onnodig zyn hier te herhaalen, vermits de voornaamste aangetekend zyn in (S 187 en 199) en in welken nog dagelyks op een verregaande wyze misdaan worde, en waar onder barende Vrouwen en onnoozele Kinderkens, die hunne smerten niet klagen

IV   V O O R R E E D E N .

kunnen, nog jammerlyk moeten zugten. Welke nadeelige gewoontens der *Vroedvrouwen*, en daar uit spruitende onheilen niet wel zyn uit te roeyen, zoo lang de meeste leerende *Vroedvrouwen* zig voornaamentlyk toeleggen, om haare onderwyzing en gronden van andere *Vroedvrouwen* te verkrygen, en zig zeer bekwaam rekenen, als zy in *Natuurlyke Verlossingen* weeten een *Kind* te ontfangen, te reinigen, en op te bakeren; verzeld van zeer veele onnodige, pynlyke, en nadeelige behandelingen, gewoontens, en ontydige *Handgreepen*, om een schyn te geeven van braaf te hebben mede gewerkt; dit gaat zelfs zoo verre, dat veele zeggen en gelooven, dat haare hulp noodzaakelyk is, om een natuurlyke en voorspoedige *Geboorte* te bevorderen, niet wetende, hoe de *Natuur* het menigmaal beter doen zoude, als men haar alleen liet werken: *Wenschelyk* ware het om die redenen (dewyl de *Vroedvrouwen* in kleine *Steeden*, en op de *Dorpen* gemeenlyk uit grooter *Steeden* genomen worden) dat alle leerende *Vroedvrouwen* zoo veel gelegentheid hadden, en moesten gebruiken, dat zy alleen en volkomen konden onderweezen worden door daar toe gestelde *Professors* of *Lectors*, zoo als in sommige *Steeden* aangesteld zyn; want de korte leertyd, niet zelden gepaard met weinige tyd tot oeffening der meeste leerende *Vroedvrouwen*, en nog minder lust tot onderzoeking na alle verbeteringen, die van tyd tot tyd geopenbaard worden, en voornaamentlyk de gebrekkelyke en van hand tot hand overgeleeverde gewoontens en vooroordeelen van haare *Meesteressen*, zyn de voornaamste oorzaken, dat in de *Verloskunde* onder de *Vroedvrouwen* zoo weinige verbeteringen gezien worden, dewyl de ingezoogen en waanwyze vooroordeelen zulken sterken indruk gemaakt hebben, dat zy niet zelden meerder vermogen op 't oordeel der *Leerlingen*

V O O R R E E D E N. v

gen, als alle gegronde onderrigting, moeite en iever van bekwaame Mannen in deeze Konst: En my dunkt, dat, wanneer de Handgreepen in Natuurlyke en Tegen-natuurlyke Verlossingen, gepaard met goede onderregting, geleerd wierden op een welgemaakt en bekwaam Phantôme, men bekwaamer Leerlingen maaken zoude als door het Verlossen van 10 Vrouwen onder het gebrekkelyk opzigt en onderwys eener Vroedvrouw; of zou men met eenige grond kunnen verwagten, dat iemand, die nooit eenig manuaal gezien of gedaan hadde, bekwaamer zyn zoude om by de eerst voorkomende Tegen-natuurlyke gevallen zwaare Handgreepen wel te doen, als een ander, die dezelve alvorens op een Phatôme geleerd heeft? Waarlyk ongelukkige Vrouwen, die tot leering moeten dienen van zulke geheel ongeoeffende handen!

Niemand denke, dat ik hier mede alle Vroedvrouwen zoeken te doen voorkoomen als onbekwaam en onkundig: Integendeel, ik vertrouw dat 'er zyn, die door lange ondervinding, oeffening en oordeel verre gevorderd zyn: Maar eens Menschen Leeftyd is doorgaans te kort, en men word te laat wys, als men alleen door zig zelfs leeren moet; dog heeft men voor 't aanvaarden der Praetyk de beste gronden gelegd, dan zal men minder mislaagen begaan, en men heeft reeds geleerd zig te wagten voor de Fouten van andere, dat men anders ten kosten van meenige Vrouw en Kind leeren moet; schoon niemand ontkennen kan, dat de meest geoeffende by de ondervinding en behandeling nog dagelyks leeren zal, want wie is volleerd?

Ik ben ook geenzints van die gedagte, als of de oeffening der Verloskunde alleen aan Mans, en niet aan Vrouwen, moest toevertrouwd worden: De gemeenzaamer ommeegang en openhertiger reden-wisselingen tusschen Vrouwen en Vrouwen, en niet zel-

den een kwalyk geplaatste en ontydige schaamte of eerbaarheid veeler Vrouwen, maaken dezelve van meer dienst en hulp, als wel tusschen Vroedmeesters en Vrouwen in 't algemeen kan plaats hebben: daarenboven, als men begrypt, hoe in alle Steeden en Dorpen de armste zoo wel als de rykste Vrouwen in barensnood bekwaame en kundige hulp nodig hebben, zoo zou het niet wel mogelyk zyn, om een genoegzaam aantal van Vroedmeesters alomme te verzorgen, die hun bestaan voor zig zelfs en menigmaal voor hun Huisgezin zouden kunnen vinden, om alle barende Vrouwen by te staan, want men menigmaal dient een geheele dag en langer by een Vrouw te blyven, is het niet uit noodzaakelykheid, ten minsten tot geruststelling, om met geduld van tyd tot tyd raad en troost te geeven, en het einde der Verlossing af te wagten: waarom deeze Konst niet wel in allen deelen kan geoeffend worden, als door Menschen, die zig alleen daar toe bepaalen; want die te gelyk de Genees of Heelkonst oeffenen wil, zal zig ten kosten zyner Praëtyk daar toe niet wel kunnen verledigen, als alleen in zwaare Verlossingen, vermits de hulp in die gevallen meer spoed vereischt en schielyker geëindigt is. Dog tot welzyn van 't Menschelyk Geslagt zyn deeze Verlossingen weinig in vergelyking met die, daar de Natuur het werk voleindigt; en zekerlyk hoe kundiger Vroedvrouwen, hoe minder die zyn zullen, en het gevaar kunnende voorzien, zoo zullen zy beter zorge draagen, dat een Vroedmeester, ingeval van noodzaakelykheid, op zyn tyd geroepen werde. Terwyl dierhalven Vroedvrouwen overal nodig zyn, en daarenboven haar ook toe vertrouwt word, om alle Tegen-natuurlyke Verlossingen, die met de hand kunnen gered worden, zoo is van de uiterste noodzaakelykheid, om met alle ver-

mo-

mogens te zorgen, dat in alle Steeden en Dorpen kundige Vroedvrouwen gevonden worden, zoo wel voor de behoeftige als voor de gegoedste Inwoonderessen: En het is ook billyk, dat die, welke voor niet of een geringe belooning zyn tyd en moeite moet aanwenden, de gelegenheid ook behoude, om van meer vermogende een ruimer belooning te verkrygen.

En zullen alle Vroedvrouwen in Tegen-natuurlyke Verlossingen weeten, welke met Instrumenten moeten geholpen worden, zoo is noodzaakelyk, dat zy leeren en kunnen onderscheiden, wanneer die nodig zyn, om by tyds hulp te vraagen, en door verzuim de Vrouw niet te verwaarloozen: Het eenigste, dat men dan voor de Vroedvrouwen zou kunnen verbergen, is het Manuaal met de Instrumenten; dog volgens myn oordeel sonder grond, want die zoo na volleerd is, mag en zal met weinige moeite en onderregting dit 'er by kunnen leeren; en als op plaatsen, daar menigmaal in geen uren in den omtrek een Vroedmeester te vinden is, een Vroedvrouw wist en kon, door het gebruik van een bekwaam Instrument, het Leeven van een of twee Menschen behouden, zou zulks zoo een ongeoorloofde en strafwaardige zaak zyn? Ik stel dierhalven als een zekere waarheid, dat bekwaame Vroedvrouwen dezelfde Gronden, Onderwyzing en Kundigheid nodig hebben, om die Tegen-natuurlyke Verlossingen, welke met de Hand geschieden kunnen, wel te doen, welke in Vroedmeesters vereischt worden, om met Hand en Instrumenten te werken: of behoord een algemeen welzyn verzuimd te worden om het eigen belang van weinigen? Of is de Vrouwelyke Kunne niet bekwaam om het te leeren? Of kunnen de leerende Vroedvrouwen op dezelfde wyze niet onderweezen worden als leerende Vroedmeesters? Of zyn alle

VIII VOORREEDEN.

geadmitteerde Vroedmeesters bekwaamer als Vroedvrouwen kunnen worden? Of eindelyk, zouden in alles wel onderweezen Vroedvrouwen nadeelig voor de Maatschappy zyn? Maar sommigen zeggen, als de Vroedvrouwen zoo veel wisten, dan zouden zy dikwyls al te roekeloos onderneemen die Verlossingen te doen, die haar gemeenlyk in groote Steeden verboden zyn: Wat aangaat de roekeloosheid, zoo zouden sommigen hier door zeekerlyk misdoen; maar dit kan insgelyks geschieden in die Verlossingen, welke hun vrystaan te doen; en zouden alle Vroedmeesters vry zyn van alle roekeloosheid behandelingen? Ik voor my geloof, dat die zwaarigheid altoos blyven zal, want hoe onkundiger iemand is, hoe verwaander en roekelooser. Vind men egter goed, alle Vroedvrouwen het gebruik der Instrumenten in de Verloskunde by eene wet te verbieden, zoo moeten zy zig daar na schikken in die plaatsen, waar in zoodanige wet stand grypt: en derhalven zondigen zy door grooter bekwaamheid tegen de wet, het is billyk, dat zy de straffe, daar by gestatueert, ondergaan. Alhier in 's Hage is haar verboden, in 't 9^d. Artikel der Ampliatie der Ordonnantie voor de Vroedvrouwen: „ met Hand of Instrumenten iets te mogen breeken, 't zy aan dood „ of leevende Kind, veel minder aan de Moe- „ der eenige actië te doen, die Medicinaal of Chi- „ rurgicaal is: ” Word hier nooit tegen gezondigd? En, zulks zynde, word dan de Boete niet ingevorderd? Indien diergelyke Wet in alle Steeden en Dorpen plaats heeft, dan was het zeer dienstig, dat de Chirurgyns zig in 't algemeen toeleiden de Verloskunde te leeren, om spoedig in tyd van nood de behulpzame hand te kunnen bieden; maar als men begrypt, hoe de meeste Dorp-Chirurgyns zig reeds bezwaard

heb-

hebben met de Genees-, Heel- en Artseny-Kunde, zoo zyn 'er weinige, die men met eenige redelykheid nog een vierde post vergen kan, en ook een zaak, die door byzondere onderrigting en oeffening moet geleerd worden, waarom de Chirurgyns in de Steeden een byzondere Examen moeten ondergaan, indien zy als Vroedmeesters willen practiseeren. Schoon het waarschyntlyk is, dat veele Heelmesters, gelyk de Hoofdluiden der Chirurgyns Gildens, zeer kundig in de Verloskunde zyn, om te kunnen voldoen aan een post, waar toe zy gequalificeerd worden, naamentlyk van niet alleen de Vroedvrouwen, maar ook de Vroedmeesters, te examineeren, „ voornaamentlyk over het Tegen-natuurlyke, „ het handelen van Instrumenten en de Operatien „ daar toe staande, 't geen anders een Contradictie zou schynen, en in een zaak zoo gewigtig, als de Verloskunde is, niet kan of mag verondersteld worden.

De voornaamste reden, die my aangespoord heeft, om deeze Schets der geheele Verloskunde in 't licht te geeven, is alleen, om Leerlingen, zonder ondersheid of zy Vroedmeesters of Vroedvrouwen moeten worden, een bekwaam Handboekje te verzorgen, waar in alles gevonden wordt, dat eigentlyk volstrekt tot de Verloskunde behoord, met agterlaating, zoo in de Theorie als Practyk, van alle onnodige stellingen en nadeelige gebruiken en Handgreepen; als mede van alle Onderwerpen, die tot de Genees- en Heelkunde behooren; dewyl het my voorkomt, dat de gewoonte, die tot hier toe vry algemeen plaats heeft gehad, van de In- en Uitwendige Ziektens der Zwangere en Kraamvrouwen, benevens die der Nieuwgebooren Kinderen, te vermengen met de Verloskunde, een Methode is, regt geschikt om een volkomen Kwakzalvery van de allergevaarlykste ge-

volgen aan te kweeken; en, dat te verwonderen is, komt deeze egter menigmaal voor in *Werkjes*, die men voorgeeft dat alleen geschikt zyn om *Vroedvrouwen* te onderwyzen, waar in men met een zekere agterhoudentheid de zwaarste *Onderwerpen*, die eigentlyk tot de *Verloskunde* behooren, zoekt te bedekken; even of men bevreesst ware, dat zy te veel zouden leeren, en hunne paalen te buiten gaan: Ik kan niet begrypen, hoe zulks met elkander strookt.

Ik heb verkooren, deeze *Schets* zonder melding van myn *Naam* uit te geeven, om niet bloot gesteld te zyn aan eenzydige berispingen; en ook op dat ik hier door beter gelegendheid zoude hebben, om gegronde en onzydige aanmerkingen van anderen te hooren, waar door ik myn eigen mislagen kan verbeteren; de tyd en iever van bekwaame *Vroedkundigen*, hoop ik, zal de *Verloskunde* meer luister en volkomendheid byzetten, als die maar eerst mag gezuiverd raaken van nog heerschende en bekende gebreken.

De *Onderwerpen*, tot de *Verloskunde* behoorende, heb ik stellig nedergezet, om het *Werkje* niet uit te breiden. De gronden, waar op het gebouwd is, zyn voor 't grootste gedeelte van de beroemdste *Vroedmeesters* afkomstig, zonder dat ik my heb willen bepaalen tot iemand in 't byzonder. Ook heb ik niets gesteld, als 't geen met *Reeden*, *Ondervinding* of gezag te staaven is. Voor 't overige heb ik myn eige verkiezing gevolgd, zoo in de orde der zaaken, als het geen my, na een geheel onzydige overweeing en oeffening, voorgekomen is het beste te zyn, en op de zekerste gronden berust; want als een *Vroedmeester* of *Vroedvrouw* in de *Verloskunde* eenige *Handgreepen* onderneemt, zonder reeden te kunnen geeven, waarom zy dus en niet anders

ders verkiest te werken; zoo is het zeker, dat by of zy onkundig in 't geval is, en even als de blinden na de wand grypt. Hoe verre ik hier in aan myn oogmerk voldaan hebbe, zal ik aan kundige en onzijdige Leezers overlaaten.

Dit geheele Systema behelst in zig de Theorie en Praëtyk: Tot het eerste behooren voornaamentlyk de Vyf eerste Hoofdstukken, die zeer kort en zaakelyk zyn, met vermyding van alle enkelde Harsenschimmen, en met aantekening der Ongemakken, die de hulp eens Geneesheer of Heelmeeester vereischen, om Vroedvrouwen gelegentheid te geeven, van zig niet verantwoordelyk te maaken omtrent zaaken, die door Vroedkundige Handgreepen niet kunnen geholpen worden; en schoon voor Eerstbeginnende veele Paragraaphen duister zullen voorkomen, om dat al 't geene uit de Ontleedkunde, met betrekking tot deeze Stoffe, bygebragt word, hoofdzaakelyk en (gelyk men spreekt) maar aangestipt is, zoo dient men te gelyk te weeten, dat, hoe ruim ook alle Ontleedkundige Beschryvingen mogen zyn, men evenwel een duister denkbeeld behouden zal, wanneer die door geschikte Præparaten, en Ontleedkundige Aanwyzingen by 't Lyk eener Vrouwe niet aangetoond worden; waarom ik alle Leerende aanraade, als 'er gelegentheid is, daar van byzonder gebruik te maaken, als het voornaamste zynde om deeze Hoofdstukken wel te verstaan.

Het tweede gedeelte, naamentlyk de Praëtyk, begint met het Onderflaan in het 6de Hoofdstuk, als de eerste en wel een voornaame Handgreep zynde in de Verloskunde, en die van de hoogste noodzaakelykheid is, waar door niet alleen een naauw verband gelegd word tusschen de Theorie en Praëtyk, maar hoe kundiger men hier in door oeffening geworden is, hoe bekwaamer men in de Praëtyk zyn zal.

Ver-

Vervolgens heb ik alle Verlossingen gebragt tot drie algemeene Verdeelingen, te weeten: Miskraamen, Natuurlyke en Tegen-natuurlyke Verlossingen.

In 't Zeevende Hoofdstuk worden de Miskraamen afgehandeld, met die bepaaling, dat ik alleen in 't oog houde, hoe verre die betrekking tot de Verloskunde hebben, vermits eenige voornaame Hulpmiddelen het best door Vroedkundigen kunnen verrigt worden; voor het overige is het meer een Onderwerp, dat tot de Genees-Heeren behoord.

In 't Agtste, Negende en Tiende Hoofdstuk worden de Natuurlyke Verlossingen, 't zy dat die spoedig of langzaam afloopen, zoo wel als 'er Tweelingen of meerder Kinderen zyn, benevens de Ontlasting der Na-geboorte, en alles wat hier toe betrekking heeft, afgehandeld.

Eindelyk volgt de Derde Verdeeling, naamentlyk de Tegen-natuurlyke Verlossingen; dog alvorens maak ik een kleine uitstap, om naderhand onverhinderd te kunnen voortgaan; en tot dat einde zoek ik in 't II^{de} Hoofdstuk eerst den Leerling eenige meest gebruikelykste Instrumenten te leeren kennen, met welke men volstaan kan in alle Verlossingen, daar die nodig zyn; benevens een algemeene aanhaaling der gevallen, waar in die gebruikt worden, en van de wyze, hoe men de Hoofdboor en Haaken gebruiken moet.

Van het Twaalfde Hoofdstuk tot het einde van dit Werkje worden de onderscheide Hoofdsoorten der Tegen-natuurlyke Verlossingen beschreeven, en (zoo veel mogelyk) gezogt duidelyk en kort alles by te brengen, 't geen hier toe behoord, byzonder my bepaalende in 't gebruik der Tang tot de Handgriepen van Smellie of Levret, waarom men doorgaans beide Handgriepen by elk geval beschreeven vinde, om na omstandigheden van den een of ander

der gebruik te maaken, vermits het beide Mannen zyn, die navolging verdienen, want kennis en ondervinding vereenigt zyn in alle hunne Onderwyzingen; en die de beschreeven Handgreepen op zyn tyd weet te gebruiken, zal, zoo veel my bekend is, tot nog toe geen beter vinden. De Orde in deeze is voornamentlyk, om eerst te beschryven die Verlossingen, welke alleen met de Hand kunnen geholpen worden, en dan die, daar Instrumenten volstrekt nodig zyn, en wel de Tang of Hefboom, en eindelyk tot slot de Keiserlyke Sneede; waar mede ik dit Systema besluite: Het geen iemand door ondervinding van zig zelfs of anderen tot verbeetering 'er wil byvoegen, die kan het tot zyn eigen nut en dienst volkomener en nuttiger maaken, en de Maatschappye dienst doen met dezelve te openbaaren, 't geen ieder in een zaak, als deeze, verpligt is, wanneer Eerlykheid meerder als eigen Belang in zyn Hart huisvest.

Tot Roem myner Landsgenooten kan ik nog zeggen, dat die in deeze Konst groote verbeteringen gemaakt hebben; want als men begrypt de tyd, waarin de beroemde Van Deventer geleefd heeft, hoe alles in de Verloskunde verward, duister en gebrekkig was; dan moet men zig verwonderen over het groote nut, dat hy aan de Praetyk gedaan heeft, en hoe hy door enkele oeffening in de Verlossingen, die met de Hand geschieden kunnen, Handgreepen gesteld heeft, die nog met weinige verbeteringen van de beroemdste Vroedmeesters gevolgt worden; en hy wezendlyk zoo veel dienst aan de Konst toegebracht heeft, als de beste Hedendaagse voor zig zelfs nog kan verwagten. Daar zyn wel veele verbeteringen na dien tyd van verschillende Meesters gemaakt, maar hy alleen heeft ook (zoo als men zegt) het Ys gebrooken,

LYST DER HOOFDSTUKKEN.

<i>Hoofdstuk.</i>	<i>Pag.</i>
XIV. EEN KIND, DAT MET EEN VOET OF KNIEN IN DE GEBOORTE VOORKOMT.	114
XV. EEN KIND, 'T WELK AAN DEN BO- VENSTEN INGANG VAN 'T KLEINE BEKKEN MET DE BILLEN VOORKOMT. -	117
XVI. EEN KIND MET EEN OF TWEE AR- MEN IN DE GEBOORTE VOORKO- MENDE. - - - - -	112
XVII. EEN KIND MET DE RUG, BUIK, AGTER-OF VOORZYDE DER BORST, HALS, LENDEN, SCHOULDERS OF HEUPEN IN DE GEBOORTE VOOR- KOMENDE. - - - - -	127
XVIII. EEN KIND MET HET HOOFD GE- KLEMT, HET AANGEZIGT GEKEERT NA 'T HEILIGBEEN DER VROUWE.	132
XIX. EEN KIND MET HET HOOFD GE- KLEMT, HET AANGEZIGT GEKEERT NA DE SCHAAMBEENDEREN DER VROUWE. - - - - -	140
XX. EEN KIND MET HET HOOFD GE- KLEMT, HET AANGEZIGT GEKEERT NA DE LINKER OF REGTER ZYDE VAN HET BEKKEN DER VROUWE.	144
XXI. EEN KIND MET HET HOOFD GE- KLEMT, HET AANGEZIGT REGT NEDERWAARDS GEKEERT. - -	147
XXII. EEN KIND MET DE SCHOULDERS GEKLEMT OP DEN INGANG VAN 'T KLEINE BEKKEN. - - - - -	152
XXIII. 'T HOOFD VAN EEN KIND AG- TERGEBLEEVEN IN DE BAARMOE- DER, NA DAT HET LIGHAAM 'ER IS AFGESCHEIDEN. - - - - -	155
XXIV. DE KEYSERELYKE SNEE. - - -	158

S C H E T S
DER GEHEELE
VERLOSKUNDE.

EERSTE HOOFDSTUK.

HET BEKKEN DER VROUW, BENEVENS
DESZELFS ONGEMAKKEN ZOO VER-
DIE IN DE VERLOSKUNDE MOETEN
GEKEND WORDEN.

§. 1.

De Deelen der Vrouw, die betrekking
tot de Verloskunde hebben, onder-
scheidt men in Harde of Beenige, en in
Zagte deelen.

§. 2.

Tot de beenige behoort het *Bekken*, en *pelvis*.
de Lendewervelen.

§ 3.

Het Bekken is een beenige holte, gele-
gen tusschen de onderste Lendewervel en
de Hoofden der Deyebeenderen: met het
eerste is het verbonden door het bovenste
gedeelte van 't Heiligbeen, en met het
tweede door de *Acetabula* der ongenaam-
de beenderen.

A

§. 4.

Het Bekken der Vrouw,

§. 4.

Het Bekken verdeelt men in een groot, en in een klein Bekken, onderling afgescheiden door eenen na binnenstaanden beenigen rand, die aan wederzyden begint by de vereeniging van 't Heiligbeen met de laatste Lendenwervel, en verders loopt langs de onderste gedeelte of *Bases* der Heupbeenderen, en den bovensten rand der Schaambeenderen, tot aan derzelver Kraakbeenige vereeniging; de ruimte boven deezen rand is het groote, en de holte er onder het kleine Bekken, omtrent het laatste moet men vooral kennen deszelfs Maakfel, Diepte, Ruimte en Legging.

§. 5.

Het groote Bekken, welk opklimt tot den bovensten rand of *Kam der Heupbeenderen*; is aan de agterzyde geslooten door de bogt der Lenden-wervelen, aan wederzyde door de Heupbeenderen, en aan de voorzyde door de *Buikspieren*.

Creta Ossium Ilei.

Musculi abdominales.

§. 6.

De grootste afstand tusschen de bovenste zydelyke randen der Heupbeenderen is van $9\frac{1}{2}$ tot $10\frac{1}{2}$ duimen.

§. 7.

Het kleine Bekken verdeelt men in een Ingang, Holte, en Uitgang. Den Ingang begint ter plaatze daar het groote van 't kleine Bekken afscheidt (§. 4.) en den Uitgang

benevens deszelfs Ongemakken.

is gelegen tuffchen de bogt der Schaambeenderen, de onderfte randen der Heilig Zitbeens-banden, en de punt van 't Staartbeen: leggende de Holte tuffchen den In- en Uitgang.

§. 8.

Het Bekken, in volwasfene Vrouwen, is zaamgefteld uit een Heiligbeen, een Staartbeen, en twee ongenaamde Beenderen, met derzelve Banden en Kraakbeenige vereenigingen.

§. 9.

Het *Heiligbeen*, welk het agterfte gedeelte van 't kleine Bekken uitmaakt, bestaat in volwasfene altoos uit een been: maar in Kinderen uit vyf onderscheide valfche wervelen. Deszelfs binnenfte oppervlakte is glad en doorboord met vier paar gaaten. Daarenboven loopt het een wynig boogsgewys nederwaards met deszelfs holle zyde na binnen gekeerd.

§. 10.

Het *Staatbeen*, welk aan het onderfte gedeelte van 't Heilig-been verbonden is, bestaat uit vier valfche wervelen, zomtyds uit drie, als de vereeniging der bovenfte verbeend is met het Heilig-been: Het loopt met deszelfs onderfte punt fterk voorwaards na de Schaambeenderen.

§. 11.

Het Staartbeen kan zomtyds geheel verbeend zyn, waar door het als een onbuigbare

baare Haak voorwaards staat, en de uitgang van 't kleine Bekken, zoo veel vernauwen kan, dat het Kind moeyte, ja zomtyds een onoverwinnelyke tegenstand ontmoet, om zoo laag neder te zakken, dat het kan gebooren worde.

§. 12.

Offa Innominata.

Os Ileum.
Os Ischium.
Os pubis.

De twee *Ongenaamde Beenderen* zyn in Kinderen, ieder, verdeeld in drie stukken, draagende onderscheide naamen, als *Heup- of Darmbeen*, *Zit- of Ys-been* en *Schaambeen*. Dog in volwassene maaken deeze drie een Been, wordende dan genoemd het *Ongenaamde Been*. De vereenigen dezer drie Beenderen maaken de *Acetabula* aan de buitenzyde van 't Bekken.

§. 13.

Exostoses.

De Beenderen, die het Bekken uitmaaken, kunnen aan de binnenzide bezet zyn met *beenige uitwassen*, die derzelver natuurlyke gladheid wegneemen, en onoverwinnelyke hinderpaalen veroorzaaken in de Verlossing.

§. 14.

Synchondroses ossium pubis.

Synchondroses sacro Iliacæ.

De *Ongenaamde Beenderen* zyn onderling vereenigd, aan de voorzyde van 't kleine Bekken, door de *Kraakbeenige vereeniging der Schaambeenderen*; en van agteren aan wederzyde met het Heiligbeen, door de twee *Heilig-darmbeensche Kraakbeenige vereenigen*gen, benevens eenige pees-

peesagtige Vezelen en Vliesen die deeze Kraakbeenderen bedekken. Het Kraakbeen der Schaambeenderen is veel breeder en in 't midden weeker en veerkragtiger als de laaften tuffchen het Heilig en Darmbeen.

§. 15.

De Heilig-Zitbeens-banden zyn aan wederzyden van het kleine Bekken twee wordende onderscheiden in een buitenften, en binnenften band.

Ligamenta sacro Ischiatica.

§. 16.

De buitenfte zyn met hun breedst gedeelte verbonden, aan het grootte gedeelte der zydelyke randen van 't Heiligbeen, en een gedeelte der Darmbeenderen; vervolgens loopen die nederwaards en worden meer en meer smalder, tot dat zy zig vasthegten aan de Knobbels der Zitbeenderen.

Tubera ossium Ischii.

§. 17.

De binnenften, zyn met hun breedste gedeelte verbonden aan de zydelyke randen des Staartbeens en het onderste gedeelte des Heiligbeens, vervolgens worden die smalder, en loopen aan de binnenzyde kruiffelings opwaards over de buitenften, om zig vast te hegten aan de fcherpe uitsteekzels der Zitbeenderen.

Processus spinosifoffium Ischii.

§. 18.

De Heilig-Zitbeens-banden zyn zomtyds

tyds by Vrouwen, die voor 't eerst verlossen al te zeer gespannen en droog; waar door deeze benevens het Staartbeen belet worden te wyken, en de geheele Holte en Uitgang van 't kleine Bekken zoo naauw word, dat het Kind niet als met moeyte kan doorkomen, ja dikwils met het Hoofd geklemd raakt.

§. 19.

De grootste Diepte van het kleine Bekken is aan de agterkant van de vereeniging der laatste Lenden-wervel met het Heilig-been, tot aan de onderste punt van 't Staartbeen, in een regte lyn 5 duimen: en langs de kromte van 't Heilig- en Staartbeen 6 duimen: en op de zyde gerekend van 't begin des Ingangs tot aan het onderste der Zitbeenderen tusschen 3 en $3\frac{1}{2}$ duimen: en aan de voorzyde van 't kleine Bekken, gerekend langs de hoogte der Kraakbeeninge vereeniging der Schaambeenderen, van $1\frac{1}{2}$ tot 2 duimen. Als deeze laatste afmeting langer is, zoo moet het Kind in de Verlossing veel laager zakken, en het Staartbeen meer agterwaards wyken.

§. 20.

De Ruimte des Ingangs van 't kleine Bekken heeft de volgende vier afmetingen:

(1) De geheele omtrek des Ingangs is van 12 tot 13 duimen:

(2) De

- (2) De afstand van den hoek der laatste Lenden-wervel met het Heiligbeen tot de Schaambeenderen is van 4 tot $4\frac{1}{2}$ duimen:
- (3) De schuinsche afstand van de regter vereeniging van 't Heiligbeen met het Heupbeen tot het linker *ovaale gat*, Foramen ovale. zoo ook van de linker vereeniging van 't Heiligbeen met het Heupbeen tot het regter ovaale gat, is van $5\frac{1}{2}$ tot 6 duimen:
- (4) De dwarsche afstand van de eene basis van 't Heupbeen tot het andere is 5 tot $5\frac{1}{2}$ duimen in Lyken; maar in schoongemaakte Bekkens is die grooter, om dat de *Lenden en Inwendige Darmbeensche Spieren* dan weggenomen zyn, Musculi Psoæ & Iliaci interni. want beide eindens deezer Spieren vereenigen zig en loopen aan wederzyde langs de zyde des Ingangs onder den Band van Poupart buiten het Bekken; en maaken den Ingang veel naauwer vooral in de Verlossing, om dat deeze Spieren in werking zynde, nog veel dikker zyn.

§. 21.

De Ruimte des Uitgangs van 't kleine Bekken heeft insgelyks de volgende vier afmetingen:

- (1) De geheele omtrek des Uitgangs is van 12 tot 14 duimen:
- (2) Van de eene Knobbel der Zitbeenderen

A 4

ren

ren tot de andere is de afstand van 4 tot $4\frac{1}{2}$ duimen:

- (3) Van de punt van 't Staartbeen tot de Kraakbeenige vereeniging der Schaambeenderen is een afstand van $3\frac{1}{2}$ tot $4\frac{1}{2}$ duimen:
- (4) De afstand van 't eene scherpe uitsteekzel der Zitbeenderen tot het andere is van 4 tot $4\frac{1}{2}$ duimen.

§. 22.

De Holte van 't kleine Bekken, tusschen deszelfs Ingang en Uitgang, is altoos ruimer door de bogt, die 't Heilig- en Staartbeen maakt, aan de agterzyde van 't Bekken.

§. 23.

De Ruimtens van het kleine Bekken, zoo by den Ingang als Uitgang, kunnen door mismaaktheden der Beenderen buitengemeen veranderen; en altoos als de Ingang wyder als gewoon is, dan is de Uitgang nauwer, zoo ook, als de Ingang nauwer is, dan is de Uitgang wyder, en aldus het tegenovergestelde. Men kan uit de verschillende kromtens der Dyën en Schenkels naspeuren, hoedanig deeze kwaade gedaante van 't kleine Bekken is.

§. 24.

Deeze mismaaktheden van 't Bekken worden veroorzaakt, by den Ingang, door dat het bovenste gedeelte van 't Heiligbeen en de Schaambeenderen, of dat de Heupbeenderen

beenderen tot malkander gedrukt worden in de kindsche Jaaren, voornamentlyk als door de Engelsche Ziekte de beenderen zagt zyn.

§. 25.

Insgelyks word de Uitgang naauwer, als de Knobbels der Zitbeenderen, of het onderste gedeelte van 's Heiligbeen benevens het Staartbeen, geheel binnenwaards gedrukt worden.

§. 26.

Behalven deeze vernaauwingen, zoo kunnen 'er nog verschillende seheefheden, plaats hebben, die onder algemeene bepaalingen niet kunnen gebragt worden; en na maate alle deeze ongemakken groot zyn, zoo worden de Verlossingen moeyelyk, zomtyds onredbaar, als de hand eens Vroedmeesters of Vroedvrouw 'er niet door kan, en dus het Kind geheel of ten deelen 'er niet kan uitgehaald worden.

§. 27.

De Legging van 'tBekken is verschillende na den stand van 't geheele Lighaam; waarom men het Bekken, in dit opzigt, altoos moet beschouwen vereenigd met de Ruggegraat en de Deyebeenderen, in de Acetabula, op welkers hoofden het, even als op twee beweegbaare Steunpunten, volgt de buiging der Ruggegraat: want als een Vrouw regt op staat, dan valt de hoek van 't Heiligbeen met de laatste Lendenwervel

in een Lootlyn tusschen de Hoofden der Deyebeenderen; maar als het Lighaam voorwaards geboogen is, dan valt die zelfde hoek byna in een Lootlyn op den bovensten rand der Schaambeenderen.

§. 28.

De Legging van 't Bekken kan tegen natuurlyk worden, als de hoek der laasten Lenden-wervel al te veel binnenwaards staat. In welk geval den Ingang van 't kleine Bekken niet alleen naauw word, maar ook al te veel voorwaards overhelt, waar door de Verlossing zeer moeyelyk is.

HET TWEEDE HOOFDSTUK.

DE UIT-EN INWENDIGE TEELDEELEN
DER VROUW, BENEVENS DERZELVER
ONGEMAKKEN, EN NEVENSLEGGEN-
DE DEELEN IN 'T KLEINE BEKKEN.

§. 29.

De zachte Deelen der Vrouw (§. 1.) ver-
deelt men in Uit- en Inwendige.
Tot de eerste behooren de Uitwendige
Teeldeelen: en tot de tweede de Inwen-
dige Teeldeelen; van welke de laatste in
de holte van 't kleine Bekken beslooten
leggen.

§. 30.

§. 30.

Tot de Uitwendige Teeldeelcn behooren de Venus-Heuvel, *Mons veneris*; Vrouwelyke Lippen, *Labia muliebria*. Waternvleugels, *Nymphæ*; Kittelaar, *Clitor*; Myrtwyze heuveltjes, *Processus Myrtiformes*. Maagdenvlies, *Hymen*; Schipswyze holte, *Fossa navicularis*; Toomtje, *Frænum*; en de Bilnaad, *Perinæum*.

§. 31.

Het is hier onnoodig, alle deeze onderscheide deelen in 't byzonder te omschryven; men kan derzelve plaats en gedaante beter in de Schoole der Ontleedkunde by 'tlyk eener Vrouwe leeren kennen. En ten opzichte van hun gebruik is in de Verloskunde voldoende, dat men weete, hoe alle deeze deelen door hun rekbaar en vliefig maakzel volkomen geschikt zyn, om zoo veel zonder nadeel voor de Vrouw te verwyderen, dat 'er een voldraage en welgemaakt Kind kan doorgaan.

§. 32.

De uitwendige Teeldeelcn kunnen door verscheide ongemakken verhinderd worden in derzelve verwydering en uitzetting in de Verlossing; als door Zwellingen, Verhardingen, Zaamgroeyingen der Lippen, Uitwasschen, Littekens, Verzwellingen, &c. Aan alle deeze moet door de Genees- of Heelkunde de bekwaamste Hulp toegebragt worden.

§. 33.

§. 33.

Tot de Inwendige Teeldeelen brengt men de Scheede, *Vagina*; Baarmoeder, *Uterus*; Breede en Ronde Banden der Baarmoeder *Ligamenta lata & rotunda uteri*; Fallopiansche Trompetten, *Tubæ fallopianæ*; en de Eyernesten *Ovaria*. Wy zullen deeze deelen afzonderlyk nog wat nader beschryven.

§. 34.

De Scheede is een Kanaal gelegen tuschen den Endeldarm en de Blaas, met welken zy verbonden is; derzelve langte is in Vrysters omtrent drie duimen, maar in Vrouwen die gekinderd hebben omtrent vier duimen, beginnende van de buitenste opening tot rondom den Hals der Baarmoeder, met welke zy vereenigd is: zy loopt schuins op en agterwaards na't Heiligbeen, rustende op de Bilnaad, Staartbeen en de Endeldarm.

§. 35.

De Scheede bestaat uit twee Vliezen; een binnenste, het Zenuwagtige genaamd, dat dun, zeer gevoelig en vol rimpels, plooijen en kliertjes is: en een buitenste, het Spieragtige Vlies, dat sterke en ronde spieragtige vezels heeft, vooral aan deszelfs buitenste opening, alwaar die de *Stuitspier* der Scheede uitmaaken. De rekbaarheid deezer Vliezen, is zeer aanmerkelyk, als men begrypt, dat in de verlossing deeze dik-
wyls

wyls 12 duimen in den omtrek moeten verwyderen, waar door alle derzelver plooijen en rimpels geheel verdwynen; waarom, hoe meerder kinderen een Vrouw gehad heeft, hoe meerder deeze plooijen verminderen, ja zomtyds geheel verdweenen blyven na de verlosfing.

§. 36.

De Scheede is onderworpen aan vleezige *Uitwasfchen*, zaamgroeiingen, ver- *Polypi.* vernaauwingen, litteekens, verzwearingen, verhardingen, uitzakkingen, &c. Alle deeze ongemakken kunnen de doortogt van 't kind verhinderen, en de ruime uitzetting der fcheede beletten; zy dienen door de Genees- of Heelkunde geholpen te worden, indien derzelver veranderingen de verlosfing beletten.

§. 37.

De Baarmoeder is een fpijer- en vatagtig Lighaam, welker gedaante buiten de zwangerheid overeenkomt met een kleine wat platgedrukte peer, hebbende in 't midden een holligheid ter groote eener kleine Amandelkern.

§. 38.

De Baarmoeder is gelegen tuffchen de Blaas en den Endeldarm, rondom den Hals vereenigd met de fcheede, en aan wederzyden door de breede en ronde banden met het Bekken.

§. 39.

§. 39.

De Baarmoeder verdeelt men in een bodem, lighaam en hals; derzelve langte is drie duimen, waarvan twee het lighaam, en een den hals uitmaaken; en in de breedte twee duimen van boven, en een van onderen.

§. 40.

De Hals der Baarmoeder heeft een kanaal vol onregelmaatige plooytjes, en zeer naauw; aan de bovenzijde opent het zig in de holligheid der Baarmoeder; en aan de onderzijde in de scheede, alwaar den hals en mond zeer uitpuilt, vooral in Vrysters. De onderste opening word genoemd de mond der Baarmoeder.

§. 41.

De Mond der Baarmoeder is ovaal en glad in Vrysters, maar na maate een Vrouw kinderd, word zy langwerpiger en ongelijker, ja zomtyds knobbelagtig. Insgelyks vind men in Vrysters de agterste Lip korter, als de voorste: en integendeel by Vrouwen, die gekinderd hebben, de agterste Lip langer.

§. 42.

De Mond der Baarmoeder is onderworpen aan Verhardingen, Gezwellen, Litteekens, Ontsteekingen, Vleezige Uitwassen, &c. welke alle eerst door de Genees- en Heelkunde moeten geholpen worden, indien zy de Verlossing beletten.

§. 43.

§. 43.

De legging der geheele Baarmoeder is, met deszelfs bodem wat vooroverhellende, als een Vrouw staat; maar als zy op haar rug legt, dan naderd de Mond wat meerder voorwaards na de Schaambeenderen, en integendeel de bodem meerder na 't Heiligbeen.

§. 44.

De twee Breede Banden, zyn een verdubbeling van 't *Buikvlies*, welken den bodem en 't lighaam der Baarmoeder bedekken, en by den hals aan wederzyde uitloopen na de wanden van 't kleine bekken, en zig aldaar vasthegten. *Peritoneum.*

§. 45.

De twee Ronde Banden komen aan wederzyde van 't lighaam der Baarmoeder even als twee koorden, en gaan schuins met een kromme bogt door de ringen der Buikspieren, om zig in de liezen der Vrouwe vast te hegten; derzelver langte is van vyf en ses duimen.

§. 46.

De Ronde Banden zyn onperworden aan zwellingen, spanningen en verstoptheden, zomtyds aan beide en dikwils maar aan een zyde, byzonder als de Baarmoeder na de regter of linker zyde overhelt. In de zwangerheid geeft het groot ongemak aan de Vrouwen, vooral als zy gaan.

§. 43.

§. 47.

De Fallopijaanfche Trompetten of Buizen zyn twee kanaalen, aan wederzyde uit den bodem der Baarmoeder komende; loopende zeer geboogen tuffchen de verdubbeling der breede banden, langs derzelve bovenften rand, ter langte van vier of vyf duimen; aan 't einde deezer buizen zyn een menigte fpiertagtige Franjes, die tegens de Eijernesten aanleggen, en gedeeltelyk 'er mede verbonden zyn.

§. 48.

De Eijernesten zyn twee ovaale even als platgedrukte balletjes, van ongelyke groote, zomtyds als een klein duiven ey by jonge en vrugtbaare Vrouwen, edog by bejaarde en die gekinderd hebben veel kleinder. Inwendig zyn die vervuld met verfcheide kleine blaasjes, of Eytjes. Deeze Eijernesten zyn aan wederzyde ieder met de Baarmoeder verbonden door middel van een langwerpig rond bandje, met welken zy tuffchen de verdubbeling der breede banden, by derzelve bovenften rand, inleggen.

§. 49.

De Breede Banden zyn in de Zwangerheid veel kleinder en laager, als voor dezelve, voornaamentlyk hoe meerder de Baarmoeder is uitgezet. Zoo dat omtrent het einde der Dragt dezelve byna verdweenen zyn, waardoor de Fallopijaanfche Trom-

Trompetten en de Eyernesten van onderen tegens de zyde der Baarmoeder aanleggen; en aldus zyn de breede banden van een groote noodzakelykheid, niet alleen om de Baarmoeder in derzelver plaats te houden, maar ook om na maate dezelve uitzet, te kunnen wyken.

§ 50.

De Deelen die in 't kleine Bekken, rondom de inwendige Teeldeelen (§ 29), leggen, en insgelyks in de Vroedkunde behooren gekend te worden, zyn: de Endeldarm, *Intestinum rectum*; Blaas, *Vesica*; de voorste Deyzenuwen, *Nervi crurales anteriores*; de agterste Deyzenuwen of groote Zitbeensche Zenuwen, *Nervi crurales posteriores vel Ischiatici majores*; de uitwendigen Darmbeensche Slagaderen en aderen, *Arteriæ & venæ Iliacæ externæ*; en de inwendigen Darmbeensche Slagaderen en Aderen, *Arteriæ & venæ Iliacæ internæ*.

§ 51.

Behalven deeze Deelen (§ 50) zyn de Wanden van 't Bekken bekleed met een algemeen Beenvlies, en derzelver tusschen-ruimten geslooten op de zyde door de Peerswyze Spieren, en van vooren de ovale openingen door een sterk Vlies en de binnenste Stopspieren. De bodem van 't Bekken word aan de agterzyde geslooten door het Staartbeen, benevens de twee Staartbeens-

Periostrium

Musculi pyriformes

Musculi obturatores interni,

B

beens-

18 *De Uit- en Inwendige Teeldeelē der*

*Spinderes
ani & va.
Sine.*

beenspiereu, de Heilig-Zitbeensche Banden, de Sluitspiereu des Aars en Scheede, en de Bilnaad met derzelve bekleezels.

§ 52.

Omtrent de Deelen (§ 50) moet men nog aanmerken, dat de Endeldarm legt agter de Scheede en Baarmoeder, tegens het Heiligbeen aan, derzelve begin is by de laatste Lendenwervel, loopende nederwaards, tot dat hy eindigt by de onderste punt van 't Staartbeen, met een opening, den Aars genoemd. Hy is gehegt aan het Heilig- en Staartbeen, aan de agterzyde; en met de Scheede aan de voorzyde door een Celluleus of Vetylies.

§ 53.

Den Endeldarm kan, door opvulling met dikke drekstoffen, zwellingen, aambeyen en verzweeringen, moeyelykheden in de verlossing veroorzaaken, die door de Genees of Heelkunde dienen geholpen te worden.

§ 54.

De Blaas legt tusschen de Scheede, Baarmoeder en de Schaambeenderen, men verdeelt die in Bodem, Lighaam, Hals en *Urethra*. Deeze twee laatste zyn vereenigd aan de voorzyde met de Schaambeenderen, en aan de agterzyde met de Scheede door een Celluleus Vlies.

§ 55.

§ 55.

De Blaas kan in de Verlossing zig zo geweldig door opstopping van 't water uitzetten, dat de Arbeid merkelyk verhinderd worde, en daarenboven de Vrouw in een geweldige smerte en benaauwtheid, ja zelfs in gevaar gebragt worde, dat de Blaas berste, of na de Verlossing verlamd blyve; insgelyks kunnen verzweeringen, verhardingen of steenen oorzaak zyn van grooten hinder en vertraaging in den Arbeid. In alle deeze gevallen dient de Genees- of Heelkunde de noodige hulp te verzorgen.

§ 56.

De voorste Deyzenuwen komen van het derde, vierde en vyfde paar Lendenzenuwen; en loopen tusschen de Lenden- en Darmbeensche Spieren langs den rand des Ingangs van 't kleine Bekken, tot dat zy onder den *Band van Poupart* uit het Bek-

Ligamentum Poupartii.

Nervus obturatoris.

§ 57.

De agterste Deyzenuwen of de groote Zitbeensche Zenuwen, komen van het laatste paar Lendenzenuwen met het eerste, tweede en derde paar *Heiligbeensche* Zenuwen en een takje der *Tusschenribbige* Zenuwen, loopen aan de zyde in de Holte van 't kleine Bekken zeer breed en plat door een peesagtige ring onder de groote uitrandingen der Darmbeenderen uit het

Nervi Sacri

Nervi Interco-stales.

Bekken; voor dat zy uit het Bekken gaan, geeven zy takken aan de Blaas, Endeldarm, Theeldeelen en nabygeleegene Spiëren. Het vierde en vyfde paar Heiligbeensche Zenuwen geeven insgelyks takken aan deeze Deelen, benevens eenige kleine takjes, die zig vereenigen met de agterste Dey-Zenuwen.

§ 58.

De voornaamste reden, waarom men den loop deezer Zenuwen in de Verloskunde moet kennen, is niet alleen om reden te kunnen geeven van verscheide pynen, die zomtyds in de Zwangerheid en in de Verlossing door drukking veroorzaakt worden; maar daarenboven ook, om door ruuwe Handgreepen, en onvoorzigtig gebruik der Instrumenten, geen oorzaak te weezen van onnoodige smerten en gevaarlyke toevallen, die anders daar uit zouden kunnen voorkomen.

§ 59.

*Arteria &
Venæ Iliacæ
externæ.*

*Arteria &
Venæ Iliacæ
internæ.*

De *Uitwendige Darmbeensche Slagaderen en Aderen* verzellen, in hunnen loop, de voorste Deyzenuwen, en gaan met deeze uit het Bekken; maar de *Inwendige Darmbeensche Slagaderen en Aderen* verspreiden zig, en geeven takken, door alle de Deelen, die in en langs het kleine Bekken leggen. Alle deeze Bloedvaten en Zenuwen zyn onderling en met de Wanden van 't kleine Bekken verbonden door een *Celluleus Vlies*.

§ 60.

§ 60.

Men moet den loop deezer Bloetvaten kennen, om door onvoorzigtige Handgriepen en gebruik van Instrumenten, geen oorzaak te zyn van verbreekinge eeniger Vaten, waar door Bloedstortingen ontstaan kunnen, die in korten tyd de Vrouw het leeven beneemen.

DERDE HOOFDSTUK.

DE DEELEN VAN 'T KIND, BENEVENS DERZELVER ONGEMAKKEN, VOOR ZO VER DIE IN DE VERLOSKUNDE MOETEN GEKEND WORDEN.

§ 61.

AL het geen men, omtrent het Kind, in dit Hoofdstuk aantekend, heeft plaats als het voldraagen is, 't zy voor of kort na de Verlossing.

§ 62.

De afmettingen, die men van 't Kind dient te weten, zyn:

(1) Deszelfs langte, die gemeenlyk is tusschen de 15 en 17 duimen:

(2) De geheele omtrek van 't Hoofd is 12 en 13 duimen:

(3) De grootste lengte van 't Hoofd, gerekend van 't Voorhoofd tot het Agterhoofd, is van 4 tot $4\frac{1}{2}$ duim:

B 3

(4) De

- (4) De kleinste breedte van 't Opperhoofd is 3 à $3\frac{1}{2}$ duim:
- (5) De grootste breedte van 't Opperhoofd is $3\frac{1}{2}$ à 4 duimen:
- (6) Van de Kin tot de Kruin, 5 en $5\frac{1}{2}$ duim:
- (7) Van 't Voorhoofd tot het onderste gedeelte van 't Agterhoofd, by den Nek of eersten Halswervel, is $3\frac{1}{2}$ à 4 duimen:
- (8) De breedte der Schouders is $3\frac{1}{2}$ à 4 duimen:
- (9) De geheele omtrek der Billen en Dyen, als het Kind dubbeld gevouwen is, is 12 en 13 duimen:
- (10) De geheele omtrek der Dyen en Beenen, als de Kniën tot elkan-der geboogen zyn, is 8 à 9 duimen.

§ 63.

Een Kind kan omtrent deeze afmeetingen, door Tegen-natuurlyke proportiën, verschillen; zomtyds in 't geheel zoo groot zyn, dat het met moeyte, ja onmoogelyk, door een welgemaakt Vrouwe-Bekken gaan kan; zomtyds maar voor een gedeelte, als naamentlyk alleen het Hoofd te groot is; of dit wel zynde, de Schouders te breed zyn; of eindelyk dat de Buik of Billen in derzelve omtrek te groot zyn; het geen vooral plaats kan hebben, als 'er water of eenige andere stoffen in dezelve beslooten is.

§ 64.

§ 64.

De Beenderen van het Opperhoofd zyn onderling vereenigd door *Naaden*, die by *Suturae*. Nieuwgeboore Kinderen geheel vliezig zyn, en zelfs zeer breed, voornaamentlyk aan de voorzyde van 't Opperhoofd, ter plaatse daar de Pylnaad overkruist de Voorhoofdsnaad en loopt tot aan de Neus; en aan de agterzyde van 't Opperhoofd, daar de Pylnaad eindigd in de Hoeknaad. De eerste word ook genoemd de voorste Fontanel, en de tweede de agterste.

§ 65.

De *Naaden*, die de Opperhoofds-beenderen vereenigen, zyn:

- (1) De *Hoeknaad*, deeze vereenigt het *Sutura lambdoidea* Agterhoofds-been, met de twee Opperhoofds-beenderen, en loopt boogsgewys:
- (2) De *Pylnaad*, welke de Opperhoofds-beenderen onderling vereenigt, en *Sutura sagittalis* in een regte lyn loopt:
- (3) De *Kroonnaad*, deeze vereenigt het *Sutura frontalis* Voorhoofds-been met de Opperhoofds-beenderen, en heeft een boogswyzen loop:
- (4) In Kinderen is het Voorhoofds-been door een naad in tweeën verdeeld, welke een verlenging der Pylnaad is, loopende tot de Neus; in Volwassene is deeze Naad geheel verdweenen.

§ 66.

De twee Fontanellen (§ 64) onderscheidt men in hun gedaante. De voorste heeft byna de gedaante van een vierkant, loopende uit ieder hoek een naad: De agterste heeft min of meer de gedaante van een driehoek, gaande insgelyks uit ieder hoek een naad.

§ 67.

Door hulp deezer Naaden en Fontanelen, zoo kan het Hoofd van een Kind, voornamentlyk in de Verlossing, een Kegelvormige gedaante aanneemen. Komt de agterste Fontanel vooruit, dan is deeze de punt, en het Aangezigt de *Basis* der Kegel: en is het de voorste Fontanel, dan is deeze de punt en het onderste gedeelte van 't Agterhoofd de *Basis*. En dus zyn de *Bases* gemaakt uit Beenderen, die niet kunnen vernauwen: en integendeel de punten uit zulke, die tot en over elkander kunnen gedrukt worden.

§ 68.

In alle Verlossingen, daar het Hoofd van 't Kind zodanig legt, dat het voorkomend gedeelte niet is zaamgesteld uit die Beenderen, die zig kunnen vernauwen, is de Verlossing altoos min of meer moeyelyk: en dus, hoe nader by de *Bases* der Kegels het voorkomend gedeelte is, hoe moeyelyker de Verlossing zyn zal.

§ 69.

§ 69.

De eige en natuurlyke legging van het Kind in de Baarmoeder is met de Kin tegens de Borst, de Armen over of naast elkander, de Kniën geboogen en opgehaald tegens de buik, zoo, dat het platte der voeten tegens de billen aanleggê.

§ 70.

De Natuurlyke legging van het Kind, met betrekking tot de Baarmoeder, is volgens de waarschylykste ondervinding, de geheele Zwangerheid door, met het Hoofd nederwaards; het Voorhoofd, Handen, Buik en Kniën na de agterzyde der Baarmoeder of Lenden der Vrouw gekeerd; en het Agterhoofd, Rug en Billen na de voorzyde der Baarmoeder of buik der Vrouwe; en dus vervalt de geheele zogenaamde buiteling van 't Kind.

§ 71.

Het Kind kan zyn eige legging (§ 69) behouden, schoon deszelfs betrekkelijke legging (§ 70) tegen-natuurlyk zy. Insgelyks kan deszelfs betrekkelijke legging natuurlyk zyn, schoon deszelfs eigene tegen-natuurlyk zy. En eindelyk kunnen beide op verschillende wyzen tegen-natuurlyk leggen, waar door de Verlossingen grootelyks kunnen verzwaaard worden.

§ 72.

Om de Legging van het Kind in de Baarmoeder te weten, moet men de onder-

scheide kenmerken der Deelen, met welke een Kind in de Verlossing kan voorkomen, zeer wel kennen, naamentlyk:

- (1) De goede of kwaade legging van het Opperhoofd kent men aan den loop der Naaden en Fontanellen: § 65 en 66.
- (2) De zydelyke deelen van 't Hoofd, aan de Ooren:
- (3) Het Aangezigt, aan Oogen, Neus, Mond en Kind:
- (4) Den Hals, aan de Lugtpyp, Halswervelen en korte afstand tusschen Hoofd en Schouders:
- (5) De voorzyde der Borst, aan het Borstbeen, Sleutel-beenderen en Ribbens:
- (6) De agterzyde der Borst, aan de Ruggewervelen, Ribbens en Schouderbladen:
- (7) De Buik, aan de Navelstreng:
- (8) De Lenden, aan de Lendewervelen en korte afstand tusschen de Ribbens en Heupbeenderen:
- (9) De Billen, aan de Sleuf tusschen dezelve, Aars en Teeldeelen:
- (10) De Schouders, aan de Oxels, nabylheid der Ribbens, Sleutelbeenderen en Schouderbladen:
- (11) De Elleboogen, door de buiging, der voor-arm met den opper-arm, aan 't puntig hard uitsteekzel van den
Elle-

- Elleboog, genaamd het *Olecranon*:
- (12) De Hand, aan 't sluiten der Vingers in de hand om de vuist te maaken, en aan de korthed en afstand van den duim met de vingers:
  - (13) De Heup, aan derzelver rondheid en nabyheid der Heup-beenderen, Billen en Teeldeelen:
  - (14) De Knie, aan de Knieschyf, grooter en platagtiger rondte, als de Elleboog;
  - (15) De Voet, aan de gelykheid van den duim met de overige teenen, en uitsteking der hiel en enklauwen.

§ 73.

Deeze Kenmerken kunnen, door Mismaakthedens der Deelen, zomtyds mislyden, gelyk men van dien aart wonderlyke Monsters vind. Het is niet wel mogelyk, de verschillendheden, die door Wanschepfels in deezen kunnen veroorzaakt worden, alle onderscheidentlyk op te noemen. Het zal genoeg zyn, dat men de Natuurlyke Kenmerken onderscheidentlyk kenne, om hier door in staat te zyn, het Tegen-natuurlyke te ontdekken, en met oordeel en voorzigtigheid te handelen, als die voorkomen. En niet minder moeyelyk is het, als de voorkomende Deelen zoo sterk gezwollen zyn in den Arbeid, dat die menigmaal geheel niet kunnen onderscheiden worden.

VIERDE HOOFDSTUK.

DE DEELEN, DIE MOEDER EN KIND IN DE TYD DER ZWANGERHEID VEREENIGEN, BENEVENS DERZELVER ONGEMAKKEN, VOOR ZOO VER DIE BETREKKING TOT DE VERLOSKUNDE HEBBEN.

§ 74.

DE Deelen tot dit Hoofdstuk behörende zyn de Navelstreng, Koek, Lam- en Adervlies, benevens het Lamvliessvogt, waar in het Kind beslooten legt. Zy worden onder den algemeenen naam van Na-geboorte na de verlossing van 't Kind ontlast. Men zal ze hier beschryven, zo als die gevonden worden by een voldraagen Kind.

§ 75.

*Funiculus
umbilicalis.*

De *Navelstreng* heeft zyn begin aan de buik van 't Kind, en eindigt aan de Koek; is omtrent twee voeten lang, en een vinger dik. Het maakfel dezer Streng is zaamgesteld uit twee Navel-Slagaders en een Navel-ader. Zommige voegen hier nog by een verlenging der *Urachus*, welke van de blaas van 't Kind afkomt, door de streng loopt, en by de Koek eindigt in een blaasje genaamd het *Alantois*. Alle deeze Vaten zyn onderling vereenigd door een Celluleus

leus Vlies, dat opgevuld is met een dikke slym, gelykende na een zachte kraakbeenige stoffe: verders uitwendig voorzien met een bekleedzel, dat een gedeelte van 't Ader vlies is. Ziet § 83.

§ 76.

De *Navel-Slagaders* komen uit de inwendige Darm-Slagaders, of uit de gemeene stam der in- en uitwendige Darm-Slagaderders, of ook zomtyds uit de *Aërta* van het Kind, klimmen opwaards tot de Navel, om verder te gaan door de geheele Streng.

*Arteriæ.
umbilicales.*

§ 77.

De *Navel-ader*, die veel wyder als de Slag-aders is, komt uit de *Boezem der Poort-aders*, gaat nederwaards na de Navel van 't Kind, en verzelt verders door de Streng de Navel-Slag-aders, zonder eenige vereeniging met dezelve, maakende min of meer met elkander eenige kronkels en bogten, even als knoopen, langs de Streng.

*Vena umbi-
lialis.
Sinus venæ
portæ.*

§ 78.

Als de Navel-streng, door eenige knelling, op de een of andere plaats geklemt raakt, zoo, dat de doorstraaling van 't bloed verhinderd word, dan veroorzaakt die een zekere dood voor 't Kind. Insgelyks kan dit ontstaan als die te kort, of om hals, armen, lyf of beenen gestrengeld is; waar door, als de Weën sterk zyn, de streng kan afbreeken, of de koek gedeeltelyk van de Baarmoeder afscheuren: waar uit bloed-
stor-

stortingen ontstaan, die doodelyk kunnen zyn voor Moeder en Kind, of een van beide. Menigmaal nogtans is de streng om eenig gedeelte van 't Kind gestrengeld, zonder dat 'er eenig gevaar voor Moeder of Kind volgt; schoon evenwel altoos de Verlossing dan moeyelyker is, of de streng moet buitengemeen lang zyn.

§ 79.

Placenta.

De *Koek* is eigentlyk een uitbreiding der Navelvaten, die, na dat zy de Navelstreng hebben doorloopen, zig verspreiden onder het Adervlies (§ 83) in een meenigte Takken, die van grooter in kleinder uitloopen, onderling verbonden door een Celluleus Vlies, maakende dus gezaamentlyk een zachte spongieuse ronden *Koek*, die in 't midden de dikte van een duim heeft, en na de eindens veel dunner afloopt. Deszelfs diameter is gemeenlyk 7 à 8 duimen breed.

§ 80.

Wanneer de Navelvaten zig in Takken gaan verspreiden, om de *Koek* te maaken, zoo beginnen die niet altoos uit 't midden, maar zeer dikwils meer of min dicht by deszelfs omtrek; zomtyds zelfs geheel aan de rand, waar door de *Koek* de gedaante krygt van een Raquet, en min of meer langwerpig is. In deeze gevallen is die aan een der zyden van de Baarmoeder ingeplant.

§ 81.

§ 81.

De geheele Koek is een vereeniging van kleiner *Koekjes*, welke ieder uit byzon- Cotylidones. dere takken der bloedvaten voortkomen, en zig op de buitenste oppervlakte, welke tegens de Baarmoeder aanlegt, zeer onderscheide vertoonen door derzelver tepelagtige uitpuilingen, welke bedekt zyn vol haaragtige vaatjes, die de uiteindens der vaten zyn, welke de Koek uitmaaken.

§ 82.

De Koek kan zig op alle plaatsen der Baarmoeder inplanten, ja zelfs rondom deszelfs mond; en is hier door een gewoone oorzaak der scheefleggingen van de Baarmoeder; de natuurlykste inplanting is nogtans in de bodem der Baarmoeder.

§ 83.

Het *Adervlies* heeft zyn begin by de Chorion. buik van 't Kind, en is door een byzondere kring afgescheiden van deszelfs buitenste bekleedzels, vervolgens bekleed het de geheele streng (§ 75) loopt verder over de binnenste oppervlakte der Koek, van welke het bloedvaten ontfangt, en verspreidt zig verder over de geheele oppervlakte der Baarmoeder, omsluitende 't Kind even als een Eyerschaal het Ey. De buitenste oppervlakte van 't Adervlies is vol haaragtige vaten, die zig in de Baarmoeder vast hegten; maar de binnenste is zeer glad. Deeze haaragtige vaatjes zyn de uiteindens
van

van grooter vaatjes en takken, die afkomen van de bloedvaten, welke dit Vlies krygt van de Koek.

§ 84.

Amnios.

Het *Lamvlies* heeft zyn begin aan 't on-
derste gedeelte van de Streng, digt by de
Koek, loopt verders over de binnenste op-
pervlakte des Koeks en Adervlies, en ver-
spreid zig over dezelve, uitmaakende het
binnenste bekleedzel van het geheele Ey.
Het is veel dunner en doorschynender als
het Adervlies.

§ 85.

Het Ader- en Lamvlies kunnen al te dun
of al te dik zyn: door het eerste breeken
of scheuren zy te schielyk, en maaken de
Verlossing moeyelyk en droog; en door
het tweede, schoon zeldzaamer, vertraagen
zy op het einde des Arbeids de Verlossing.

§ 86.

*Humor Am-
nii.*

Het Water of *Lamvlies-vogt* vervult de
geheele holte van 't Ader- en Lamvlies, en
maakt dat het Kind ruimte houd om zig te
kunnen beweegen, vooral in de eerste
Maanden der Zwangerheid; want deszelfs
hoeveelheid verschilt veel, na de tyd der
Zwangerheid en Temperamenten; op het
einde der Dragt bedraagt het gemeenlyk
een pint vogt. In de eerste Maanden is dit
vogt dikker, slymiger en zagter, als op
het laatst der Zwangerheid.

§ 87.

§ 87.

Het Lamvlies-vogt word aangebragt en in de holligheid der vliezen uitgestort en gedeeltelyk weder opgenomen door een menigte afscheidende en opflorpemde *Wa-Vasa Lym-^{phatica.} ter-vaten*, die zig door de vliezen verspreiden, welke hun oorspronk schynen te hebben uit grooter takjes, die door het Ader-vlies loopen, en afkomen van derzelve bloedvaten (§ 83.)

§ 88.

Het Lamvlies-vogt beschermt het Kind, voor alle uitwendige drukkingen, voornamentlyk in de eerste Maanden der Zwangerheid, en daarenboven ook de Baarmoeder voor pynelyke aanraakingen. Het is insgelyks een heerlyk hulpmiddel in de Verlossing, om de mond der Baarmoeder zagtelyk te verwyderen, en de geheele doortogt voor 't Kind gemakkelyker te maaken.

§ 89.

Men heeft ook valsche Waters, die zig verzaamelen tusschen het Ader- en Lamvlies; men kan ze onderscheiden van de waare Waters, om dat ze dun en helder zyn even als zuiver Water, en geen vlekken aan schoon linnen geeven.

§ 90.

De ontlasting deezer Waters (§ 89) in de loop der Zwangerheid is altoos voordeelig voor de Vrouw en 't Kind, om de mindere

opzetting, die daar door veroorzaakt word; daar integendeel de waare een Miskraam veroorzaaken, of voor een voldraagen Kind de Verlossing moeyelyk maaken, als die al te vroeg ontlast worden.

§ 91.

Men moet niet altoos besluiten, dat de vliezen gebrooken zyn, als de Vrouwen in de Zwangerheid water ontlasten, want de valsche Waters dikwils weder aangroeyen, en dus by aanhoudentheid 14 dagen en zelfs langer by tusschenpoozingen zig ontlasten kunnen; en ook menigmaal in 't begin der Arbeid ontlast word, schoon 't waare Water beslooten blyft.

VYFDE HOOFDSTUK.

DE ZWANGERHEID.

§ 92.

DE oorspronk en begin der Zwangerheid is dat groot en tot heden onna-speurelyk geheim der Natuur, namentlyk de Bevrugting: En waar omtrent de grootste Natuurkenners niets anders met zekerheid kunnen zeggen, als dat tot de Voortteeling van Menschen Man en Vrouw beide volstrekt noodzaakelyk zyn, om iets tot de Bevrugting toe te brengen.

§ 93.

§ 93.

De waarschynlykste gedagte is, dat de eerste Bevrugting geschied in een Eytje, dat bevrugt zynde, in een der Eyernesten (§ 48) overgaat in de Fallopiansche Buis of Trompet (§ 47) en door deeze gebragt word in de holte der Baarmoeder (§ 37.) Gemeenlyk leerd de ondervinding, dat 'er maar een vrugt in 't Eytje zit, en aldus de Zwangerheid enkelvoudig blyft: Zomtyds nochtans zyn 'er twee in, als een Vrouw van Tweelingen Zwanger blyft. Vermits Tweelingen of meerder Kinderen dikwils een gemeen Adervlies hebben, en aldus een Ey uitmaaken: Ziet (§ 156 en 157.) Niettemin vind men ook by Tweelingen en meerder Kinderen, dat zy ieder hun eigen Adervlies hebben, en ieder voor hun zelve een volkomen Ey uitmaaken. In welke gevallen 'er meer als een Eytje, en twee of meerder bevrugt zyn. Dog geschied deeze Bevrugting gelyktydig? Of kan 'er een Overbevrugting plaats hebben? En wel als de Baarmoeder welgemaakt is. Want in die gevallen, gelyk men voorbeelden vind, dat de Baarmoeder verdeeld is gevonden in twee holligheeden, welke ieder hun byzondere scheidde hadden, of ook dat de holligheid der Baarmoeder wel door een middenschot verdeelt was, maar de Hals derzelve benevens de Scheede gemeen is, kan men zeer wel een Overbevrugting be-

grypen, met tuffchenpoozing van een geruime tyd.

§ 94.

Een groot bewys dat de Bevrugting in een Eytje, en wel in een der Eyernesten gefchied, vind men in de voorbeelden, alwaar het bevrugte Eytje gevonden is in de Eyernesten, in de Fallopiaanfche Trompetten, en in de holligheid der buik, en aldaar zig vastgehegt, gevoed, opgewafchen en Maanden lang geleeft heeft: waar van ik ontegenspreekelyke bewyzen gezien heb.

§ 95.

Het buitenfte bekleedzel van 't bevrugte Eytje, namentlyk het Adervlies, is geheel ruig en vol hairagtige vaatjes (§ 83) voornamentlyk ter plaatfe daar de Koek zit (§ 79.) Deeze hairagtige vaatjes hegten en planten zig in de geheele binnenfte oppervlakte der Baarmoeder, en worden door de porien, die het binnenfte bekleedzel der Baarmoeder doorbooren, ontfangen, ('t geen niet lang na de bevrugting begint) zonder eenige *Inmondig* te maaken met de vaten der Baarmoeder, even als de wortels eener plant zig hegten in de aarde.

Anastomofis.

§ 96.

Door middel deezer Inplanting (§ 95) neemen die hairagtige vaatjes, by wyze van *Opflorping* gelyk de Melkvaten in 't *Darmscheil*, een Gyl of melkagtig vogt van de

*Absorptio
Mesent-
erium.*

Moe-

Moeder, tot voedzel van het Kind; brengen het zelve in grooter takken en eindelyk in bloedvaten, die het verder door derzelve algemeenen stam of Navel-ader voeren na het Kind, vervolgens circuleert het door de geheele Vrugt, tot dat het weder komt in de Navel-Slagaders, die het brengen na de Koek, alwaar het zig verdeelt door kleinder takken der Navel-Slagaders, tot dat het eindelyk gebragt word in zodanige kleinder takjes, die by wyze van *In-Anastomosis* monding vereenigt zyn met takjes der Navel-ader, alwaar dit bloed zig vermengt met het aderlyken bloed van 't Kind en de nieuwe aangebragten Gyl der Moeder, om weder gevoerd te worden na het Kind. (§ 83) Zou het nog daarenboven ook eenig voedzel door de Mond ontfangen van het Lamvlies-vogt? (§ 87.)

§ 97.

Volgens deeze beschreeven wyze (§ 96) kan men begrypen de mogelykheid, hoe een Kind in de Baarmoeder beslooten, zyn eigen en byzonderen omloop van vogten, voeding en bloedmaaking heeft. En geen gemeenschap met de Moeder heeft als voor zoo ver nodig is om een Gyl tot deszelfs voeding uit het bloed der Moeder te absorbeeren, uitgezonderd dat de Baarmoeder door derzelve opflorpemde vaatjes die vogten van 't Kind overneemt, welke het geheele Ey uitwaazemd. Vraagt men, hoe

komt het eerste bloed in de Vrugt? Die kunnen weder vraagen, hoe komt het in een Kieken, dat in zyn ſchaal beſlooten legt?

§ 98.

Het Ey benevens de Vrugt (§ 95 en 96) aldus in de mogelykheid gebragt zynde, om zyn voedzel van de Moeder te ontfangen, zoo begint dezelfs aanwaſch, word grooter en vereiſch meerder ruimten in de holligheit der Baarmoeder.

§ 99.

Wynig tyds na de Bevrugting, wanneer de Baarmoeder het bevrugten Ey in derzelve holte ontfangen heeft, zoo ondergaat die een aanmerkelyke verandering, want zy begint zig gereed te maaken om derzelve vaſte en zaangepakte vezels en bloedvaten te verzagten en buigzamer te maaken, om te kunnen wyken voor het aanwaſchenden Ey en Vrugt, en derzelve ruimte te vergrooten. Maar wat is de eerſten oorzaak, dat dit Deel zoo ſpoedig in werking komt?

§ 100.

Deeze uitzetting en verwydering der Baarmoeder word zekerlyk voor een groot gedeelten geholpen door den aanperſch van het aanwaſchende Ey, en daarenboven door een meerderen aanvoer van bloed en dunner vogten, die derzelve vezels en vaten verſlappen, waar door die rekbaar-
der

der, grooter, en in staat gesteld worden, om het vasten maakzel der Baarmoeder geheel te veranderen in een losse en spongieuse zaamlegging der vezels en vaten op ^{Sinus.} veele plaatsen voorzien met *Boezems*, die allen vervuld zyn met bloed. Is het niet waarschynelyk, dat uit deeze Boezems de Ingeplante opflorpemde vaatjes van 't Ey de Gyl overneemen van 't bloed der Moeder tot voedzel van 't Kind? (§ 96.)

§ 101.

De geheele tyd der Zwangerheid door, blyft by aanhoudentheid deeze aanvoering van voedzel voor het Kind, benevens de uitzetting en verwydering der Baarmoeder, met dit onderscheid, dat in de eerste zes Maanden der Dragt de grootste uitspanning alleen geschied in den bodem en 't Lighaam der Baarmoeder; daar na den hals, die alvorens dikker, breeder en zagter geworden is, tot dat eindelyk op het einde der Zwangerheid de geheele hals en mond der Baarmoeder uitgespannen leggen tegens het Kind. Hier door ryft de Baarmoeder hooger in 't Bekken, en zakt na maate die grooter word met derzelve lighaam voorwaards over de rand der Schaambeenderen; en de mond der Baarmoeder is veel hooger tegens het Heiligbeen geplaatst. Daar integendeel in 't begin der Zwangerheid de Baarmoeder zelfs laager gezakt is, als voor de bevrugting.

§ 102.

Wanneer de Baarmoeder door eenige ongemakken, 't zy verstoppingen, knoestgezwollen, &c. belet word in derzelve uitzetting en verwydering, zoo moet zekerlyk de dood en de verlossing van 't Kind volgen: En dit is een der voornaamste reeden, dat veele Vrouwen zoo menigmaal op een gezetten tyd der Zwangerheid telkens miskraamen krygen, zonder dat men eenige voorafgaande oorzaak kan gewaar worden?

§ 103.

De geheele tyd der Zwangerheid, die vereischt word om de Vrugt tot een volkomen rypheid te brengen, is negen Maanden of veertig Weeken. Maar wat is de reeden, dat de Natuur hier in altoos zoo gelykvormig werkt, als zy door eenige geweldige oorzaaken niet verhinderd word? Kan een Vrouw ook na de 40 Weeken, en wel in de Tiende, Elfde of meerder Maanden der Zwangerheid, van een leevendig en gezond Kind verlossen?

§ 104.

De drie eerste Maanden der Zwangerheid heeft de Natuur voornamentlyk geschikt, om aan de Vrugt een geheel Menschelyken gedaante te geeven; allen deszelfs deelen te ontwinden, zoo dat men omtrent die tyd de uitwendige Ledemaaten, en *Sexe*, volkomen kan onderscheiden.

§ 105.

§ 105.

De overige zes Maanden worden besteed, om de reeds volmaakte Deelen grooter, vaster en sterker te maaken.

§ 106.

Omtrent het midden der Zwangerheid, zomtyds wel kort na de derde Maand, en ook dikwils veel later, gevoeld de Moeder van tyd tot tyd eenige beweeging van het Kind, een voornaam en zeker bewys van deszelfs leeven.

§ 107.

De mond der Baarmoeder, die in de eerste Maanden der Zwangerheid veel sterker geslooten is als voor de bevrugting, en benevens de hals (§ 101) na de zesde Maand der Zwangerheid eerst begint te wyken voor den aanwasch der Vrucht, oeffenen hier door een aanhoudende Tegenwerking aan derzelve bodem en lighaam, en dwingen deeze om eerst te wyken.

§ 108.

Wanneer de bodem en 't lighaam der Baarmoeder verder niet gemakkelyk uitzetten, en de tegenstand van den hals en mond verminderd, zoo moeten de laasten meer en meer wyken en verzwakken, waar door derzelve tegenwerking afneemt, en eindelijk de bodem, lighaam, hals en mond der Baarmoeder, staan in een gelyke tegenwerking of evenwigt aan malkander.

§ 109.

Alle oorzaaken , het zy van de Moeder of van het Kind afkomende , die in deeze staat (§ 108) het zaamtrekkend vermogen der Baarmoeder in werking brengen , perschen het Kind nederwaards tegens de mond der Baarmoeder , waar door derzelve tegenstand geheel kan overwonnen , en het Kind verloft worden : En in dit geval werkt de Baarmoeder even als alle Spieren die hun Tegenwerker misschen. Gebeurt zulks voor dat het Kind voldraagen is , en zelfs in de eerste Maanden der Zwangerheid , dat deeze zaamtrekking der Baarmoeder zoo geweldig en aanhoudende werkt , dat derzelve hals en mond wyken moet voor de kragt der aanpersing , zoo volgen 'er Miskraamen of ontydige Verlossingen.

§ 110.

De Tekens der waare Zwangerheid worden gemeenlyk genomen uit een zaamenloop van veele en verschillende ongesteldheeden en ongemakken , die een Vrouw kort na de bevrugting gewaar word , en allen ontstaan door het ophouden der Maanstonen of door de uitzetting der Baarmoeder , of eindelyk door de aanwasch der Vrugt. Zommige Vrouwen nochtans ondervinden zeer byzonderen gewaarwordingen , waar uit zy al vroeg met zekerheid weeten , dat zy waarlyk Zwanger zyn. In 't algemeen

re-

rekend men, dat een Vrouw Zwanger is als zy gezond zynde de Maanstonen niet weder krygt, dat de Buik en Borsten zwellen, en na verloop van drie of vier Maanden eenige beweging der Vrucht gewaar worde. Niettemin kunnen alle deeze bewyzen ontbreken en mislyden door valsche Zwangerheeden en Ziektens. Hoe menigmaal word niet een Vrouw Zwanger, die geen Maanstonen heeft? En niet zelden behouden die jonge Vrouwen vooral in de eerste Maanden, schoon Zwanger zynde: Zekerlyk zyn de geregelde Maanstonen groote bewyzen der Gezondheid en Vruchtbaarheid in Vrouwen. Maar wie weet niet hoe veel ongeregeltheden hier omtrent plaats hebben in Vrouwen die zelfs veel Kinderen krygen. In allen gevallen, als de Zwangerheid twyffelagtig is, kan men alleen door het onderflaan meerder zekerheid verkrygen, gelyk (§ 121) blyken zal.

§ III.

Alle Ziektens en Ongemakken, die gemeenlyk min of meer de Zwangerheid, Verlossing of Kraambedde verzellen, en eenige hulp vereiffchen, zyn geen Onderwerpen die tot de Vroedkunde behooren, maar moeten geheel en al tot de Genees- of Heelkunde gebragt worden, door welke men de bekwaamste hulp moet verzorgen.

ZESDE HOOFDSTUK.

HET ONDERSLAAN.

§ 112.

Het Onderflaan is een zeer noodzaakelyke handgreep in de Verlofkunde, en het voornaamfte Hulpmiddel, om te kennen en te onderscheiden het geen de Theorie leerd, en wat de Praetyk tot hulp en redding der Verloffing vorderd.

§ 113.

Men verftaat door het Onderflaan, wanneer men een of twee met vet of olie be-
Vagina. smeerde vingers brengt in de *Scheede*, om te kunnen onderzoeken by Zwangere of Baarende Vrouwen alies wat men omtrent het Bekken, uit- en inwendige Teeldeelen, Vliezen, en Kind bereiken kan.

§ 114.

De befte legging der Vrouw by het Onderflaan is gemeenlyk met de rug op een Matras leggende, de kniën opgehaald, zoo dat de voeten tegens de billen aanleggen, en het onderlyf wat oplitgende. Zomtyds verkieft men een andere legging, of houd men het onverschillig, of de Vrouw legt of ftaat.

§ 115.

§ 115.

De redenen die het Onderflaan vorderen by Zwangere of Baarende Vrouwen, hebben plaats in de tyd der Zwangerheid, en dikwils in de Verloffing of ook zomtyds na dezelve.

§ 116.

Voor eerst onderzoekt men, door het Onderflaan, of het Natuurlyk maakfel der uitwendige Teeldeelen (§ 30 en 31) door eenige Ziektens of Ongemakken (§ 32) beledigt zyn.

§ 117.

Ten tweeden onderzoekt men, of het maakfel van het Bekken door eenige mismaaktheden beledigt is. (Ziet § 8 tot 19.)

§ 118.

Ten derden uit het denkbeeld, dat men heeft van de Natuurlyke ruimte en afstand, zoo van den ingang als uitgang van het kleine Bekken, (ziet § 20 en 21) moet men door over- en wederzetten der vinger in de Scheede onderzoeken, of hier in ook eenige mismmaaktheden (§ 22 tot 25 aangehaald) te ontdekken zyn.

§ 119.

Ten vierden, door het Onderflaan kan men ontdekken, of de Natuurlyke legging van het Bekken (§ 27) Tegen-natuurlyk gesteld is, (gelyk § 28 beschreeven is.) In welk geval 't onderfte gedeelte van het Heilig-

Heiligbeen meer agterwaards uitftaat. Ook dient men aan het poftuur van de Vrouw de legging van 't Bekken wat te kennen, om aan de Vrouw de bekwaamfte houding te geeven in den Arbeid; want hoe de zwaarte van 't Kind regter valt op den ingang van 't kleine Bekken, hoe beter het nederzakt, alle andere zaaken wel gefield zynde.

§ 120.

Ten vyfden. Men onderzoekt door het Onderflaan, of de Inwendige Teeldeelen eenige ongemakken hebben, (ziet § 33 tot 54) als deze Deelen ontftooken zyn, vind men dat het Onderflaan zeer pynlyk voor de Vrouw is; en vooral moet men in deze gevallen geen handgreepen doen, ten zy men eerft beproeft hebbe de Deelen door bekwaame Middelen; op raad eens Geneesheer, te ontspannen.

§ 121.

Ten zesden. Door het Onderflaan kan men verzekerd worden, of een Vrouw waarlyk Zwanger is of niet, als men weet hoedanig des Baarmoeders hals in den onbevugten ftaat is, (§ 45) en men daar nevens overweegt de verandering, die deeze ondergaat in de Zwangerheid, (ziet § 101) byzonder na de zesde of zevende Maand, zoo kan men hier uit befluiten of een Vrouw Zwanger zy, mits men hier nevens agt geeft dat deze uitzetting kan veroorzaakt worden door

door een valsche Zwangerheid , voortkomende uit agtergebleevene en in *Hydatides* veranderde flukken eener *Koek* , of *Vleefchgewaffen* , of een *Waterzugt der Baarmoeder* , *Zuiger* , &c. Dierhalven onderzoekt men te gelyk , als de Baarmoeder uitgezet is , of 'er geen hard en beweegbaar lighaam in de Baarmoeder door drukking der vinger tegens des Baarmoeders mond op- en nedergaat : het geen een zeker bewys is , dat 'er een Kind in de Baarmoeder is. En men heeft te gelyk veel grond , om het voor een leevendig Kind te houden , als het op een zachte perfling opryft en langzaam weder nederzakt , want het tegendeel plaats heeft als het dood is :

Placenta
Polypi
Hydrops uteri
Mola

Dog waare en valsche Zwangerheden , zoo als die buiten de Baarmoeder zyn , by voorbeeld , als de Vrugt is in een *Fallopiaanfche Buis* , *Eyernest* of in de Buik (ziet § 94.) Die kan men door het Onderflaan niet ontdekken , en blyven gemeenlyk onzeker.

§ 122.

Ten zevenden. Uit de verandering des Baarmoeders mond , in de laafte Maanden der Zwangerheid (§ 101) ten minfte nooyt voor de agfte of negende Maand , kan men omtrent nagaan of de tyd der Verloffing aanflaande is , dan of de Vrouw nog eenige weeken gaan moet : maar Vrouwen , die van een flymagtig temperament zyn , of de Witte Vloed onderworpen , of veel gekinderd

derd hebben, zullen menigmaal op 't einde der Zwangerheid de Baarmoeders mond zagt, dik en uitpuilende behouden, waar op men wel moet letten.

§ 123.

Ten achften. Uit de werking der Baarmoeders mond onderscheid men door het Onderflaan de waare van de valſche Weën in de Verloffing, vermits waare Weën verzeld zyn met uitſpanning en verwydering der Baarmoeders mond; daar integendeel valſche, om dat die uit kramp-pynen der Baarmoeder en omleggende Deelen voortkomen, met fluiting en vernaauwing der Baarmoeders mond verzeld zyn: Zomtyds vindt men, dat de Weën ſchielyk in 't midden van hunne werking afbreeken; de Vrouwen leiden in die gevallen zeer veel, om dat de uitdryvende kragt der waare Weën merkelyk verminderd worden.

§ 124.

Ten negenden. De ſcheefleggingen der geheele Baarmoeder, zoo volkomene als onvolkomene, kent men door het Onderflaan uit de verſchillende leggingen der Baarmoeders mond, en wel op deeze wyze; als men maar gedeeltelyk des Baarmoeders mond bereiken kan, en het ander gedeelte dat men niet beflaan kan opgetrokken is na de rechter, linker of agterſte zyde van 't Bekken; en zomtyds is de mond der Baarmoeder geheel weggetrokken: in 't eerſte geval is het
een

een onvolkomen: en in 't tweede een volkomen scheeflegging. In alle deeze gevallen legt de bodem der Baarmoeder aan de tegen-overgestelde zyde des Baarmoeders mond; nogtans vind men niet zelden dat de bodem wel eens overheld na de een of ander zyde, zonder dat de hals of mond der Baarmoeder scheef legt. De volkoomene scheefleggingen komen zelden voor, en maaken allermoevelykfte Verlossingen; die nog het meeste voorkomt is in Vrouwen die een vooroverzakking der geheele Baarmoeder hebben, even als een Hangbuik, zodanig zomtyds, dat het Kind geheel over de rand der Schaambeenderen heen legt, en de mond der Baarmoeder agterwaards weggetrokken is. De onvolkoomene zyn zeer gemeen, en van wynig hinder in de Verlossing, alleen zyn deeze in den beginne wat langzaam eer het hoofd van 't Kind in de holte van 't kleine Bekken zakt. Een scheeflegging der Baarmoeder met de bodem agterwaards na de Lendenwervelen der Vrouwe, kan by een welgemaakte Vrouw geen plaats hebben.

§ 125.

Ten Tienden. Door het Onderflaan ontdekt men in den Arbeid een doorzakking der Scheede en Baarmoeder, 't zy dat de Vrouw die onderworpen is geweest, of voor 't eerst in de Verlossing krygt. (Ziet § 37) De oorzaken, die hier toe aanlyding geeven,

*Partes geni-
tales exter-
nae.*

ven, zyn een wyd Bekken, sterke Weën, flappe Deelen, Witte Vloed, en hardheid der Baarmoeders mond. Men ontdekt het, als by het zakken van 't Kind de mond der Baarmoeder zig niet opent, en rondom den hals door de Scheede een ronde kring even als een plooy gemaakt word. Laat men de Natuur in die gevallen alleen werken, zoo zakt het Hoofd overdekt met de Baarmoeders mond buiten de *Uitwendige Teeldeelen*, en men krygt een volkomen uitzakking van der Baarmoeders Hals en Scheede. Wat in deeze gevallen de Kunst vordert kan men hier toe brengen; naamentlyk, de Vrouw het persen te verbieden, en buiten de Weën met voorzigtigheid de mond der Baarmoeder verwyderen; vervolgens by ieder Wee de mond der Baarmoeder en de Scheede tegen te houden, latende het Hoofd tusschen de vingers nederzakken: is de doorzakking volkomen, zoo dient men de mond der Baarmoeder voorzigtig te verwyderen, en des noods een Insnyding te doen, ter plaatse daar de meeste knelling is: en na de Verlossing moet men de Baarmoeder te rug brengen.

§ 126.

Ten Elfden. Uit de verwydering der Baarmoeders mond door de aanpersing der Weën volgt, dat het water benevens de vliezen door deeze opening gedrongen word, en even als een ronde platte Koek onder

onder het Hoofd van 't Kind zig verftoond. Deeze rondheid hangt af van 't ronde Hoofd van 't Kind; dierhalven als de opening der Baarmoeders mond benevens het water een andere gedaante heeft, 't.zy meer of min ovaal, of dat de Vliezen langwerpig even als een Darm doorfchieten, dan is de legging van het Kind gemeenlyk niet Natuurlyk, het geen men door 't Onderflaan alleen ontdekken kan, en men moet alsdan zonder uitftel de Vliezen breeken, om nader de legging van het Kind te onderzoeken, en hier door te befluiten de wyze op welke men de Verloffing helpen kan. Wanneer de Vliezen onder de Weën niet opzetten, zoo heeft men een zeker teken, dat dezelve gebrooken zyn, en dus het water weggelooopen is, ten minften voor een gedeelte.

§ 127.

Ten Twaalfden. Door het Onderflaan moet men onderscheiden, met welk gedeelte het Kind in de Geboorte voorkomt uit de kennis die men heeft der byzondere Kenmerken der onderscheidene Deelen. (ziet § 72.) Daarenboven kent men de Navelftreng uit deszelfs' befchryving (§ 75.) Inglyks kent men de *Koek* uit deszelfs *Placenta*, zegt en vleezig maakfel, en wanneer deeze rondom de mond der Baarmoeder ingeplant is, (§ 82) zoo is den Arbeid altoos verfeld van een bloedftorting, voornamentlyk onder

de Weën. Men weet insgelyks by het Onderflaan of de Streng om eenig gedeelte van 't Lighaam geftrengeld zit, (§ 78) als de Weën zeer fchielyk en als in 't midden van hunne werking afgebrooken worde; en daarenboven als de Streng om den hals van 't Kind geftrengeld zit, zoo befpeurt men by het ophouden van ieder Wee, dat het Hoofd na de eene of andere zyde getrokken word: daarenboven komt 'er ook voor 't eindigen der Verloffing zomtyds een bloedftorting.

§ 128.

Ten Dertienden. Door het Onderflaan moet men uit de voorkomende Deelen van het Kind niet alleen onderscheiden welk gedeelte het is, maar te gelyk nafpooren hoedanig deszelfs geheele legging in de Baarmoeder is, zoo ten opzigte van deszelfs eigene als betrekkelijke legging, (§ 69, 70 en 71) om hier door te weeten met welke hand en op welke wyze men de Verloffing 't gemakkelykft doen zal, in tegen-natuurlyke gevallen.

§ 129.

Ten Veertienden. Hoe onzekèr alle tekenen zyn of een Kind in de Baarmoeder of reets met eenig gedeelte in de Geboorte zynde, dood of leevendig is, kan men zien in de Verklaaringen van den beroemden VAN ZWIETEN, over de Aphorismi van den Grooten BOERHAVE, in 't vierde Deel (§ 1318.) De waarschynlykfte van dien
moet

moet men door het Onderflaan onderzoeken, en deze zyn, het gemakkelyk afllroopen der *Opperhuid* van het voorkomende *Epidermis*. Deel: Het geheel ophouden der klopping van de *Navel-Slagaderen*; of eindelyk wanneer het Hoofd voorkomende en geklemd raakende, niet en zweld na maate deszelfs klemming fterker word. En dus wanneer het tegengeftelde plaats heeft, zoo moet men het Kind voor leevendig houden. Wenfchelyk was het, dat men vooral in geklemden Hoofden onfeilbaarder tekens hadde, om zeker te zyn, dat het Kind dood is; vermits deeze, fchoon de voornaamften nog veel omzigtigheid vereifchen.

§. 130.

Ten Vyftienden. Door het Onderflaan moet men zomtyds kort na de Verloffing onderzoeken, of 'er ook een Inwendige bloedftorting in de Baarmoeder is, wanneer deeze zig wederom fterk uitzet. En of 'er ook eenige agtergebleven ftukken der *Koek* *Placenta*. of *Vliezen* de mond der Baarmoeder verftoppen, en dus de ontlafting der *Kraam-Lochia*. *zuiveringen* beletten. Ingeval deeze niet na behooren zig ontlaften, fchoon de Vrouw fterke na-Weën heeft: en eindelyk is het dienftig by alle Ongemakken, die na de Verloffing aan de In- of Uitwendige *Teeldeelen* in het Kraambedde voorkomen.

§ 131.

Het Onderflaan word ook zomtyds nood-

D 3

zaa-

zaakelyk geoordeeld, om te onderzoeken of een Vryfter Maagd, Verkragt, Onvrugbaar of gekraamt heeft; edog dit zyn Onderwerpen die niet tot de Vroedkunde, maar tot de Geregtelyke Geneeskunde behooren, en die in Geregtelyke Verklaaringen de uiterste omzigtigheid vorderen, en hier om het werk van zeer kundige Genees- en Heelmeefters.

ZEVENDE HOOFDSTUK. DE MISKRAAMEN.

§ 132.

Alle onvoldraage Verloffingen kan men verdeelen in Ontydige en in Miskraamen.

§. 133.

Ontydige noemt men die tuffchen de zevende en negende Maand gefchieden, om dat deeze Kinderen het leeven behouden kunnen, en omtrent derzelve behandeling moet alles in agt genomen worden, 't geen in de Verloffing van een voldraagen Kind plaats heeft.

§. 134.

Maar alle die voor de zevende Maand voorvallen noemt men Miskraamen, om dat deeze Kinderen gemeenlyk voor de Verloffing, of kort na dezelve, fterven.

§ 135.

§ 135.

De Oorzaaken en voorafgaande Tekenen eener aanstaande Miskraam zyn Onderwerpen, die geheel behooren tot de Genceeskunde, welke by tyds de middelen moet aanwenden, die dezelve kunnen verhoe-den: Tot de Vroedkunde is alleen betrek-kelyk, om te weten de wyze op welke de Vrouw door bekwaame Handgreepen kan geholpen worden, als de Misdragt door de Natuur (§ 109) niet spoedig ge-noeg ontlast word.

§ 136.

De gemeenste tyd der Miskraamen, vooral by Vrouwen die 'er reeds gehad hebben, is omtrent de derde Maand der Zwangerheid. Zomtyds ontlast de Vrouw wel een Misdragt, blyvende verder Zwanger van een tweede Kind, dat gezond en sterk op de negende Maand verloft word.

§ 137.

Het zekerste teken, dat een Zwangere Vrouw volstrekt een Miskraam heeft, is, als de Bloedvloeying verzeld word door Weën, zaamgestremd bloed, en vleezige brokken of vellen; want een enkelde Vloed uit de Baarmoeder in de Zwangerheid wel eens eindigt, en de Vrouw nogtans op haar tyd gelukkig verloft. In welke gevallen men altoos aan de Koek zien kan het ge-deelte dat los geraakt, en oorzaak der Vloed geweest is.

§ 138.

Niet zelden gebeurt het, dat alle omstandigheden zig voordoen als of 'er een Miskraam geschiede, en dat nogtans de Vrouw geheel niet Zwanger is, ontlastende zig benevens de Vloed geheele stukken en vliezen van een agtergebleven gedeelte der Koek eener voorgaande Verlossing of Miskraam; zomtyds zelfs beenderen eener verrotte Vrugt, geheele brokken van ontaarde en in *Waterblaasjes* veranderde stukken van agtergebleven Miskraamen, en die te onrecht valsche Bevrugtingen genoemd worden. (Ziet § 121 en 140) En schoon deze ontlastingen geen eigentlyke Miskraamen zyn, zoo kunnen en moeten die nogtans dezelfde uitwendige hulp toegebracht worden als of zy het waaren; en behooren hierom by deeze gelegenheid gekend te worden.

§ 139.

De gemakkelykste Miskraam, en die geen of wynig nadeel voor de Vrouw geeft, is, als het geheele Ey zonder eenige sterke voorafgaande of opvolgenden Vloed door de enkele werking der Natuur (§ 109) ontlast word.

§ 140.

Maar als het Ey gebrooken is, en de Vrugt zig alleen ontlast, agterlaatende de Koek en Vliezen, of dat deeze eerst by stukken en brokken affchieten, agterlaa-
tend^e

tende de Vrucht; en hier door aanhoudende bloedvloeyingen ontstaan, dan zyn de Miskraamen veel erger, en voor de Vrouw gevaarlyker. Edog zoo lang de Natuur werkzaam is, om zig zonder gevaar voor de Vrouw te ontlasten, zoo is het veiligst aan haar alleen het werk toetevertrouwen, 't zy dat het een Misdragt of valsche Bevrugting is (§ 138.)

§ 141.

Men vind zomtyds Miskraamen, by welke zig het geheele Ey ontlast in de gedaante van een vleezig Lighaam, zomtyds met een geweldigen, en zomtyds zonder een aanmerkelyke Vloed, schoon men nogtans geen Vrucht ontdekken kan, en alleen vind eenige troebele, zomtyds stinkende slym, in de holligheid van dit Lighaam. Dit soort van Misdragten is bekend onder den naam van *Zuigers*; en zyn niets anders als gestorven *Mol.* en vergaane Vruchten, na welkers dood de Koek en Vliezen nog eenigen tyd vereenigd blyven met de Moeder, en hier door gevoed en vaster worden, en een vleeschagtige gedaante verkrygen. (§ 83)

§ 142.

Alle gevaaren, die uit Miskraamen voortkomen, ontstaan uit een schielyke, sterke en aanhoudende Vloed, en hebben tot gevolg de daar uit voortkomende Toevallen, als Verzwakkingen, en andere sleepende Kwaalen, die niet zelden voor altoos de

Gezondheid wegneemen, en een vroegtydige dood veroorzaaken, en die gemeenlyk nog vermeerderd worden door eene verwaarloozing van bekwaame Raadgeeving en Hulpmiddelen in de tyd der Miskraam.

§ 143.

De Vloed, dewelke alle Miskraamen meer of min verzeld, vind men gemeenlyk gevaarlyker :

- (1) Als die een of twee Maanden na de Bevrugting voorvalt :
- (2) Als de Vrugt nog leeft :
- (3) Als de Vloed schielyk en sterk opkomt :
- (4) In Bloedryke Lighaamen :
- (5) In verscheurde Miskraamen : (§ 140)
- (6) In valsche Bevrugtingen : (§ 138)

§ 144.

Alle Miskraamen of valsche Bevrugtingen vereischen dierhalven de uiterste oplettendheid en voorzigheid, wanneer die met een Vloed verzeld gaan, die het Leeven of de Gezondheid der Vrouw in gevaar brengt.

§ 145.

De voornaamste en wel de eenigste hulp, die de Konst kan bybrengen in diergelyke gevallen, (§ 144) is te zorgen om de Baarmoeder van het geheele of reeds verbrooken Ey, of andere vreemde Lighaamen, spoedig te ontlasten, als de eenige oorzaaken zynde, waar door de Vloed te sterk en aanhoudende is.

§ 146.

§ 146.

Alle Hulpmiddelen, die door de Geneeskunde in deeze gevallen kunnen gegeven worden, zullen wy aan de Geneesheeren overlaaten, en alleen spreekken van die Middelen, welke door de hand eens Vroedkundige behooren aangewend te worden.

§ 47.

De Baarmoeder kan ontlast worden van een Misdragt of andere vreemde Lighaamen, als men alle stukken en vliezen, die onder het bereik der vingers komen, langzaam losmaakt en geheel of ten deele door de mond der Baarmoeder uithaald.

§ 148.

Als deeze Lighaamen niet onder het bereik der vingers komen, en dat de mond der Baarmoeder een wynig verwyderd is, dan kan men met een daar toe bekwaam Tangetje (gelyk de Heer LEVRET beschreeven en afgebeeld heeft in een Frans Werkje, getyteld: *Suite des Observations sur les Causes & les Accidens de plusieurs Accouchemens laborieux, &c. Pag. 281 Article XII*) dezelve voorzigtig zien te vatten en uit te haalen; breekt 'er een brok af, zoo moet men weder de Handgreep hervatten.

§ 149.

Eindelyk kan de ontlasting van Misdragten, of andere vreemde Lighaamen, bevorderd worden door ruime Insputingen in de Baarmoeder-

moeder met laauw water, 't geen niet warmer als bloedlaauw zyn moet, om daar door de mond der Baarmoeder te verzagten en te ontspannen, en daarenboven alle vliezen, geronne bloed en brökken los en beweeglyker te maaken.

§ 150.

Deeze twee laatste Hulpmiddelen (§ 148 en 149) om de Baarmoeder te ontlasten, en dus aanhoudende of van tyd tot tyd wederkomende Bloedstortingen te stuiten, schoon niet zeer in gebruik, verdienen nogtans onder de voornaamste hulp gesteld te worden, en zouden meenige Vrouw spoedig en zonder smerten kunnen redden, indien dezelve zoo menigmaal niet verzuimd wierden, als de Natuur zig niet ontlast.

AGTSTE HOOFDSTUK. DE NATUURLYKE VERLOSSINGEN.

§. 151.

Alle voldraagene Verlossingen verdeeld men in Natuurlyke en in Tegen-natuurlyke: de Natuurlyke zyn, als een voldraagen en welgelegen Kind met het Hoofd voorkomende, zonder keering of hulp van eenig Instrument kan gebooren worden.

§ 152.

De ondervinding leerd dagelyks, dat alle
Na-

Natuurlyke Verlossingen niet even gelukkig en gemakkelyk eindigen. Hier om verdeeld men die (1) in Natuurlyke, die enkel en alleen door de werking der Natuur geschieden; (2) in zulken die al te schielyk zyn, en (3) die al te langzaam en wat moeyelyk eindigen, en hier om eenige hulp der Konst vereiffchen.

§ 153.

De oorzaaken, die, als de Vrouw vol-draagen heeft (§ 103) de werktuigen tot de Verlossing in beweging brengen, om den Arbeid te beginnen, gelyk (§ 108 en 109) beschreeven is, hebben zommige alleen in de Moeder, anderen in 't Kind gezogt; dog het is waarschylyk dat beiden hier toe medewerken. (§ 107 en 108)

§ 154.

Als de zaamtrekkende kragt der Baarmoeder (§ 109) in werking is, zoo krygt die door *Medelydenheid der Deelen* tot hulp Consesus par- de werking der *Buikspieren* en het *Midden-* tium. *rif*: En door deeze vereenigde kragten Musculi ab- *word het Kind des te sterker geperst op de* dominales. *mond der Baarmoeder, waar door deeze* Diaphragma *gedwongen word te wyken en doorgang* *te verleenen aan het ingeslooten Lighaam.*

§ 155.

Deze verwydering des Baarmoeders mond volgt gemeenlyk zoo schielyk niet, of de zaamtrekkende kragt der werktuigen (§ 145) word afgebrooken, en vereiffchen een zee-
kere

kere rust om weder, na een meer of min korte tusschenpoozing, hun werking te beginnen; waarom men deze herhaalde werkingen gewoon is Vlaagen of om de nevensgaande pynen Weën te noemen.

§ 156.

De waare of uitdryvende Vlaagen of Weën, die wel te onderscheiden zyn van de valsche Weën, (ziet § 123) zyn altoos verzeld min of meer met pynen, die voornaamentlyk komen door de gedwonge verwydering en aandrang op de mond der Baarmoeder, die ook altoos geduurende de Weën gespannen staat, en integendeel weder slap en ontspannen word als die ophouden.

§ 157.

Door deeze herhaalde aanpersingen verdwynt de mond der Baarmoeder, en word een kanaal met de Scheede; de Vliezen breeken, en de waters ontlasten zig, en het Hoofd van 't Kind zakt voor een groot gedeelte in de Scheede.

§ 158.

Wanneer het Hoofd van 't Kind gedeeltelyk in de Scheede is, zoo verkrygt de mond der Baarmoeder benevens de Scheede een uitdryvende werking door derzelve zaamtrekking, om het verder door te zetten.

§ 159.

Dierhalven zyn de zaamtrekkende vermogens der Baarmoeder, Buikspieren, en Middenrif, en eindelyk nog de mond der
Baar-

Baarmoeder en de Scheede de uitdryvende kragten of vermogens, die een Natuurlyke Verlossing voleindigen.

§ 160.

Wanneer deeze Deelen (§ 159) hun werking niet kunnen oeffenen, zonder onderscheid welke oorzaak zulks verhinderd, en dus, gelyk men gewoon is te spreken, dat de Vrouw geen Weën heeft, zoo is het onmogelyk, dat het Kind door de werking der Natuur alleen kan verlost worden, schoon alle andere zaaken wel gesteld zyn. En in welk geval men kan beproeven, of door prikkeling aan de mond der Baarmoeder de Weën kunnen verwekt worden; of dat men op raad eens Geneesheer daar toe bekwaame Hulpmiddelen geeven kan of mag.

§ 161.

De verschynselen, die men geduurende den Arbeid by een baarende Vrouw min of meer ziet, en die men als Tekenen der Verlossing moet aanmerken, zyn tweërly; sommige zyn voorafgaande Tekenen, die wel eens verdwynen zonder dat de Verlossing 'er schielyk op volgt; en zulken welken volstrekt aanduiden, dat de Verlossing volgen moet.

§ 162.

De eerste zyn als de dikte der buik van de Vrouw wat platter word en laager zakt; als de uitwendige Teeldeelen en de Scheede
zwel-

zwellen en slymiger worden; als 'er verscheide afgangen en dikwils neigingen en perssingen om te wateren komen; geringe pynen op de Heupen en aan 't onderste gedeelte der Lenden; de mond der Baarmoeder gespannen zomtyds wat open; walgingen en braakingen, byzonder als zy kort te vooren gegeten heeft. Alle deeze Tekenen verschynen gemeenlyk in 't begin der Arbeid; dog zyn geen zekere bewyzen dat de Verlossing volgen moet, om dat die in de laatste Maanden wel eens door zinking van 't Kind kunnen verwekt worden.

§ 163.

De tweede, welke volstreckte Tekenen eener aanstaande Verlossing genoemd worden, zyn sterker Weën en perssingen op het Onderlyf; ontlasting van slymige vogten, vermengd met bloedige streepen; verflapping der Heilig-Zitbeens-banden; de mond der Baarmoeder blyft meer en meer verwyderd, telkens by 't ophouden der Weën; de vliezen dringen in de Weën, opgevuld met water door de verwyderde mond der Baarmoeder; de agterkant derzelve verdwynt eerst, daar na de voorzyde; de Pols word snelder en het geheele Lichaam beeft en begint te zweeten; na het verdwynen der Baarmoeders mond breeken de vliezen by het opkomen der volgende Weën; het Kind zakt door; en eindelyk by de laatste doorzet van 't Kind verheffen

zig

zig geweldige perssingen; de Bilnaad, Staartbeen, benevens de Vrouwelyke Lippen, staan gespannen; den Aars langwerpig verwyderd, tot dat het Hoofd buiten de Geboorte schiet.

§ 164.

Na dat men nu gezien heeft, waar door (§ 159) het Kind gebooren word, en welke Tekens zig 'er by verzellen, zoo moeten wy nu nog zien de Doortogt van 't Hoofd door het kleine Bekken: Tot dat einde moet men drie Tydperken in 't oog houden, naamentlyk hoe het Hoofd door den Ingang, Holte en Uitgang van 't kleine Bekken gedreeven word.

§ 165.

In het eerste Tydperk zakt het Hoofd van de rand der Schaambeenderen gedeeltelyk door den Ingang, tot dat het meerder rust en drukt op de mond der Baarmoeder; zomtyds geschied dit wel in de zevende Maand der Zwangerheid, en verwekt de Tekens (§ 162) opgenoemt: ryft het Hoofd weder wat opwaards, zoo verdwynen die weder: Men schryft dit gemeenlyk dan verkeerd toe aan een buiteling van 't Kind.

§ 166.

In het tweede Tydperk zakt het Hoofd meerder door den Ingang, met het Voorhoofd gekeerd na 't Heiligbeen en met het Agterhoofd na de Schaambeenderen, tot

E

dat

dat de Nek komt by de onderste rand der Schaambeenderen; alsdan draait de kruin na vooren, en het Hoofd rust met de voorste Fontanel (§ 66) op het Staartbeen, en het Aangezicht legt in de holte van 't kleine Bekken tegens het Heiligbeen.

§ 167.

In het derde Tydperk wykt het Staartbeen en Heilig-Zitbeens-banden agterwaards, en het Hoofd draait tusschen de bogt der Schaambeenderen, volgens een kromme boogsgewyze Lyn, opwaards na buiten, schuivende de punt van 't Staartbeen tegens het Voorhoofd en Aangezicht van 't Kind.

§ 168.

Als uit de Tekens (§ 163) blykt, dat de Verlossing volgen moet, dan onderzoekt men van tyd tot tyd door het Onderflaan, of de Uitwendige Teeldeelen, benevens het Bekken, wel gesteld zyn (ziet § 116 tot 120); of de Vrouw waare of valsche Weën heeft; (§ 123) of de Baarmoeder scheef legt; (§ 124) of de Baarmoeder of Scheede ook doorzakt; (§ 125) of de vliezen en 't water wel voorkomen; (§ 126) of het Kind wel legt, en welk gedeelte in de Geboorte komt. (§ 127 en 128.

§ 169.

Wanneer men weet, dat alle omstandigheden in den Arbeid zeer Natuurlyk zyn, dan laat men de Natuur ook alleen werken,
en

en zoekt alleen de Vrouw zoo veel gemak toe te brengen als mogelyk is; ondertuschen al het nodige gereed maakende tot afbinding der Navelstreng, reiniging van 't Kind, en het geen tot verdere bezorging van Moeder en Kind nodig is na de Verlossing.

§ 170.

Wanneer het derde Tydperk (§ 167) naderd, dan dient tot hulp der Verlossing; dat men de Vrouw, tot dat zy verlost is, op de een of andere zyde of op de rug laat nederleggen, het zy op 't Bed, of het geen beter is op een Rustbank met een Matras, en dan ondersteunt men telkens by ieder Wee met 't platte der hand het Staartbeen en de Bilnaad; schuivende het Hoofd voorwaards, tot dat het doorschiet buiten de uitwendige Teeldeelen.

§ 171.

Als het Hoofd gebooren is, zoo omvat men het aan ieder zydè met een hand, omfluitende met de vingers den Hals; en trekt het Lighaam agterwaards na den Endeldarm geheel uit; vervolgens met de eene hand den Hals omvattende, en met de andere de Billen, zoo legt men het Kind met deszelfs agterste Deelen tegens de Moeder; by het uithaalen van 't Lighaam moet men niet schielyk trekken, om dat de Streng zomtyds tegen houd, 't zy dat die om den Hals gestrengeld zit, of te kort is; in 't eerste

geval maakt men de Streng los, en in het tweede haalt men die by de Buik van 't Kind wat na buiten, om voor te komen dat die van de uitwendige bekleedzels by de Buik van het Kind niet affcheure of breeke, waar door een doodelyke bloedstorting kan komen, of dat de Ingewanden, zomtyds overdekt met het Buikvlies en de Buikspieren, door de gescheurde bekleedzels na buiten kunnen zetten, en by het Kind een gevaarlyke Wond en Buikbreuk maaken: Gelyk zulks ook plaats kan hebben in zeer schielyke Verlossingen. (§ 175) De hulp voor het Kind moet men in deeze gevallen aan de Heelmeesters overlaaten.

§ 172.

Aanstonds na de Verlossing van het Kind (indien het leeven toont, anders wagt men een weinig) bint men op twee plaatsen met vier dubbelde katoene draaden de Streng: eens vier vingers breed van de Buik van 't Kind, en de tweede een hand breed hooger na de Koek. Tusschen deeze afbindingen snydt men de Streng door met een schar die geen punten heeft, en men geeft het Kind ter verdere bezorging over. Om vervolgens te kunnen onderzoeken, of 'er meerder Kinderen zyn in de Baarmoeder, (ziet het Agtste Hoofdstuk) en zulks niet zynde, om de Na-geboorte af te wagten. (ziet het negende Hoofdstuk) En na de geheele Verlossing legt men een schoone
war-

warme Doek tegens de uitwendige Deelen der Vrouw, men sluit met speldens een breed toegevouwen Servet rondom de Buik, en legt de Vrouw in een schoon en warm Bed ter ruste.

§ 73.

Na de verlossing en verzorging der Kraamvrouw onderzoekt men het Kind, of het ook eenige ongemakken of mismaaktheden heeft. Men reinigt het, hier te Land doorgaans met warm Boterbier, schoon my veel bekwaamer, beter en zindelyker dunkt, als men drie deelen warm water en een deel Brandewyn nam. By het reinigen van 't Kind moet men vooral alle openingen van 't Lichaam naauwkeurig zuiveren, en de afgesnede Streng wel verzorgen door middel van twee Compresjes en een Navelbandje: eindelyk word het opgebakerd op een wyze die verschillende is na ieder Land, Stad en byzondere Rang van Menschen, en die niet zelden vry wat verbetering noodig hadden, waar in wy verder niet zullen treden, om dat dit Werkje niet geschikt is, om de modens en vooroordeelen der Vrouwen en Bakers te veranderen.

§ 174.

By de verdeeling der Natuurlyke Verlossingen (§ 152) is gezegt, dat die ook al te schielyk zyn kunnen, 't geen veroorzaakt kan worden als het Bekken al te ruim of het Kind zeer klein is, en dat de mond der Bear-

moeder zeer slap, en te gelyk de Weën schielyk en sterk het Kind doorzetten. In deeze gevallen kan het Kind alleen, en daar na de Na-geboorte, of ook het Kind nog beslooten in deszelfs vliezen met water en Koek te gelyk, gebooren worden.

§ 175.

Het gevaar in deeze Verlossingen (§ 174) is gemeenlyk grooter voor de Moeder als voor het Kind, wanneer de Baarmoeder niet overeenkomstig derzelve schielyke ontleding, zig even spoedig rondomme zaamtrekt en vernaauwt, en dus even als in een staat van werkeloosheid of verlamming staan blyft; waar door een doodelyke bloedvloeying binnen weinige minuten volgen kan.

§ 176.

Men kan het groot gevaar in diergelyke gevallen alleen verhoeden, en de Vrouw van een anders zekere dood bevryden, als men schielyk de hand in de Baarmoeder brengt, en door kleine douwingen dezelve tot zaamtrekking aanprikelt: of dat men koud water in de Baarmoeder spuit, of een koude natte doek schielyk op de Buik legt.

§ 177.

Volgens de verdeeling (§ 152) moet nu volgen een derde soort; naamentlyk de moeyelyke Natuurlyke Verlossingen. die, sghoon zomtyds de Natuur vermogende zyn
mocht,

mogt, om door langheid van tyd de Verlossing te volbrengen, zoo kan men nogtans door bekwaame hulp en handgreepen dezelve voorspoediger en minder smertelyk maaken.

§ 178.

De Natuur zelfs schikt zig menigmaal op een verwonderlyke wyze als het Kind wat groot of het Bekken wat klein is, om de Geboorte van 't Kind te bevorderen. Om naamentlyk door verwydering en uitzetting der Kraakbeenige vereenigingen der Schaambeenderen en Heilig-Darmbeenderen: (§ 14) en doorte-rug-wyking van 't Staartbeen en de Heilig-Zitbeens-banden. (§ 10 en 15) Den Ingang, Holte en Uitgang van 't kleine Bekken ruimer te maaken; wanneer de Weën (§ 157) sterk genoeg zyn om het Kind door te zetten.

§ 179.

Insgelyks schikt zig het Kind niet minder, als het Hoofd wat groot of het Bekken wat klein is, wanneer de Weën 't sterk aanpersen, door dat de Naaden van het Opperhoofd tegens en over elkander schuiven, (§ 67) waar door het veel langwerpiger en kleinder in den omtrek word: en daarenboven schuift het ronde Hoofd zylyngs door den sterken aandrang op den ronden Koek der laatste Lenden-wervel met het Heiligbeen, en dringt in den grootsten afstand des Ingangs van 't kleine Bekken, (§ 20. N°. 3.)

en zakt dus schuins leggende neder, tot dat de Nek komt by de onderste rand der Schaambeenderen, alwaar het weder door de meerdere ruimte der Holte, (§ 22) en den schuins na binnen afhellenden loop der puntige uitsteekzels der Zitbeenderen draait, min of meer, met het Aangezigt na 't Heiligbeen.

§ 180.

De Konst, die altoos tragt de Natuur na te volgen, zoekt insgelyks door bekwaame Handgreepen:

- (1) De verlanging en beweging van het Hoofd te bevorderen, voornaamentlyk als de Vliezen in den beginne der Arbeid gebrooken zyn:
- (2) Het Staartbeen en de Heilig-Zitbeensbanden te doen wyken:
- (3) Door de legging der Vrouw de zaking van het Kind gemakkelyker te maaken:
- (4) Het Hoofd met de Kruin in 't midden van het kleine Bekken te houden:
- (5) Het by den Ingang van 't kleine Bekken van alle drukking op de een of ander zyde af te houden.

§ 181.

Om het eerste te bevorderen (§ 180 N°. 1) drukt men met een of twee vingers aan de eene en dan weder aan de andere zyde van 't Hoofd, voornamentlyk gedurende de Weën, om de Beenderen van 't Opperhoofd tot en over elkander te schuiven, en daarenboven

om

om door kleine wrikkingen 't Hoofd te beweegen, en van tyd tot tyd besmeerd men de Deelen met eenige olie of vet. Dierhalven is deeze Handgreep van dienst, als het Hoofd, door deszelfs grootte, moeite heeft om te zakken, door den Ingang in de Holte van 't kleine Bekken, of dat de Deelen door het vroegtydig afloopen der waters droog zyn.

§ 182.

Om het tweede te verkrygen (§ 180 N°. 2) zoo legt men de hand, met de buitenzyde gekeerd, tegens het Staartbeen en de Heilig-Zitbeens-banden, en drukt dezelve geduurende de Weën agterwaards, latende het Hoofd zakken in de holte van de hand; schuivende vervolgens het Hoofd met 't uithaalen der hand voorwaards onder de rand der Schaambeenderen na buiten. Hier door verwydert men aan de eene zyde de holte van 't kleine Bekken, en men drukt 't Hoofd volgens deszelfs kromme lyn door den Uitgang. (§ 167) Dog vermits deeze Handgreep zeer pynlyk voor de Vrouw is, vooral als het Hoofd reeds wat laag gezakt is, zoo kan men beproeven, of men door middel van een vinger in den Endeldarm der Vrouw te brengen, zoo hoog kan komen, dat men onder de Kin of Agterhoofd van 't Kind komt, zoo ja, dan haalt men 't Hoofd onder de Weën voorzigtig wat nederwaards, (indien het niet laag genoeg is) en men drukt het voorwaards. Hier door perst

E 5 men

men met het Hoofd van 't Kind insgelyks het Staartbeen en de Heilig-Zitbeens-banden agterwaards, en brengt het Hoofd door den Uitgang van 't kleine Bekken na buiten. Deeze twee Handgreepen zyn van dienst in alle gevallen, daar het Hoofd of door deszelfs grootte of door naauwte des Uitgangs van 't Bekken moeite heeft om gebooren te worden, of dat het veroorzaakt word door spanning der Heilig-Zitbeensbanden, of dat het Aangezigt legt na de Schaambeenderen.

§ 183.

Om het derde gemakkelyker te maaken (§ 180 N°. 3) houd men in gewoone gevallen zig altoos aan de legging (§ 170 gezegt) maar in gevallen dat de Baarmoeder na de een of andere zyde overhelt, (§ 124) schoon de mond derzelve regt legt, zoo moet men de Vrouw alleen laten leggen op de tegen-overgestelde zyde, by voorbeeld, op haar linker zyde als de bodem overheld na de regter zyde, &c. Maar is de bodem der Baarmoeder te veel na vooren over de Schaambeenderen gezakt, en dat de Vrouw even als een Hangbuik heeft, waar door het Kind met 't Hoofd gedrukt legt op zomtyds over de rand der Schaambeenderen, dan moet de Vrouw zoo krom geboogen met de rug als mogelyk is leggen, de kniën ophaalen, en de buik moet men met voorzigtigheid in de Weën oplichten en ondersteune, zulks niet helpende,
de,

de , dan laat men haar op de kniën leggen, met het boven-lyf voor over , rustende met de elleboogen en 't hoofd op een kussen. Deeze leggingen zyn ook te verkiezen als een Vrouw een sterke ingevalle Lenden heeft : alle andere vreemde Lighaamshoudingen zyn onnut en nadeelig.

§ 184.

Om het vierde (§ 180 N°. 4) te verkrygen, als naamentlyk de kruin van het hoofd na de een of andere zyde afwykt en de vliezen gebrooken zyn, zoo brengt men de vingers tusschen het hoofd en de schede aan die zyde daar de kruin na toe held, en vervolgens drukt men het hoofd gedurende de naastvolgende Wee na 't midden van het kleine Bekken, houdende het in die legging als de Wee ophoud. Deeze Handgreep vervolgt men telkens by ieder Wee, tot dat het hoofd een beter legging verkreegen heeft. Deeze Handgreep is ook van dienst zoo menigmaal als de streng om den hals van 't Kind gesslingerd is, om dat het hoofd dan altoos min of meer, als de Ween ophouden , getrokken word na de een of andere zyde van het Bekken. (Ziet § 127)

§ 185.

Om het vyfde (§ 180 N°. 5) weg te nemen, en het hoofd van alle drukking op de rand van het kleine Bekken te bevryden, 't geen menigmaal plaats heeft op den rand der Schaambeenderen, door dat de Baarmoeder wat te veel voorwaards overhelt, en in alle

on-

onvolkome scheefleggingen der Baarmoeder (§ 124) zoo ziet men buiten de Weën de toppen der vingers te brengen tusschen het hoofd of de mond der Baarmoeder en het Bekken, op die plaats daar de drukking is, na dat men de Vrouw een bekwaame legging gegeven heeft; (§ 183) en by het opkomen der Weën drukt men het hoofd van de rand af; dit telkens by ieder Wee herhaalende, tot dat het hoofd zoo veel gezakt is, dat het van deezen tegenstand bevryd is.

§ 186.

Wanneer in moeyelyke Natuurlyke Verlossingen (§ 177) deeze Handgreepen (§ 181 tot 185) geen hulp kunnen bybrengen, 't zy dat de beledigende oorzaken van dien aart zyn, dat zy door deeze hulp niet kunnen weggenomen worden, of zoo sterk, dat dezelve reeds vrugteloos beproefd zyn, dan valt de Verlossing onder 't getal der Tegen-natuurlyke, en men moet of het Kind keeren en by de voeten verlossen, of dit niet meer mogelyk zynde, toevlugt tot Instrumenten neemen.

§ 187.

Tot slot van dit Hoofdstuk zal men, ter waarschouwing van alle die de Verloskunde oeffenen, hier nog eenige reegels voorschryven, tot vermyding van dat geene, waar door Natuurlyke Verlossingen zomtyds in Tegen-natuurlyke veranderen:

- (1) Het menigvuldig en onnodig Onder-
slaan

staan in den Arbeid, waar door de Deelen ontbloot raaken, van hunne Natuurlyke vogtigheid:

- (2) Alle verhittende inwendige Middelen, Spyze of Drank, zelden of nooit geeven:
- (3) De baarende Vrouw nooit afmatten door ontydig perschen en in een lastige aanhoudende Lighaams-gestalte te plaatfen:
- (4) Nooit de Vliezen breeken in Natuurlyke Verlossingen:
- (5) Het onnodig en roekeloos verwyderen en rekken tegens de Scheede, Staartbeen, Heilig-Zitbeens-banden en mond der Baarmoeder, vermyden:
- (6) Het onnodig en smertelyk drukken en douwen op de Buik der Vrouw, altoos nalaaten:
- (7) De werking der Natuur altoos met geduld en voorzigtigheid (als alles wel staat) afwagten, maar ook de hulp der Konst niet verzuimen door lang draalen en wagten, als die nodig is:
- (8) De scheede en mond der Baarmoeder zonder reede van eenige droogte of ontsteeking geduurig niet besmeeren met olie of vet, (§ 181) want hier door belet men de toevloeying en afscheiding der slymige vogten, die beter en dienstiger zyn als alle vettigheden.

NE-

NEGENDE HOOFDSTUK:
VAN TWEELINGEN OF MEER-
DER KINDEREN.

§ 188.

NA de Verlossing van een Kind moet men onderzoeken of 'er niet meerder Kinderen in de Baarmoeder zyn: want alle voorige Tekens onzeker zyn: Tot dat einde legt men de hand op de buik der Vrouw, en onderzoekt of de Baarmoeder ledig is; en tot zekerder bevestiging brengt men twee vingers langs de Streng tot in de Baarmoeder, en onderzoekt of 'er in plaats van de Koek nog een Kind voorkomt, 't zy in zyn vliezen of geheel bloot. In welk geval men de Na-geboorte van het eerste Kind zitten laat.

§ 189.

Placentæ. Men moet by deeze gelegenheid wel in agt neemen, dat de *Koeken* van Tweelingen of meerder Kinderen gemeenlyk als eene Koek naast elkander leggen, en derzelve bloedvaten onderling vereenigd zyn: Maar ook zomtyds vind men die afgescheiden, zynde ieder Koek op een byzondere plaats der Baarmoeder ingeplant.

§ 190.

Als de Koeken naast elkander gelegen zyn,

zyn, dan zyn beide of meerder Kinderen door een *Adervlies* omflooten; maar ieder Kind heeft een byzonder *Lamvlies*, door welkers verdubbeling het afscheidsel tusschen ieder Kind gemaakt word: daarenboven vereenigd zig zomtyds het binnenste vlies van 't *Adervlies* met het *Lamvlies* en maakt het afscheidsel sterker en dikker.

§ 191.

Ingeval de Koek van ieder Kind op eenigen afstand van elkander is ingeplant in de Baarmoeder, dan heeft ieder Kind zyn eige *Adervlies* en *Lamvlies*. Hier door ziet men de mogelykheid, hoe een Kind kan dood zyn en het andere in 't leeven blyven: als ook waarom een Vrouw een of meerder Miskraamen krygen kan, en te gelyker tyd van een ander Kind Zwanger blyven, en op haar tyd verlossen.

§ 192.

Als beide of meerder Kinderen een en het zelfde *Adervlies* hebben, dan scheurd het eerste Kind in de Verlossing het *Ader- en Lamvlies*; maar het tweede of meerder Kinderen alleen het *Lamvlies*; vermits deze gebooren worden door dezelfde opening van het *Ader- en Lamvlies*, die het eerste gemaakt heeft.

§ 193.

Uit deeze zaamlegging van verscheide Kinderen in een en 't zelfde *Adervlies* kan men gemakkelyk begrypen, hoe twee Kinderen

deren kunnen zaamwaffen als derzelve afscheidfel in de eerste Maanden der Zwangerheid gebrooken is, zonder dat zy het leeven verliezen.

§ 194.

By de verlossing van Tweelingen of meerder Kinderen moet men de volgende algemeene Regels in agt neemen, die voldoende zyn zullen om in alle gevallen te weeten wat men doen moet; want by ieder Kind, dat in de Geboorte voorkomt, doet men het geen men verpligt is by een Kind in agt te neemen, naamentlyk:

- (1) Komt het eerste Kind natuurlyk, en het tweede volgt insgelyks schielyk, dan moet men het ook natuurlyk laten verlossen:
- (2) Is het eerste natuurlyk gekomen, en het tweede legt kwaalyk, dan moet men dit by de beenen verlossen, en breeken de vliezen als die nog geheel zyn: overeenkomstig de regels, die men in deeze Tegen-natuurlyke Verlossingen moet in agt neemen:
- (3) Is het eerste Tegen-natuurlyk, zoo dat men het moet keeren, en vind men onder de bewerking nog een of meerder Kinderen in de Baarmoeder, dan moet men voorzigtig vermyden de vliezen te breeken:
- (4) Breekt men de vliezen by ongeluk, of zyn die reeds van zelfs gebrooken,

ken, dan moet men wel opletten van geen twee voeten, of andere Deelen van onderscheide Kinderen, te gelyk te vatten en uit te haalen; en tot dien einde langs de binnenzyde van een been opklimmen tot dat men het tweede vind:

- (5) Als de Kinderen verlost zyn, dan handeld men met de Na-geboortens overeenkomstig de Regels in 't volgende Hoofdstuk. (§ 197.)

TIENDE HOOFDSTUK.

DE ONTLASTING DER NA-GEBOORTE.

§ 195.

TOt een volkomen Verlossing behoord niet alleen de Geboorte van 't Kind of Kinderen, maar insgelyks de ontlasting der Na-geboorte (§ 74) waar toe de Natuur niet minder vermogende is als tot de verlossing van 't Kind, vermits na de ontlasting van 't Kind de geheele Baarmoeder zig van rondomme vernauwt en sluit om de Na-geboorte, waar door in de eerste plaats deszelfs hairagtige vaatjes en vezelen los raaken, door welke het te vooren veeneenigd was met de Baarmoeder, (§ 95) en

F

daar

Lochia.

daarenboven word gemeenlyk na een korte tuffchenpoozing de Baarmoeder weder in werking gebragt, om zig te ontlasten van dit vreemd Lighaam, dat derzelve volkomen zaamtrekking verhinderd, even gelyk zig ook na de verlossing der Na-geboorte de Baarmoeder ontlast van alle geronne bloed en uitgestorte vogten, 't geen men *Kraamzuiveringen* noemt, waar nevens zig niet zelden sterke Na-weën voegen, die veroorzaakt worden, om dat de Kraamzuiveringen wat moeyelyk affchieten.

§ 196.

Om te weten of de Natuur werkzaam is, om zig tot de ontlasting der Na-geboorte te schikken, zoo voeld men aanstonds na de geboorte van 't Kind of Kinderen op de Buik der Vrouwe, ontdekt men even boven de Schaambeenderen of zomtyds wat overhellende na de een of ander zyde, een hard en rondagtig Lighaam van grootte als een Kinder-hoofd, dan weet men zeker dat de Baarmoeder zig rondom de Na-geboorte heeft zaamgetrokken; vind men zulks niet, dan tragt men door vryvingen op de Buik de zaamtrekking der Baarmoeder te bevorderen; en blyft zy in een staat van werkeloosheid of verlamming, dan moet men de middelen in 't werk stellen tot voorkoming van doodelyke gevolgen: die (§ 175 en 176) geleerd zyn.

§ 197.

§ 197.

Wanneer de Baarmoeder zig rondom de Na-geboorte geslooten heeft, dan slingerd men om eenige vingers van de linker-hand de Streng; zyn 'er Tweelingen of meerder Kinderen geweest, dan slingerd men beide Strengen om de vingers; en met de twee voorste vingers van de regter-hand schuift men langs de Streng tot by de Koek, afgagtende tot dat de Vrouw eenige kleine pynen of persingen gevoeld, dat gemeenlyk kort 'er na volgt, en het regte teken is dat de Natuur zig tragt te ontlasten, waarom men dit tydfip ook niet moet verwaarloozen, maar aanstonds door zachte drukkingen van vooren na agteren de Koek nederpersen, onderwyl men met de andere hand de Streng zagtes na zig haald, tot dat de Koek schiet in de Scheede, zomtyds is de Koek reeds zoo los, dat die aanstonds na de Verlossing als van zelfs volgt; vervolgens haald men dezelve voorwaards, en vat ze met de volle hand, en al draayende brengt men ze met de agteraanhangende vliezen buiten 't Lighaam. Edog wanneer de Koek aan een der zyden van de Baarmoeder is vastgehegt, dan moet men de drukking en trekking op de Streng zoo veel mogelyk rigten na de tegen-overgestelde zyde.

§ 198.

Als de Na-geboorte op deeze wyze niet volgt, na dat men verscheide drukkingen

gedaan heeft, dan gebruikt men geen verdere kragt, en men legt de Vrouw ter ruste en wagt een of twee uren om te onderzoeken of zy beter volgen wil, zoo niet, dan kan men al was het 24 uren wagen, in welke tusschentyd het zeer zeldzaam is als de Na-geboorte niet van zelfs ontlast is, of op de minste trekking niet volgt.

§ 199.

Men ziet derhalven hoe meerder tegenstand men ontmoet om de Koek af te haalen, of dat de Natuur minder werkzaam is om 'er zig van te ontlasten, hoe langer men moet wagen. Hoe jammerlyk nog dagelyks door de meeste Vroedvrouwen in deeze misdaan worde, kunnen de Vrouwen getuigen, die zig beklaagen over de smerte die zy gevoeld hebben by het afhaalen der Na-geboorte, waar door pynen veroorzaakt worden, die nog eenige dagen in 't Kraambedde overblyven. De beste hulp die men in deeze gevallen veilig zou kunnen toebrengen, om de ontlasting der Na-geboorte te bevorderen; zou zyn om Inspuitingen met laauw water in de Scheede en Baarmoeder te doen.

§ 200.

Hoe vermogende de Natuur ook is, om zig te ontlasten, zoo zyn 'er zomtyds redenen die vereiffchen, dat men aanstonds na de Geboorte van 't Kind de Na-geboorte moet

moet afhaalen zonder eenige hulp der Natuur af te wagten.

§ 201.

De eerste reden is, wanneer de Vrouw voor, onder of na de Verlossing een geweldige en aanhoudende Vloed heeft, waar door de Na-geboorte voor het grootste gedeelte reeds los is; en by verzuim kan hier door ook een inwendige Bloedstorting veroorzaakt worden, als naamentlyk de Koek de mond der Baarmoeder stopte, (§ 130) en by aanhoudendheid het bloed vloei- de en staan bleef in de holligheid der Baarmoeder, die hier door zelfs weder kon uitzetten, waarom men in deze gevallen de Baarmoeder aanstonds moet ontlasten en gelegenheid geeven om zig volkomen te sluiten.

§ 202.

De tweede (schoon zeldzaam) is, als de Koek opgeflooten zit in een byzondere zak, veroorzaakt door dat de zaamtrekking der Baarmoeder niet gelyktydig in deszelfs omtrek werkt, maar rondom de Koek zig schielyker zaamtrekt als op eenige andere plaats, en daar door de Koek even als in een zak omfluit: Men word dit gewaar als men langs de Streng opklimt tot de Koek, en een ronde ring rondom de Streng ontdekt, zynde dit de opening of begin der Zak, waar in de Koek beslooten legt.

§ 203.

Als men dan om eenige reden moet overgaan tot het afhaalen der Na-geboorte, zoo brengt men de toppen der vingers aan den omtrek der Koek, tusschen de Vliezen en de Baarmoeder, en al wrikkende gaat men onder de Koek door, zonder de vingers te verwyderen, tot dat men de geheele Koek heeft los gemaakt: onderwyl men dus met de eene hand werkt, zoo legt men de andere op de Buik der Vrouw, en drukt zagtjes op de Baarmoeder, om het losmaaken der Koek te bevorderen; los zynde, zoo haald men die verder buiten het Lighaam, zoo als (§ 157) geleerd is.

§ 204.

Als de Koek in een Zak (§ 202) beslooten is, dan moet men eerst de ring rondom de Streng verwyderen, eerst met een, daarna met twee, en eindelyk met alle de vingers, tot dat 'er opening genoeg is om de Koek (volgens § 203) los te maaken, en verder uit te haalen: ten zy dezelve reeds los in de Zak beslooten lag.

ELFDE HOOFDSTUK.

DE INSTRUMENTEN, HEDENDAAGS IN
DE VERLOSKUNDE GEBRUIKT
WORDENDE.

§ 205.

ALvorens men zal overgaan tot de Beschryving der byzondere soorten van tegen-natuurlyke Verlossingen, benevens derzelve onderscheide Handgreepen, zoo met de Hand als Instrumenten; is 't volstrekt noodzaakelyk, dat men vooraf eerst leerd kennen de Instrumenten die hedendaags gebruikt worden, met agterlaating van alle oude en reeds door de voornaamste Vroedkundigen met regt verworpene Werktuigen.

§ 206.

De Instrumenten, die hedendaags in gebruik zyn, en met welke men in alle voorkomende gelegendheden volstaan kan, zyn:

- (1) De Hefboom.
- (2) De regte en kromme Tang.
- (3) De Hoofdboor of Schaar.
- (4) De Haaken.

Volgens deeze orden zal men ieder in 't byzonder nader beschouwen.

§ 207.

De Roonhuiziaansche Hefboom, schoon

F 4

van

van zommigen tegenwoordig voor overtoellig gehouden, om dat men met een Lepel der regte Tang het zelfde kan uitwerken, verdiend nogtans, om deszelfs eenvoudigheid, gemakkelykheid en voldoende uitwerking, als die nodig is, geheel niet verworpen te worden. En schoon men verschillende soorten van Hefboomen vind, met eenige veranderingen omtrent derzelve langte, breedte, gedaante, bekleedzel, en bogt, zoo is nogtans het verschil zoo groot niet, of zy kunnen alle met nut en veilig gebruikt worden: waarom men, een derzelve verkooren hebbende, zig alleen met die gewennen moet, de Handgreep wel te oeffenen: De voornaamste kan men afgebeeld vinden in een Werkje, genaamt *het Roonhuiziaansch Geheim ontdekt, &c.* en het eerst aan de Wereld medegedeeld in den Jaare 1754, door de Heeren Stads Doctoren te Amsterdam *Jacobus de Visscher* en *Hugo van de Poll.*

§ 208.

Onder alle soorten van Tangen verkiest men tegenswoordig de regte of kromme Tang van *Smellie* of *Levret*, en wel voornaamentlyk de kromme Tang, om dat deze gemakkelyker kan ingebracht worden, en het Hoofd van 't Kind vaster omsluit, en men met dezelve minder gevaar heeft om de Bilnaad te kwetsen, en daarenboven om dat de meeste Handgreepen volstrekt vereiffchen

eiffchen een kromme, en weinige nog de regte Tang, gelyk in het vervolg blyken zal; en dierhalven diend men beide te kennen en altoos gereed te hebben.

§ 109.

De regte Tang van *Smellie* kan men het best afgebeeld en beschreeven vinden in een Verhandeling van de Heer Prof. *Camper*, Tab. III, geplaatst voor de laatste Nederduitsche Uitgave van *Mauriceau*; en de kromme in de Nederduitsche Uitgave der Vroedkunde van *Smellie*, Plaat XXXVII, Letter D, gedrukt te Amst. 1765.

§ 210.

De regte en kromme Tang van *Leuret* zyn door hem zelfs eerst verbeeld en beschreeven in het Werkje *Observ: de plusieurs Accouch: Labor: &c. Tab. I Fig. 14* en *suite des Observ: &c. Tab. 2 Fig. 1 en 2*. Dog naderhand heeft hy de kromme Tang veranderd ten opzichte van deszelfs zaamvoeging, zynde de eene Lepel voorzien met een beweegbaare platte en uitsteekende Spil, waarom hy die de *Branche Male* noemt; en de tweede met een enkele opening, door welke de Spil gestooken word, en deeze word genoemd de *Branche Femelle*; vervolgens kan men die Spil door middel van een sleutel of met de hand omdraaien om de Lepels te sluiten.

§ 211.

De Tangen van *Smellie* en *Levret* zyn hier in voornaamentlyk onderscheiden :

- (1) De regte Tang van *Smellie* heeft de langte van $11\frac{3}{4}$ duim en de kromme $12\frac{1}{2}$ duim. En de kromme of regte van *Levret* 15 duimen.
- (2) De bogt der regte Tang van *Smellie* is $6\frac{3}{4}$ duim , en die der kromme 8 duimen; en van *Levret* $7\frac{1}{2}$ duim.
- (3) De grootste afstand der Lepels, als de Tang van *Smellie* geflooten is, is 2 duimen, en digter by de zaamvoeging; en van *Levret* $2\frac{1}{4}$ duimen, en meer na vooren.
- (4) De Tangen van *Smellie* zyn van Staal en hebben rondagtige houtte Handvatzels, en geheel bekleed met Leer; die van *Levret* zyn geheel van Staal, met haakswyze Handvatzels, onbekleed, en aan de binnenzijde der Lepels platter en met een verheeven randje, om minder te kunnen afglyden.
- (5) De grootste breedte van ieder Lepel der Tang is by *Smellie* $1\frac{3}{8}$ duim, en by *Levret* $1\frac{5}{8}$ duim.
- (6) De zaamvoeging der Tang van *Smellie* is zeer eenvoudig, en gemakke-lyk, en door een enkele zaamlegging van twee fleuven, welke zig onderling ontfangen. En van *Levret*
is

is die door middel van een Spil der eene Lepel die sluit in een opening der tweede Lepel. (§ 215.)

§ 212.

Men moet de Hefboom of Tang gebruiken :

- (1) Als het Hoofd van een Kind geklemd raakt, 't zy wel of kwalyk gelegen, en niet verder door den aandrang der Weën kan gebragt worden, om reden dat het Hoofd te groot, of het Bekken te naauw is, en daarenboven zoo laag in 't kleine Bekken gezakt is, dat het niet veilig kan terug gebragt worden, om het te keeren, en by de voeten te verlossen.
- (2) Als een Kind met het geheele Lighaam gebooren is, en het Hoofd door de hand niet verloft kan worden, of dat het Hoofd van 't Lighaam affcheurd, en in de Baarmoeder blyft zitten.
- (3) Als een Kind met de Billen in het kleine Bekken gezakt is, en niet verder kan doorkomen.
- (4) Als een Kind met het Hoofd voorkomende, wel niet geklemdt, maar reeds zoo laag gezakt is, dat het niet kan gekeerd worden weegens de sterke zaamtrekking der Baarmoeder, welke niet toelaat het Kind om hoog te brengen. En in deze

deezze omftandigheid (1) de Weën geheel ophouden: (2) De Vrouw een fterke Vloed, Flauwtens of Stuipen krygt: (3) De Streng zoo kort is, dat het Kind niet gebooren kan worden: (4) En in langduurige opftopping der pis.

- (5) Als een Kind met de eene Schouder geklemd raakt op de rand der Schaambeenderen en met de andere op de vereeniging van 't Heiligbeen met het Heupbeen.

§ 113.

De byzondere Handgreepen, met welke de Tang of Hefboom moeten gebruikt worden, zyn gefchikt na de onderscheide foorten van Tegen-natuurlyke Verloffingen, by welke deeze Instrumenten nodig zyn. Waarom men nader gelegendheid krygen zal, om hier omtrent in de volgende Hoofdstukken onderregting te geeven.

§ 214.

De Hoofdboor of Schaar van *Levret* is geheel van Staal, en de beste onder dit foort van Instrumenten. Derzelver geheele langte is 10 duimen, waar van 5 duimen uitmaaken de Handvatzels en 5 duimen de Bladen der Schaar, om dat juist derzelver vereeniging in 't midden geplaatst is, waar door by de verwydering der Bladen de opening aan beide einden gelyk is. De gedaante deezer Bladen is langwerpig ovaal, van voo-
ren

ren puntig, aan de buitenzyde ter langte van $1\frac{1}{2}$ duim een weinig snydende, en aan de binnenzyde geheel plat en tegens elkan- der aanleggende.

§ 215.

De gevallen, waar in de Schaar of Hoofd- boor gebruikt word, zyn zoo menigmaal als het Hoofd van 't Kind moet verkleind wor- den, 't zy dat het te groot, of het kleine Bekken te eng en mismaaft is, en 't Kind niet kan gekeerd of door middel der Hef- boom of Tang verlost worden. Men opend door middel deezer Schaar de Opperhoofds- beenderen van 't Kind, de Harsfens wor- den 'er uitgehaald, om dat de beenderen tot elkander zouden kunnen gedrukt wor- den; en dierhalven mag het alleen geschie- den als de Kunst geen beter hulp heeft, om de Moeder te behouden; vermits het Kind, 't zy dood of leevendig, vol- strekt verlooren is. Dog zedert dat het ge- bruik der Hefboom en Tang in de Verlos- kunde is bekend geworden, zyn de geval- len weinig, waar in men tot dit uiterste moet toevlugt neemen; en gelukkig was het als men die nooit nodig hadde.

§ 216.

By het gebruik deezer Hoofdboor moet men de volgende Regelen in agt neemen:

- (1) Men plaatst de Vrouw, Helpers en zig zelfs gelyk (§ 235 &c.) geleerd word:
- (2) Men brengt twee vingers der eene hand

hand in de Scheede, tegens het middenste gedeelte van 't Kind zyn Hoofd:

- (3) Men neemt met de andere hand de Schaar, die men verborgen houd, en schuift met de punt langs de vingers tegens het Hoofd aan.
- (4) Men drukt de punt der Schaar door al de bekleedzels en Opperhoofdsbeenderen tot in de Harsens van het Kind, ter diepte van een duim:
- (5) Men haald de vingers uit de Scheede, en opend de handvatzels der Schaar ter wydte van $1\frac{1}{2}$ tot 2 duimen, waar door de beenderen doorsneden worden, en een opening krygen die dezelfde wydte heeft. (§ 218)
- (6) Men fluit de Schaar, en verplaatst die wat met een weinig te draayen; vervolgens opend men die weder. Dit verplaatfen, fluiten en openen der Schaar herhaald men eenige reizen, tot dat de opening genoeg verwyderd is: wanneer men die toegelooten uithaald:
- (7) Eindelyk brengt men de vingers door de gemaakte opening, en ontledigd het Hoofd van de Harsfenen, en men drukt de Hoofdsbeenderen tot elkander, of haald die by stukken 'er uit.

§ 217.

Onder de meenigvuldige soorten van scherpe, snydende, stompe, regte en kromme Haaken, kan men in alle gevallen, als die nodig zyn, volstaan met de twee scherpe kromme Haaken van *Smellie* of *Levret*; welkers voornaamste onderscheid is, dat die van *Smellie* zig kunnen sluiten gelyk deszelfs Tang, en die van *Levret* alleen met een platte zaamlegging der handvatzels: de eerste vind men beschreeven en afgebeeld in de 39ste Plaat van 't meer aangehaalde Werk van *Smellie*.

§ 218.

Men moet een of twee Haaken gebruiken:

- (1) Als het Hoofd verkleind is door de Hoofdboor, (ziet § 219) en dus in alle die gevallen, wanneer het Kind met het Hoofd voorkomende, niet gekeerd, of met de Hefboom of Tang kan verlost worden, en de Vrouw in levensgevaar is:
- (2) Als het Hoofd is afgetrokken, en de Romp van 't Kind met de hand niet kan uitgehaald worden:
- (3) Als Tweelingen zyn zaamgewassen, en zonder verminking niet kunnen verlost worden.

§ 219.

By het gebruik der Haaken moet men de volgende Regelen in agt neemen:

- (1) Men

- (1) Men plaatst de baarende Vrouw, Helpers, en zig zelfs, gelyk § 235 &c. geleerd word:
- (2) Men houd de Instrumenten verborgen, vooral voor de barende Vrouw:
- (3) Men brengt (als het voorkomend Hoofd eerst verkleind is (§ 220)) eene platte hand tusschen het Hoofd van 't Kind en de Scheede der Vrouw, zoo hoog als mogelyk is, vervolgens schuift men een der Haaken, met de punt gekeerd na het Kind, tusschen het hoofd en de hand, tot dat men de punt kan indrukken en vasthegten zoo hoog als de vingers geplaatst zyn. Dit gedaan zynde, haald men die hand uit de Scheede en houd 'er het handvatzel der Haak mede vast, en men brengt de andere hand in de Scheede aan de andere zyde van het Hoofd, zoo hoog dat die tegens over de punt der Haak geplaatst is, en men haald het Kind neder. Schiet de Haak los, dan herhaald men de voorschreeve handgreep, tot dat die genoeg houdt en het Hoofd gebooren is:
- (4) Als men twee Haaken gebruiken wil, dan moet men de tweede aan de tegenovergestelde zyde op dezelfde wyze inbrengen en vasthegten, als de eerste; vervolgens de Handvatzels zaambinden, en even als met de Tang het Kind uithaalen:

§ 220.

Wanneer het Hoofd is buiten gebragt, en het Lighaam wil niet volgen, of het Hoofd scheurd van de Romp af, dan brengt men een Haak hooger, en hegt die vast tusschen de Ribbens van 't Kind, en haald het geheele Lighaam na buiten. *Levret* heeft in dit geval dienstig geoordeeld zyn *Crochet à gaine*; dog men kan het zelfde met de kromme Haak uitvoeren.

§ 221.

Wanneer het Kind verlost is, dan doet men omtrent de Vrouw en Na-geboorte gelijk (§ 172) geleerd is.

TWAAALFDE HOOFDSTUK.

AANGAANDE HET KEEREN VAN EEN VOLDRAAGEN KIND, DAT MET HET HOOFD IN DE GEBOORTE VOORKOMT.

§ 222.

TEgen - Natuurlyke Verlossingen worden genoemd als een voldraagen Kind de hulp der Konst volstrekt nodig heeft, om Gebooren te worden.

§ 223.

Alle Tegen - natuurlyke Verlossingen zyn niet altoos even zwaar en moeyelyk; want:

(1) Zommige worden alleen veroorzaakt

G door

door een Tegen-natuurlyke legging van het Kind (§ 70) in de Baarmoeder, of dat een welgeleege Kind om eenige bykoomende toevallen, moet gekeerd worden.

- (2) Andere door een volkome scheeflegging der Baarmoeder in de Buik der Vrouw. (§ 124)
- (3) Zomtyds ook door mismaktheden van het Bekken of andere Deelen, (§ 11, 13, 23, 24, 25, 26, 28, 32, 36, 42.)
- (4) En eindelyk door dat het Hoofd van 't Kind in vergelyking met de ruimte van 't kleine Bekken al te groot is.

Na maate nu deeze verschillende oorzaaken op zig zelfs bestaan, of vereenigd zyn, is de Verlossing min of meer zwaar en moeyelyk, en voornaamentlyk als de waters lang te vooren zyn weggelooopen.

§ 224.

Ten opzigte van derzelve Handgreepen kan men alle Tegen-natuurlyke Verlossingen brengen tot zulke, daar de hand alleen voldoende is om de geheele Verlossing te volbrengen, of alwaar te gelyk bekwaame Instrumenten dienen gebruikt te worden.

§ 225.

In dit Hoofdstuk zullen wy ons bepaalen tot die Verlossingen, waar in een voldraagen Kind met het Hoofd wel voorkomt, maar 't welke men om redenen verpligt is te keeren, en by de voeten te verlossen,

tot

tot voorkoming van grooter onheilen: welke keering in de volgende gevallen plaats moet hebben.

§ 226.

Voor eerst, keerd men een voldraagen Kind, met het Hoofd voorkomende, zoo menigmaal als men vroegtydig ontdekt, dat nevens het Hoofd nog eenig ander gedeelte van 't Kind in de Geboorte voorkomt.

§ 227.

Ten tweeden, als een Vrouw zwaare Stuipen heeft, die door geene Hulpmiddelen ophouden; en in diergelyk geval doet men als 't nog tyd is de keering, tusschen de Accessen; want staande de Stuipen men niets door de geweldige zaamtrekking der Baarmoeder vorderen kan; waarom men zelfs de hand moet te rug haalen als de Stuipen onder de bewerking wederkomen; tot voorkoming dat de hand niet verdoove en kragteloos worde.

§ 228.

Ten derden, als de Navel-streng, nevens het Hoofd, in de Geboorte voorkomt; om hier door een zekere dood van 't Kind te verhoeden, als de Verlossing niet schielyk eindigd.

§ 229.

Ten vierden, als de Vrouw heevige Bloedstortingen der Baarmoeder heeft, en die niet ophouden, na dat de vliezen gebrooken; en de waters weggelooopen zyn.

§ 230.

Ten vyfden, als de Vrouw aanhoudende Flaauwtens heeft, die door bekwaame Geneesmiddelen niet ophouden.

§ 231.

Ten zesden, als de Koek rondom de mond der Baarmoeder is ingeplant. In welk geval men die doorboord, en het Kind, by de voeten, door de gemaakte opening haald.

§ 232.

Ten zevenden, in alle volkome scheefleggingen der Baarmoeder, (ziet § 124) zoo dra als men de mond der Baarmoeder zoo ver bereiken kan, dat men met de hand 'er kan doordringen.

§ 233.

Ten agtsten, als het kleine Bekken der Vrouw scheef en mismaakt is, (ziet § 23 tot 26) mits men genoeg ruimte heeft, om het Kind door te brengen.

§ 234.

Wanneer men om eenige deezer voorgaande redenen verpligt is een voldraagen en leevendig Kind te keeren, en by de voeten te verlossen, dan moet men de volgende Artykels in agt neemen:

§ 235.

Men moet de Rustbank of kort Bed, op welke de Vrouw leggen zal, zeer vast en onbeweeglyk zetten.

§ 236.

§ 236.

De Vrouw moet op geen zagt Bed, maar lieft op een Matras, gelegd worden.

§ 237.

Men legt de Vrouw op haar rug neder, met het Hoofd op een kussen, en het Onderlyf zoo ver afgehaald, dat het Staartbeen op de rand der Rustbank of Kortbed niet gedrukt word.

§ 238.

Van de drie Helpers, welke men altoos nodig heeft, plaatst men een agter 't Hoofd der Vrouw, die tegens ieder schouder der Vrouw een hand legt, en zorg draagt dat de Vrouw zig niet opligte of te rug trekke; De twee andere worden aan ieder zyde een geplaatst, om de kniën geboogen vast te houden, te verwyderen, en de voeten in derzelve schoot te laten rusten.

§ 239.

De Vroedvrouw of Vroedmeeftter plaatst zig tuffchen de beenen der Vrouw, op een wyze, die het minst vermoeyende is, en dus niet te laag of te hoog, om zoo veel mogelyk de Elleboog van dien arm, welke de bewerking doen zal, te kunnen doen rusten op deszelfs knie.

§ 240.

Men moet altoos wagten tot dat de mond der Baarmoeder de wydte heeft van een drie Gulden: ten zy 'er redenen zyn, dat men

de Verlossing zonder grooter gevaar niet mag uitstellen: en in scheefleggende Baarmoeders, als men de mond der Baarmoeder voor een gedeelte maar beslaan kan, dan brengt men de opening eerst na 't midden van 't kleine Bekken, door namentlyk de Vrouw te laten leggen op die zyde daar de bodem der Baarmoeder van afwykt, en vervolgens door drukkingen op de mond der Baarmoeder, tot dat men ruimte genoeg heeft om de Verlossing verder te vervolgen.

§ 241.

Men moet nooit met eenige horten of stootingen werken.

§ 242.

Men moet de hand, die de bewerking doen zal, eerst aan de buitenzyde met eenige Olie of Vet smeeren.

§ 243.

Als men de Verlossing doen moet, en de mond der Baarmoeder niet genoeg geopend is, (§ 240) dan brengt men eerst een, daarna twee, vervolgens drie, en eindelyk alle de vingers in de mond der Baarmoeder, en dringt langzaam door, tot de geheele hand ruimte genoeg heeft.

§ 244.

Men moet voor de operatie eerst door 't Onder slaan naauwkeurig onderzoeken, hoe het Kind in de Baarmoeder legt.

§ 245.

§ 245.

Men moet de hand stil houden in de Baarmoeder, als de Vrouw onder de bewerking Weën krygt.

§ 246.

Men moet altoos, zoo veel moogelyk is, vermyden met de werkende hand het Kind in de Baarmoeder te overkruiffen.

§ 247.

Men moet altoos onder de Operatie oplettende zyn om de Bilnaad niet te fcheuren.

§ 248.

Zoo lang men met de hand in de Baarmoeder werkt, moet men de Vrouw het perfen en fchreeuwen verbieden.

§ 249.

Men moet nooit een Kind, dat reeds gedeeltelyk buiten de Geboorte is, aan zig zelfs los laten, maar altoos ondersteunen.

§ 250.

Men moet altoos een doek slaan om dat gedeelte dat eerst buiten de Geboorte komt, eer men het aanvat.

§ 251.

Men moet zig nooit door een tweede laaten helpen, om het Kind uit te trekken, als 'er eenige tegenftand is, maar zulks aanftonds onderzoeken.

§ 252.

Als men de keering doen moet by Vrouwen

wen die een scheef of naauw Bekken hebben, (§ 23 tot 26) of dat de Bogt der Lenden-wervelen te veel binnenwaards staat, dan moet men de hand in de Baarmoeder brengen aan die zyde daar men de meeste ruimte vind, en de grootste diameter van het Hoofd van 't Kind (§ 62 N°. 3) brengen in de grootste ruimte van 't kleine Bekken.

§ 253.

Hoe schielyker de Verlossing ondernomen word, na 't afloopen der waters, hoe veiliger en minder smertelyk die zyn zal.

§ 254.

De keering zal gemakkelyker en minder gevaarlyk zyn, als de Vrouw een slap en vogtig temperament heeft, als in sterke en bloedryke.

§ 255.

Hoe hooger het Kind in 't kleine Bekken legt, hoe veiliger en beter de keering kan gedaan worden.

§ 256.

Men moet nooit de keering onderneemen als het Hoofd van 't Kind in de Scheede der Vrouw is doorgezakt.

§ 257.

Men brengt altoos de hand met de buitenzyde gekeerd na het Heiligbeen in de Scheede, en dringt verder door, het Hoofd van 't Kind te gelyk zylings oppersfende langs de linker of regter zyde in de Baarmoede-

moeder: gebruikt men de regter hand, dan aan de linkerzyde der Baarmoeder, en zoo ook in het tegen-overgestelde.

§ 258.

Men moet de kniën vatten, en nederhaalen, als die het digst by de mond der Baarmoeder: en integendeel eerst de voeten, als deeze nader leggen: en vermits het moeyelyk is, om beide voeten of kniën by elkander te houden, zoo lang die in de Baarmoeder zyn, en het te gelyk nadeelig is by een voet of knie alleén te verlossen, zoo moet men eerst de een in de Scheede brengen en niet uithaalen, en vervo'gens zonder tydverzuim de tweede vatten en 'er by brengen, om dan verder het Kind met beide voeten of kniën uit te haalen, als men de tweede voet of knie niet krygen kan, dan moet men de verlossing by een been of knie volbrengen. (§ 282.

§ 259.

Men moet altoos liever verkiezen de kniën of voeten langs de voorzyde van 't Kind uit te haalen als langs deszelfs Ruggegraat: en na mate men deeze laager trekt, het Hoofd met de palm der hand na den bodem der Baarmoeder opwerken.

§ 260.

Als men de keering volbragt heeft, en men is met de kniën of voeten in de Scheede gevorderd, dan behandeld men verder de Verlossing als of 't Kind het eerst

met de voeten was in de Geboorte gekomen, en dus gelyk in 't volgende Hoofdstuk zal geleerd worden.

DE RTIENDE HOOFDSTUK.

AANGAANDE EEN KIND, WELK IN
DE GEBOORTE VOORKOMT MET
TWE E VOETEN OF KNIEN.

§ 261.

WAnneer een Kind met twee voeten of Kniën in de Geboorte komt, zoo kan men zomtyds door 't Onderflaan wel gewaar worden, als de mond der Baarmoeder wat verwyderd is en eer de vliezen gebrooken zyn, dat het niet Natuurlyk legt, (§ 126) maar om verzekerd te zyn hoe het legt, en met welke Deelen het voorkomt, zoo is men verpligt als de mond der Baarmoeder genoeg verwyderd is, om aanstonds de vliezen te breeken, om meerder zekerheid te hebben, en vooral om te weeten of het de voeten of handen zyn.

§ 262.

Als de vliezen gebrooken zyn, van zelfs, of door de Vroedmeester of Vroedvrouw, dan ontdekt men aanstonds, of het de voeten of kniën zyn, aan derzelve kentekens, (§ 72 N°. 14 en 15) en men weet te gelyk,

lyk, door de buiging der kniën of door de legging der teenen en hielen, als de voeten niet verdraaid zyn, hoedanig de geheele legging van het Kind in de Baarmoeder is, vervolgens steld men in 't werk, en neemt wel in agt, het geen van § 235 tot 253 gezegt is.

§ 263.

In welke legging ook de voeten of kniën zyn moogen, men vat dezelve; zyn het de voeten, dan plaatst men de hielen tegens de palm der hand, en de twee voorste vingers plaatst men boven de binnen-enkels der voeten: men moet de regterhand verkiezen als de teenen hellen na de regterzyde der Moeder: en integendeel de linkerhand als die meerder na de linkerzyde overhellen; en aldus haald men de voeten zagtjes of met kleine draaijingen nederwaards; zyn de beenen uitgehaald, men omvat hooger de kniën, verder de billen en eindelyk de Lenden; en zyn het de kniën die voorkomen, dan haald men die neder tot dat men ze kan ontplooyen, vervolgens haald men de billen en lenden nederwaards, tot dat men de Streng by de buik van het Kind bereiken kan, die men voorwaards haald, tot voorkoming van ongemakken; (§ 171) of is die tusschen de beenen van het Kind gestrengeld, dan ontplooyd men die, en als zulks niet wel geschieden kan, dan kan men die op twee plaatsen binden en doorsnyden.

§ 264.

§ 264.

Als de Verlossing zoo ver gevorderd is, en de Buik en Teenen leggen na 't Heiligbeen, of zyling na een der Darmbeenderen der Vrouw, dan haald men het Kind verder nederwaards tot by den Hals. Maar legt het met de Buik en Teenen na de Schaambeenderen der Vrouw, dan haald men het niet laager als tot de Billen, vermits 't Aangezicht legt na die zyde daar de Teenen na toe hellen, en dus om voor te komen dat de Kin niet haaken blyft op de rand der Schaambeenderen; zoo omvat men met de eene hand de agterdeelen van 't Kind, de vingers uitgestrekt leggende tegens de Rug, en met de andere de voorste deelen, de vingers uitstreckende tot het Borstbeen, en al schuivende en draayende wend men het Aangezicht van 't Kind na die zyde daar 't het meest na toe held, tot dat het zylings legt, en dan haald men het vervolgens nederwaards tot aan den Hals.

§ 265.

Het Lighaam gebooren zynde tot by den Hals, tragt men de Armen uit te haalen, en wel eerst die welke het naast by 't Staartbeen legt; tot dat einde ligt men het Kind wat om hoog, en men schuift twee vingers langs den arm tot in de plooy van den Elleboog, en men drukt den arm schuivende tegens de Borst van 't Kind nederwaards, tot dat hy geheel buiten is: vervolgens doet men met de tweede op dezelfde wyze.

§ 266.

§ 266.

Zommigen oordeelen het uitbrengen der Armen onnodig, uit vreeze dat de mond der Baarmoeder zig sluiten mogt om den Hals van 't Kind, edog de spoedig opvolgende uithaaling van 't Hoofd is genoeg in staat om deeze zwaarigheid te verhoeden, en vermits het nodig is wanneer het Hoofd groot is, zoo kan het by een klein Hoofd gemakkelyk gedaan worden: want de meerder ruimte by 't uithaalen van 't Hoofd voor Vrouw en Kind altoos te verkiezen is. Men kan het nalaaten als het Kind niet voldraagen of reeds lang gestorven, en dus zomtyds verrot is, om voor te komen dat de Hals afscheure.

§ 267.

De Armen uitgehaald zynde, omvat men met de eene hand de Nek van 't Kind tuschen de voorste en middenste vinger; en twee vingers der andere hand, die het Kind ondersteund, steekt men in de mond van het Kind, alleen om 't Hoofd te leiden, en aldus trekt men 't Hoofd by den Ingang van het kleine Bekken, met het Aangezicht wat zylings gekeerd, boogsgewys met kleine wrikkingen neder, maar in de holte van 't kleine Bekken wendt men het Aangezicht meer na 't Heiligbeen, en vervolgens het Hoofd ophogende, draaid men tuschen de boog der Schaambeenderen na buiten.

§ 268.

§ 268.

Volgens de beschreeve wyze kan men deeze Verlossing dikwyls vry spoedig en gemakkelyk ten einde brengen. Edog zomtyds is dezelve verzeld van omstandigheeden, die de Verlossing zeer verzwaaren.

§ 269.

*Ascites.
Empyema.*

Voor eerst, kan men ontmoeten, dat het Kind het *Buikwater* of *Etterborst* heeft, die het uithaalen van 't Lighaam belet; alsdan ziet men door drukkingen op de Buik en Borst het vogt buiten de Geboorte te persen, en zulks niet moogelyk zynde, moet men de Buik met een *Troicar* doorsteeken en het water laten uitloopen, om verder de Verlossing te volbrengen.

§ 270.

Ten tweeden, als het Aangezigt geleegeen heeft na de Schaambeenderen der Vrouw, en by 't wenden van het Lighaam niet verschooven is, maar met de Kin vast zit op den bovensten rand der Schaambeenderen; dan moet men de Handgreep (§ 264) hervatten en het Kind eerst zoo hoog opwaards brengen als mogelyk is; en zoo veel wenden, dat 't Aangezigt zylings legt: en zulks nog niet willende volgen, zoo beproefd men om onder de Schaambeenderen een of twee vingers in de mond te brengen of tegens de Kin te drukken; en hier door het Hoofd van de Schaambeenderen af te draayen. En wanneer alles vrugteloos is; dan

dan kan men des noods een Lepel der regte Tang onder de Schaambeenderen over het Aangezicht schuiven, het Hoofd afdrukken, en de Lepel te gelyk met het geheele Lighaam uittrekken.

§ 271.

Ten derden, als men de Streng onder het uithaalen van 't Lighaam gestrengeld vindt om de Buik, Borst, of Armen, zynde het onverschillig op welke wys, en men dezelve niet ontplooyen kan, dan moet men, zo dra 'er een gedeelte buiten de geboorte komt, eer men verder voortgaat, het zelve op twee plaatsen binden en tusschen beide doorsnyden, en zonder vertoeven de Verlossing aanstonds ten einde brengen, vermits het Kind anders sterven zou.

§ 272.

Ten vierden, als men vindt, dat een Arm tusschen de Nek van 't Kind en de Schaambeenderen der Vrouw gekneld legt, dan moet men niet doortrekken, of men breekt den Arm: maar het Hoofd opdrukken en door middel van twee vingers in de plooy der Elleboog te brengen, den Arm over 't Agterhoofd opschuiven, en vervolgens zien neder te drukken; en als den Arm niet volgen wil, dan ziet men die alleen in de langte naast het Hoofd te plaatsen, en de Verlossing verder te volbrengen.

§ 273.

§ 273.

Ten vyfden ; als het Hoofd volgens de beschreeve manier (§ 267) niet kan uitgehaald worden, 't zy dat het Kind een Waterhoofd heeft, of dat de ruimte van het kleine Bekken, in vergelyking met de grootte van 't Hoofd, te eng is; zoo neemt men een proef met de Tang, en in dit geval is de kromme Tang van *Smellie* 't best. Tot dat einde ligt men het Kind benevens de Armen op, en laat door een ander het in die legging vasthouden; men neemt eerst die Lepel, welke aan de regterzyde van 't Bekken der Vrouw moet ingebracht worden, en na die besmeerd is, zoo brengt men de linkerhand tusschen de Scheede en 't Hoofd van het Kind; en schuift onder 't Kind met de regterhand de Lepel voorzigtig tusschen de Hand en 't Hoofd in, volgens de loop van 't Bekken. Ingebragt zynde, zoo legt men het Handvatzel tegens het Kind, en laat die vasthouden; vervolgens plaatst men de tweede op dezelfde wyze, en men neemt de beide Handvatzels, overkruist die, en brengt ze geheel na onderen tegens de Bilnaad, men sluit de Lepels door middel van een sterke band twee of driemaal om de Handvatzels te slaan en met een losse strik toe te sluiten, zoo vast dat het Hoofd wel geslooten zit. Eindelyk neemt men 't Kind, legt het nederwaards op de Tang,
en

en men trekt het Hoofd met kleine wrikingen na onderen in de holte van 't kleine Bekken; daar zynde, ligt men Tang en Kind opwaards, en brengt het Hoofd tusschen de bogt der Schaambeenderen na buiten.

§ 274.

Als het Hoofd van 't Kind volgens deeze manier (§ 273) nog niet wil volgen, 't zy dat het een al te groot Waterhoofd heeft, of dat 't Bekken zoo scheef en mismaakt is, dat men geen Tang kan aanleggen; dan moet men het Agterhoofd van 't Kind met de Hoofdboor (§ 216) openen en het dus zien te verkleinen, om het dan verder met de Hand; (§ 267); te verlossen of met de Haak (§ 219) en als alle deeze Middelen mogten missen, zoo raadt *Smellie*, pag. 215 van 't *aangehaalde Werk*, om het Hoofd af te snyden, het met de Hoofdboor te openen, en verder met de Haak te verlossen.

§ 275.

Als het Kind verloft is, dan doet men verder omtrent de Vrouw en Na-geboorte gelyk (§ 172) geleerd is.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.
**EEN KIND, DAT MET EEN VOET OF
KNIË IN DE GEBOORTE VOORKOMT.**

§ 276.

Voor dat de Vliezen gebrooken zyn, kan men met zekerheid in dit geval niet weten wat eigentlyk voorkomt, schoon men wel ontdekt dat het Kind niet Natuurlyk legt, (§ 126) men breekt dierhalven aanstonds de Vliezen, als de mond der Baarmoeder genoeg verwyderd is, en onderzoekt welk deel voorkomt, wel onderscheidende aan derzelve kenteekens (§ 72 N°. 14 en 15) de Voet en Knie van alle andere Deelen.

§ 277.

Gemeenlyk als een Kind met een Voet voorkomt, legt het zylings, zodanig, dat de Teenen en Hiel gekeerd zyn na de Zitbeenderen, ten minsten een weinig schuins, om dat het Lighaam insgelyks schuins of dwars legt; men vindt ook doorgaans, dat de agterste Voet of Knie, die na het Heiligbeen legt, doorschiet.

§ 278.

Sommige oordeelen, dat men die voorkomende Voet of Knie moet uithaalen, en
het

strekt legt, zomtyds ook wel met de Voet of Knie rustende op de rand van den Ingang van het kleine Bekken. (§. 4) Men klimt met de vingers verder, tot dat men de voet bereiken kan, die men wel vast houdt, drukkende de Knie tegens 't Kind, tot dat men de Voet nederwaards buigen kan, en nevens de andere in de Scheede brengen. (ziet § 241, 242, 249, 250, 251) § 281.

Wanneer 't agtergebleeven Been of Knie in de Baarmoeder by de voorkomende Voet of Knie gebragt is, dan is het Kind in dezelfde omstandigheid, als of het met twee Voeten of Kniën in de Geboorte komt; en men moet alles doen omtrent het verder uithaalen van 't Kind, en de ongemakken die 'er nog zomtyds by kunnen voorkoomen, gelyk § 263 tot § 275 gezegt is.

§ 282.

Als het voorkomende Been tot de Knie buiten de Geboorte is, vermits dan de Billen in 't kleine Bekken gezakt zyn, dan is het geen tyd meer om 't ingebleeven Been of Knie te gaan zoeken, en men moet de Verlossing verder by een Been of Knie vervolgen, en tot dat einde met voorzigtigheid zoo ver uithaalen, dat men een of twee vingers in de Lies of plooy van 't agtergebleeven Deybeen brengen kan en vervolgens weerszyden al wrikkende nederhaalen, tot dat men de Knie buigen en de Voet ont-

ontplooyen kan; wanneer men verders alles in agt neemt gelyk in § 281.

VYFTIENDE HOOFDSTUK.

EEN KIND, 'T WELK AAN DEN BOVENSTEN INGANG VAN 'T KLEINE BEKKEN MET DE BILLEN VOORKOMT.

§ 283.

Voor dat de Vliezen gebrooken zyn, is deeze legging van 't Kind zeer onzeker; men kan het eenigzints verwagten, als de mond der Baarmoeder zeer hoog gelegen is, schoon de Weën sterk zyn, en te gelyk zig ovaal verwyderd, zynde deszelfs grootste diameter van 't eene Darmbeen tot het ander, dog gemeenlyk wat schuins: In dit geval breekt men de Vliezen, als de mond der Baarmoeder de wydte heeft van $1\frac{1}{2}$ duim, en onderzoekt hoedanig de legging van 't Kind is, wanneer men de Billen zeer gemakkelyk onderscheiden kan aan derzelve kenmerken, (§ 72 N°. 9) byzonder als de waters niet lang wegge-loopen, en de deelen niet gezwollen zyn.

§ 284.

Het Kind kan op verschillende wyzen met de Billen voorkomen, naamentlyk met een of beide Billen; de Rug gekeerd na 't Heiligbeen, Schaambeens of een der Darm-

H 3

been-

beenderen. Gemeenlyk nogtans legt de Rug na 't Heiligbeen en een weinig op zyde; de Dyen en Beenen leggen uitgestrekt tegens de Buik, of met de Kniën geboogen en van een verwyderd, zoo dat de planten der voeten tegens elkander aanleggen by de Billen: menigmaal leggen de Beenen kruislings over elkander: of eindelyk leggen de Kniën tegens elkander en de voeten zyn verwyderd. In welke soort dezer leggingen het Kind ook is, gemeenlyk ontlast het in de Geboorte het *Meconium*, of de zwarte drek.

§ 285.

Men moet aanstonds, zoo draa de Vliezen gebrooken zyn, overgaan om de Vrouw te verlossen; en tot dat einde het boven-Lyf laager laten leggen als het onder-Lyf, en verder in agt neemen 't geen van (§ 235 tot § 253) gezegt is.

§ 286.

Als men tot de Operatie overgaat, en men vindt de Voeten by de Billen, dan gaat men met een vinger boven de Vreeg, omvat de eene, en trekt met de duim de hiel eerst neder, tot dat de voet uitgestrekt in de Scheede is, men laat die los zonder de Billen nederwaards te trekken, en men vat en trekt op dezelfde wys de tweede voet, om de beenen nevens elkander te plaatsen.

§ 287.

§ 287.

Als de Beenen zig overkruiffen , dan moet men wat meerder omzigtigheid gebruiken, om naamentiuk eerst te vatten die voet, welkers been tegens het Kind aanlegt, en dus het agterste ; anders loopt men gevaar van het been te breeken ; men kan merken, dat men hier in een misflag heeft aan de sterke tegenstand, en, wanneer men het loslaat, dat het zig meer of min van zelfs te rug trekt.

§ 288.

Ingeval men de Voeten niet en vindt, of niet wel kan nederhaalen , dan omvat men met de volle hand de Billen, men ligt die opwaards, en men draait de Rug van het Kind na de regter- of linkerzyde der Baarmoeder, en wel daar die 't meest na toe helt. Men moet de regterhand gebruiken, als de Rug na de regterzyde, of de linkerhand als die na de linkerzyde der Baarmoeder moet gewend worden.

§ 289.

Als men het Kind op deze wyze (§ 288) geheel zylings legt, dan gebruikt men die zelfde hand om eerst dat been, het welk 't agterste legt na de Lenden der Vrouw, met de Knie te drukken tegens de Buik van 't Kind, vervolgens die te buigen met de voet nederwaards tot dat die uitgestrekt leggen in de Scheede, en men gaat aan-

stonds over om het tweede op die zelfde wyze 'er by te brengen.

§ 290.

Wanneer in dit geval de beide Voeten in de Scheede gebragt zyn, dan is het Kind in dezelfde omstandigheid als of het met twee voeten in de Geboorte gekomen was: en ingeval men maar een voet heeft kunnen uithaalen, als of het met een voet was voorgekomen, en dierhalven moet men verder alles na voorkomende omstandigheden aanwenden, (gelyk § 263 tot § 275) en (§ 282) geleerd is.

§ 291.

Wanneer 't Kind met de Billen voorkomt, en men word te laat geroepen, om dat de Vliezen reeds lang gescheurd en de waters weggeloopen zyn, en hier door de Deelen droog en de Baarmoeder rondom het Kind geslooten is; of dat het Kind reeds in de holte van 't kleine Bekken gezakt is; dan is het in deeze gevallen geen tyd meer om de voeten te gaan zoeken; men moet het Kind dubbeld laten doorzakken, de Natuur alleen laten werken, tot dat men met een of twee vingers aan ieder zyde in de Liezen van 't Kind komen kan, en dan aan de eene en dan weder aan de andere zyde de Billen al trekkende en schuivende nederwaards brengen.

§ 292.

Als het Kind dubbeld (§ 291) komen moet,

moet, dan moet men het laten zakken, tot dat men de kniën buigen, en de beenen kan uithaalen, en vervolgens doen als of 't met twee beenen was voorgekomen. Men moet in dit geval wel zorg draagen van de Bilnaad niet te scheuren; want, schoon de omtrek der Billen en Dyen niet grooter is als het Hoofd van 't Kind, (§ 62 N°. 9) en dus schynt als of het even gemakkelyk als het Hoofd door 't Bekken gaan kan, zoo moet men nogtans te gelyk opmerken, dat het voor eerst niet zoo wel kan verlangen en kegelvormig worden als het Hoofd, (§ 67) en dat daarenboven het Hoofd, als de Nek komt by de rand der Schaambeenderen, zig voorwaards draait; dat de Billen zoo spoedig niet doen kunnen, en hier door veel laager moeten zakken, om voorwaards tusschen de bogt der Schaambeenderen door te schieten.

§ 293.

Als de Billen in 't kleine Bekken gezakt zyn, en de Weën ophouden, en men met de vingers in de Liezen het Kind niet kan verder nederwaards brengen, dan zou men een proef met de kromme Tang kunnen neemen, (§ 212 N°. 3) brengende aan weersyden een Lepel op die wys zoo als in 't 18de Hoofdstuk geleerd word, haalende die hier meede nederwaards en buiten de Geboorte. Voor het overige behandelt men Vrouw en Kind volgens § 281.

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

EEN KIND MET EEN OF TWEE ARMEN IN DE GEBOORTE VOORKOMENDE.

§ 294.

EEN Kind kan met het Hoofd, en te gelyk aan een der zyden, of aan beide, met een Hand in de Geboorte voorkomen, in welk geval het moet gekeerd worden, gelyk in 't 12de Hoofdstuk geleerd is; en te laat zynde, moet de Arm of Armen uitgestrekt nevens het Hoofd doorzakken, kunnende des noods 't Hoofd met de Tang verloft worden: Edog gemeenlyk zakt de geheele Arm tot aan den Oxel in de Scheede, het Hoofd legt dwars op den Ingang van 't kleine Bekken, en de zydelyke deelen der Borst ontdekt men in 't Onderflaan by de mond der Baarmoeder, we kers bodem doorgaans na de een of andere zyde overheldt.

§ 295.

Deeze legging is niet zeer kennelyk voor het breeken der vliezen, maar die gebrooken zynde, zoo kent men aanstonds de Hand aan derzelve kenteekens (§ 72 N°. 12), en te gelyk, als de Arm niet verdraaid legt, zoo wyft de duim der hand de zyde waar het Hoofd legt, en de palm der hand de
voor-

voorzyde van 't Kind: Vind men den Arm geboogen, zoo, dat de Elleboog doorzakt, die men kent aan deszelfs teekens, (§ 72 N°. 11) dan ontplooit men de Arm, en brengt de Hand voorwaards in de Scheede.

§ 296.

Alvorens men tot eenige Operatie overgaat, moet men vooraf naauwkeurig onderzoeken, of door lang wagten of mishandeling de mond der Baarmoeder rondom den Arm niet gezwollen, geïnflammeerd, en nevens de Scheede gekwetst is; in welke gevallen men door ruime en kort op elkander volgende Aderlaatingen de ontstookene deelen eerst moet tragten te ontspannen, om daar na de Verlossing te beginnen; schoon deeze omstandigheden allergevaarlykst voor Moeder en Kind zyn, en voor beide meest al doodelyk, voornaamentlyk als men met kracht de gezwollen en ontstooke deelen wil verwyderen, om door te dringen en het Kind te keeren.

§ 297.

Het is van de uiterste noodzaakelykheid, zoo dra de vliezen gebrooken zyn en het water wegloopt, de Verlossing te beginnen, en zonder tydverzuim, of eenige andere handgreepen te beproeven, aanstonds over te gaan om het Kind te keeren en by de voeten te verlossen; tot welk einde men het geen van § 235 tot 256 geleerd is, zoo voor als in de Verlossing wel in acht neemt.

§ 298.

§ 298.

Om het Kind in dit geval te keeren, zoo is de gewoone wyze, om aanstonds de voeten te zoeken, en tot dat einde brengt men een hand langs de uitgeschooten arm in de Baarmoeder, en wel de rechterhand als het Hoofd legt in de rechterzyde der Baarmoeder, en dus de linkerhand in het tegenovergestelde geval; vervolgens schuift men met uitgestrekte en gefloote vingers langs den arm; vindt men dat de tweede arm de Ingang vernauwt en moeyelyk maakt, zoo haalt men die nederwaards, en legt die by de eerste, en dringt verder door tot by de Borst van het Kind, vervolgens langs de Buik en Deyen tot by de Kniën, die men drukt tegens de Buik van 't Kind, en men buigt te gelyk de voeten nederwaards, ten zy deeze laager als de kniën lagen, men omvat de voeten by de enkels, of kan men de tweede voet niet vinden, dan moet men zig met de eene vergenoegen: De voet, of dat beter is beide voeten, omvat hebbende, zoo haald men die verder nederwaards in de Scheede, het Lighaam te gelyk met de palm der hand opschuivende, waar door de arm of beide armen opryzen in de Baarmoeder: Als het Lighaam niet wyken wil, dan gebruiken veelen een strik, (§ 305) om met de eene hand de beenen uit te haalen en met de andere het Lighaam op te douwen:

Ver-

• Verder de Verlossing volbrengende even of het Kind met een of twee voeten in de Geboorte was voorgekomen; en dus gelyk in 't 13de en 14de Hoofdstuk geleerd is.

§ 299.

Vermits deeze Handgreep (§ 298) gevaarlyk voor 't Kind, menigmaal moeyelyk en zomtyds onmogelyk is, vooral als de deelen droog en gespannen zyn, zoo is het best altoos die geene te beginnen, die in de zwaarste gevallen het beste is; en derhalven zal men deeze verlossing beter ver- rigten als men eerst het Kind geheel ver- schikt, en daar na uithaalt.

§ 300.

De voorafgaande schikking of voorberei- ding van het Kind word gedaan met de reg- terhand als het Hoofd legt in de linkerzyde der Baarmoeder, en dus met de linkerhand in het tegenovergestelde, en wel op deeze wyze: De hand schuift men met uitge- strekte en gesloote vingers langs de uitge- schooten arm, of zomtyds beide armen, in de Baarmoeder, brengende voorzigtig die tot onder het Hoofd van 't Kind, het welk men omvat, oplit, en te gelyk met een klein gedeelte van een groote cirkel op- schuift na de bodem der Baarmoeder, zoo hoog als mogelyk is; daar na omvat men de Borst onder de Oxels, en brengt die insgelyks opwaards, men daalt vervol- gens zagtjes met de vingers nederwaards, zonder het Lighaam te doen zakken,
tot

tot dat men de Lenden, en eindelyk de Billen van 't Kind, kan omvatten, welke men geheel opschuift en te gelyk draait, dat dezelve in de linkerzyde tegens de Baarmoeder aanleggen, ter plaatse daar 't Hoofd gelegen heeft, als men de regterhand gebruikt heeft, of anders het tegenovergestelde; dit wel verrigt zynde, zoo is de arm van 't Kind of beide geheel in de Baarmoeder, en men haalt de hand, die deze voorbereiding gedaan heeft, geheel uit de Scheede.

§ 301.

Zoo dra de hand, die de voorbereiding gedaan heeft, is uitgehaald, zoo brengt men de andere hand in de Baarmoeder, om de uithaaling van 't Kind te doen, en tot dat einde zoekt men met deeze de voeten, die in dit geval zeer uitgestrekt leggen tegens de Buik en Borst van 't Kind. Men omvat eerst de voet die het onderste legt na de Rug van de Moeder, en drukt de knie tegens de Buik van 't Kind, en te gelyk haalt men de voet, zonder het Lighaam te laten zakken, nederwaards, tot dat die in de Scheede gebragt is, ten zy de knie gemakkeliker als de voet kon nederwaards gebragt worden; in welk geval men de knie in de Scheede brengt; Vervolgens zoekt men, zonder tydverzuim en zonder de hand uit de Scheede te haalen, de tweede, en brengt die op dezelfde wyze nevens de eerste in de Scheede. Als de eerste voet niet wel wil volgen om in de Scheede gebragt

bragt te worden, zoo heeft men doorgaans de verkeerde voet eerst gevat, waarom men die loslaate en de andere gaa zoeken, die gemeenlyk dan beter volgt: Dit verrigt zynde, dan moet verder de Verlossing voleindigd worden, even of het Kind met twee voeten of kniën was in de Geboorte gekoomen. (§ 263—275.)

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

EEN KIND MET DE RUG, BULK, AGER- OF VOORZYDE DER BORST, HALS, LENDEN, SCHOULDERS OF HEUPEN IN DE GEBOORTE VOORKOMENDE.

§ 302.

VErmits het weinig onderscheid in de behandeling geeft, met welk deezer gedeeltens in dit geval het Kind voorkomt, in 't algemeen kan men stellen, hoe nader by de mond der Baarmoeder de Billen van 't Kind leggen, hoe gemakkelyker de Verlossing zyn zal; insgelyks zyn die moeyelyker als het Bekken mismaaft is, of de Baarmoeder scheef legt.

§ 303.

Men kan het voorkomen dezer onderscheide deelen alle brengen tot de dwarse leggingen van 't Kind, en schoon men in het Onderstaan (na maate men meer of min

na

na 't Heilig- of Schaambeenderen de vinger brengt) de zydelyke deelen gewaar word, zoo is 't nogtans de voor- of agterzyde van het Kind 't geen het meest voorkomt; men onderscheidt alle deeze deelen aan derzelve kenteekens. (§ 72 N°. 4, 5, 6, 7, 8, 10 en 13.) Edog dit is niet wel mogelijk als na dat de Vliezen gebrooken, en de deelen door lang wagten niet gezwollen zyn; Alvorens kan men uit eenige teekens alleen weeten, als dat 't Kind kwalyk en ook een dwarse legging heeft, wanneer de Vrouw onder de Weën klaagt, aan ieder zyde der Baarmoeder een sterke pyn te gevoelen, veroorzaakt om dat de grootste diameter van 't Lighaam van het Kind zig bevindt in de kleinste van de Baarmoeder, en hier door vindt men ook op de Buik der Vrouw weerszyden een meer uitsteekende en gespanne dikte, zynde de eene 't Hoofd en de andere de Billen van 't Kind: Daarenboven vindt men by 't Onderflaan de mond der Baarmoeder zeer hoog en van den beginne ovaal verwyderd, loopende de grootste diameter van dit ovaal volmaakt dwars van het eene Heupbeen tot het andere, waarom men, als de mond der Baarmoeder genoeg verwyderd is, aanstonds de Vliezen breekt en onderzoekt de eigentlyke legging van het Kind.

§ 304.

Als men zeker is dat het Kind dwars legt,
dan

dan steld men alles in 't werk, en neemt in de Operatie in agt het geen van (§ 235 tot 256) geleerd is, wel onderzoekende aan welke zyde der Baarmoeder het Hoofd van 't Kind legt, om vooraf zeker te wèeten, met welke hand men de Verlossing beginnen moet, op dat men aan de Vrouw geen onnodige smerten veroorzaakt.

§ 305.

De wyze, op welke men gemeenlyk in alle dwarse leggingen van 't Kind de Verlossing zoekt te volbrengen, is om aanstonds de beenen te gaan zoeken, en tot dat einde gebruikt men de regterhand als de voeten leggen in de linkerzyde der Baarmoeder; en de linkerhand in een tegen-overgesteld geval. Men gaat met de hand onder 't Kind in de Baarmoeder, schuift dezelve langs de dyen en kniën tot dat men de agterste voet of liever beide voeten kan omvatten, vervolgens trekt men dezelve langs de voorzyde van het Kind na de Scheede, ondertusschen met de palm der hand de bovendeelen oppersfende, vind men tegenstand, om dat het Lighaam van 't Kind niet wil wyken, dan neemen veelen een dubbelde band en maaken een loopende strik, die zy met de vingers brengen by de voeten en tot over de vreeg schuiven, verder de strik toehaallende, zoo trekken zy met de eene hand de band nederwaards, en met de andere persen zy de bovendeelen na de bodem der

Baarmoeder, en brengen op deeze wyze de beenen in de Scheede, om verder de Verlossing te voleindigen: Op deeze manier kan men somtyds zyn oogmerk bereiken schoon de waters lang zyn weggelooopen, en de Baarmoeder gespannen om het Kind is.

§ 306.

Het dunkt my nogtans veiliger, in alle dwarse leggingen van 't Kind, tot voorkoming, dat de Beenderen niet breeken of ontwrigten, en door de strik de zagte deelen tot de beenderen niet doorsneedden worden, en daarenboven om dat men in zwaare gevallen meenigmaal na veel smerten de Verlossing op de voorschreeve wyze niet kan volbrengen; om altoos de zekerste wyze te verkiezen en eerst het Kind tot de uithaaling te bereiden, en daar na de voeten of kniën in de scheidde te brengen.

§ 307.

Om de voorbereiding van het Kind wel te doen, zoo gebruikt men de rechterhand als 't Hoofd legt in de linkerzyde der Baarmoeder; en de linkerhand in het tegenovergesteld geval. Deeze hand brengt men in de Baarmoeder, en klimt langs het Kind tot onder deszelfs Hoofd, men neemt het in de hand en ligt het op, en schuift het na de bodem der Baarmoeder, maakende een klein gedeelte van een groote cirkel in het opschuiven, om hier door langzaam te bereiken

reiken de overgestelde zyde der Baarmoeder; daar na schuift men de Schouders hooger, vervolgens de Lenden en eindelyk de Billen, tot dat die leggen in de linkerzyde der Baarmoeder, ter plaatse daar het Hoofd gelegen heeft; altoos wel oplettende om met voorzigtigheid de hand nederwaards te brengen, tot voorkoming, dat het Hoofd niet weder zakt.

§ 308.

Deeze verplaatzing van 't Kind verrigt zynde, zoo haald men de hand uit de Scheede, en brengt de andere hand in de Baarmoeder om de beenen te zoeken, welke men op dezelfde wyze in de Scheede brengt, zoo als in (§ 301) geleerd is. Ingeval de voorzyde van 't Kind gelyk de Buik, Borst, &c. het eerst voor de Geboorte geweest is, dan moet men volstrekt eerst de agterste knie in de Scheede brengen, en daar na de voorste; zoo dra het Hoofd zoo veel na de bodem der Baarmoeder gebragt is, dat de kniën tegens de mond der Baarmoeder aanleggen; vervolgens die nederhaalen en ontplooyen, en by de verschikking van het Kind indagtig zyn, dat men het Aangezigt niet beledigd.

§ 309.

Na dat men de voeten of kniën in de Scheede gebragt heeft, dan is het Kind in het zelfde geval, als of het met deeze was voorgekomen, en dierhalven voleindigd

men verder de Verlossing, zo als in 't 13de Hoofdstuk geleerd is.

§ 310.

Met dit Hoofdstuk is afgehandeld, die tegen-Natuurlyke Verlossingen, welke voornaamentlyk alleen door bekwaame Handgreepen met de hand kunnen geholpen worden, dierhalven volgen nu nog die soorten, waar in volstrekt nevens de hand den Hefboom of Tang noodig zyn, vermits men in 't 11de Hoofdstuk reeds gezien heeft de gevallen, waar in, en de wyze, op welke men de Hoofdboor of Haaken gebruiken moet.

AGTTIENDE HOOFDSTUK.

EEN KIND MET HET HOOFD GEKLEMD,
HET AANGEZIGT GEKEERT NA 'T
HEILIGBEEN DER VROUWE.

§ 311.

ALs de ruimte van 't kleine Bekken welgemaakt is, (§ 20, 21, 22) dan is niet wel mogelyk uit eenige voorafgaande tekenen te voorzien, dat 't Hoofd eens voldraagen en welgelegen Kinds in de Verlossing zal geklemt raaken.

§ 312.

De plaats, daar 't Hoofd gemeenlyk in 't kleine Bekken geklemt raakt, is in welgemaakte Bekkens tusschen deszelfs Ingang; want in een geheel scheef en mismaakt Bekken
kan

kan het Hoofd niet volkomen geklemt worden, maar wanneer het Bekken by den Ingang veel ruimer als by den Uytgang is, (§ 23—25) dan is de klemming by den Uitgang; want in de Holte, vermits die altoos ruimer is, (§ 22) kan het niet wel plaats hebben als onvolkomen, namentlyk ingeval de Heilig-Zitbeens-banden al te onrekbaar en gespannen zyn, waar door het Hoofd minder belet word om te zakken, als wel om met de Kruin voorwaards te draayen. (§ 166)

§ 313.

De Tekens, die zeker bewyzen, dat het Hoofd geklemt is, zyn, als men bevind, schoon de Natuur en Konst al haare vermogens aangewend hebben tot zakking van 't Hoofd, (§ 178 — 186) dat nogtans de Verlossing niet vorderd, maar het Hoofd onbeweeglyk staan blyft, en de Vrouw door vrugteloose Weën afgemat raakt, en te gelyk op het Hoofd (als het Kind leefd) een slymagtig gezwel opkomt, welk aanhoudende vermeerderdt, na maate de klemming sterker word, zomtyds zoo ver, dat de bekleedzels der Hoofdbeenderen tot buiten de Vrouwelyke Lippen zwellen, schoon de beenige kas van het Hoofd op zyn plaats blyft, de waters, 't zy veel of weinig, loopen geheel niet af; de Scheede word droog en zweld, men gevoeld het Hoofd geheel naakt, schoon de

mond der Baarmoeder nog niet tot den Hals van 't Kind is te rug geweeken: als 'er geheel geen Zwelling op 't Hoofd komt, schoon het volkomen geklemt raakt, dan is het zeker, dat het Kind dood en wel voor de klemming geweest is, maar als de begonnen Zwelling ontspant en verslapt, dan is het Kind in de Verlossing gestorven.

§ 314.

Als men uit deeze Tekens weet, dat het Hoofd geklemt is, en voor de Zwelling by 't Onderflaan aan de loop der naaden en plaatsing der Fontanellen ontdekt heeft, (§ 65, 66) dat het Hoofd natuurlijk legt, (§ 70) dan moet men hoe eerder hoe beter, tot redding van Moeder en Kind, de Verlossing onderneemen met den Hefboom of Tang, en nooit buiten deze Tekens, (§ 313) ten zy in die gevallen, zoo als (§ 212 N°. 4) gezegt is, schoon het Hoofd niet geklemt was.

§ 315.

Alvorens men de Operatie beginne, zoo moet men omtrent de Vrouw, Helpers en zig zelfs in agt neemen 't geen van (§ 235 tot 240) gezegt is; en daar nevens weten, hoe laager de beenige kas van 't Hoofd zit in het kleine Bekken, hoe gemakkelijker de Verlossing volgen zal: De Instrumenten diend men altoos verborgen te houden, voornaamentlyk voor de baarende Vrouw, welkers Onderlyf men ook, door

door middel van een uytgespreide deken of beddelaken, moet bedekken.

§ 316.

Om in deeze foort van klemming de Verlossing het veiligst voor Moeder en Kind te volbrengen, dient men de voorkeuze te geeven aan den Roonhuiseaansche Hefboom; (§ 207) of indien men niet zeer gewoon is met den Hefboom te werken, dan aan de kromme Tang.

§ 317.

Om den Hefboom wel te gebruiken, zoo brengt men dezelve, na dat die met eenig vet of olie besmeert is, met de regter- of linkerhand, langs de vinger van de andere hand, tusschen de linker of regter zyde der Scheede en het Hoofd van 't Kind, opwaards volgens de loop van het Bekken (§ 27) in den Baarmoeder, tot dat 't Hoofd in de holte van 't Instrument geplaatst is. Als het Hoofd legt geheel met 't Aangezicht na 't Heiligbeen, dan is onverschillig aan welke zyde men het Instrument inbrengt: maar ingeval 't Hoofd een weinig schuins legt in de groote diameter der Ingang van het kleine Bekken, (§ 20 N°. 3) dan is beter het in te brengen aan die zyde, na welke de Kin gedraait is, om zekerder die te vatten, en sterker neder te drukken: men schuift het vervolgens een weinig hooger, om te onderzoeken of 'er niets tusschen beide legt, en al schuivende brengt

men den Hefboom onder de rand der Schaambeenderen, een weinig schuins, zoo dat het eene einde of punt geplaatst is op de Onderkaak en Kin van 't Kind; en het steunpunt van 't Instrument omtrent de Kraakbeenige vereeniging der Schaambeenderen: dus wel geplaatst zynde, drukt men het Hoofd na 't Heiligbeen, om het te bevryden van alle knelling op de rand der Schaambeenderen, en te gelyk trekt men het nederwaards, tot dat de Nek komt tegens de onderste rand der Schaambeenderen: (ten zy het voor de Operatie reeds zoo laag was) vervolgens brengt men het niet laager, en men ligt alleen het boven-einde van 't Instrument opwaards, drukkende het na de Buik der Vrouwe, waar door 't Hoofd in een kromme lyn na buiten gebragt word, overeenkomstig de Natuurlyke Verlossing; (§ 167) onderwyl men dit verrigt, zoo legt men het platte der andere hand tegens de Bilnaad en 't Hoofd van 't Kind, dezelve drukkende om de Deelen der Vrouw voor scheuring te beveiligen, en te gelyk om het Hoofd voorwaards te schuiven.

§ 318.

Wanneer men in dit geval verkiest de Tang te gebruiken, dan neemt men de kromme Tang van *Smellie* of *Levret*, (§ 208) schoon die van *Levret*, om zyn meerder grootte, breedte en steevigheid, in zwaare gevallen wel zoo zeker is (§ 211) als die van

van *Smellie*: Edog om die zelfde reedens vereifcht hy ook meerder voorzigtigheid in 't gebruik, zoo by 't inbrengen als by het uithaalen.

§ 319.

De wyze, op welke men de Tang van *Smellie* gebruikt, is deeze, na dat die met eenig vet of olie befmeert is, zoo brengt men de linkerhand aan de regterzyde van het Bekken, tuffchen de Scheede en het Hoofd van 't Kind, zoo verre als mogelyk is, dan neemt men met de andere hand het eene blad der Tang by het Handvatzel, en met de holle zyde gekeert na 't Hoofd van het Kind, fchuift men die met een gelijke beweging tuffchen de regterhand en het Hoofd binnen in de Baarmoeder, volgens de kromme lyn van 't Bekken, (§ 27) ftuit de punt der Lepel tegens het oor, mond der Baarmoeder of Heiligbeen, zoo verfchuift men de Lepel wat, om zagjes deeze hinderpaalen te vermyden, tot dat die zoo hoog gekomen is, dat de fluiting der Tang digt tegens het Hoofd aanlegt, vervolgens brengt men het Handvatzel der Lepel na de Buik der Vrouwe, en laat die door een der Helpsters vafhouden; dit verrigt zynde, zoo fchuift men de tweede Lepel onder de ingebragten op dezelfde wyze, aan de andere zyde van het Hoofd; men neemt het Handvatzel der eerfte Lepel en legt die kruiffelings op de

I 5   tweede,

tweede, en al schuivende omvat men het Hoofd, dat het met de Ooren tusschen de Bladen wel beslooten legt, daar na brengt men de Handvatzels tot dicht by de Bilnaad, en windt dezelve om de dwarse groeven met een sterke band, die men eerst met twee slagen om het eene Handvatzel, en daar na om beide, en eindelyk met een losse strik vast maakt: dus gereed zynde, zoo vat men met beide handen de Handvatzels, en al wrikkende begint men het Hoofd langzaam nederwaards te trekken, voornaamentlyk als 'er Weën komen, en dus by tusschenpoofen, en na maate 't Hoofd den Uitgang nadert, ligt men het een weinig opwaards, tot dat de Nek van 't Kind by de onderste rand der Schaambeenderen gekomen is, daar zynde, zoo trekt men met de eene hand de Handvatzels in de hoogte, en men brengt het Hoofd boogsgewys, overeenkomstig de kromme lyn in Natuurlyke Verlossingen, (§ 167) buiten de Geboorte; ondertusschen met de andere hand de Bilnaad ondersteunende, om de Deelen voor scheuring te bewaaren, als 't agterhoofd sterk gekneld legt tegens de Schaambeenderen der Vrouwe; en hier door sterke tegenstand doet, dan draait men het eerst met de Tang een weinig schuins, om het te brengen in de grootste diameter der Ingang van het kleine Bekken, (§ 20 N°. 3) en het vervolgens neder te haalen: Eindelyk maakt men

men de band los en neemt de Lepels voorzigtig weg, om verder in de Verlofing te doen, 't geen van (§ 171 tot 174) geleerd is.

§ 320.

Als men de Tang van *Levret* gebruikt, dan neemt men eerst de Lepel met de Spil of de *Branche male*, (210) en by het Handvatzel gevat hebbende, zoo schuift men die aan de linkerzyde van 't Bekken, tusschen het Hoofd en Scheede, met zachte wrikkingen, in de Baarmoeder, en men brengt het Handvatzel nederwaards tegens de Bilnaad, latende die door een Helpster vasthouden: vervolgens brengt men de tweede Lepel of de *Branche Femelle* boven de eerst ingebragten op dezelfde wyze, aan de regterzyde van 't Bekken in de Baarmoeder; de twee Lepels geplaatst, overkruist en het Hoofd wel omvat zynde, zoo sluit men de Lepels met 't omdraayen der Spil, waar toe men de Sleutel gebruikt, indien het met de vingers niet geschieden kan, en door middel eener Band worden de Handvatzels toegeslooten. Eindelyk men haald by trappen en voorzigtig het Hoofd in de Scheede, en na maate men den Uitgang nadert, ligt men van tyd tot tyd het Hoofd een weinig opwaards, tot dat de Nek by de onderste rand der Schaambeenderen gekomen is, als wanneer men de Handvatzels zoo verre doet ryzen, dat het Hoofd gebooren is, op die wyze gelyk

lyk als (§ 319) gezegt is, met welke voor het overige de Handgreep deezer Tang geheel overeenkomt.

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

EEN KIND MET HET HOOFD GEKLEMD, HET AANGEZIGT GEKEERT NA DE SCHAAMBEENDEREN DER VROUWE.

§ 321.

IN dit geval moet men zig herinneren, het geen (§ 312 en 313) gezegt is, en wel onderscheiden, of het Voorhoofd op of tusschen de Ingang van 't kleine Bekken is, want in 't laatste geval is de manier om het Hoofd te verlossen byna gelyk aan die van de voorgaande Handgreep, alleen moet men weten, dat men het Hoofd niet eerder na buiten brengt, voor dat de Kin onder de Schaambeenderen kan doorschieten, en dus moet het Hoofd laager agterwaards op den bodem van 't kleine Bekken gebragt worden, als wel in 't eerste geval: *Leurie* oordeeld, dat men de Vrouw in dit geval moet leggen op haar Kniën en Elleboogen, en van agteren de Tang verkeert inbrengen, namentlyk met de voorste punt der bogt na 't Heiligbeen, om het Hoofd

be-

beter te vatten, en minder met de Tang te drukken op de Bilnaad, 't geen anders in dit geval niet zelden scheuring maakt.

§ 322.

Als op of over de rand der Schaambeenderen het Voorhoofd in deeze klemming gedrukt zit, dan is de Kin van het Kind meeder op zyn Borst geperst als in alle andere gevallen, waar door gemeenlyk min of meer de Pylnaad (§ 65 N°. 2) gedrukt zit, op een van beide der Schaambeenderen, naby derzelver vereeniging: en het Agterhoofd tragt te vallen in de holligheid van 't Heiligbeen, het geen gelegenheid geeft, dat het kleine Bekken zig veel meer bezet vinde aan de voor- als agterzyde. In het begin der Arbeid is de mond der Baarmoeder ook geheel voorwaards na de Schaambeenderen gelegen, even als of de bodem der Baarmoeder (indien het mogelyk was) na agteren overhelde.

§ 323.

Het oogmerk, het welk men in dit geval in deeze Handgreep heeft, is, om het Hoofd te ontklemmen en af te wenden van de persing en tegenstand, welke het heeft op de Schaambeenderen, en het te doen vallen in de holte van 't kleine Bekken; voor de Operatie stelt men in 't werk het geen (§ 314) geleerd is.

§ 324.

§ 324.

Om deze Verlossing (§322) het best en 't veiligst voor Moeder en Kind te doen, zoo is niet alleen de kromme Tang van *Smellie* of *Levret* noodzaakelyk, maar daarenboven moet men, volgens de manier van *Levret*, door de openingen der Lepels een Band of Lint steeken, welke dient als een Hefboom, waar door deeze Handgreep veel geholpen word.

§ 325.

De manier, op welke men de kromme Tang en Band in deeze Handgreep gebruikt, is op de volgende wyze, men neemt een stevige band ter langte van twee voeten, en steekt die met het eene einde door de opening der eerste Lepel; vervolgens brengt men die op dezelfde, gelyk in (§ 319 en 320) geleerd is, in de Baarmoeder; daarna steekt men het eene einde der band door de opening der tweede Lepel, en plaatst die op dezelfde wyze: beide Lepels wel geplaatst en geslooten zynde, zoo knoopt men de twee eindens der Bant, waar door men een Handvatzel maakt, in welke men de linkerhand steekt: onderwyl dat men de toegeslooten Tang met de rechterhand vasthoude; alsdan begint men de band nederwaards te drukken zonder de Tang te bewegen of te trekken, waar door de Lepels met 't Hoofd agterwaards na de holte van 't kleine Bekken getrokken worden;
en

en de grootste kragt laat men werken op de band, tot dat het Hoofd affchiete van de klemming en persing op de Schaambeenderen, en vallen in de holligheid van 't Heiligbeen: De kragt, welke op de Tang werkt, moet alleen dienen, om tegenstand te bieden, aan die kragt welke op de band werke, en te gelyk om de Tang te houden in een legging zoo als die geplaatst is op het Hoofd van 't Kind: De klemming op deeze wyze overwonnen zynde, zoo haald men verder het Hoofd na buiten; (ziet § 319) eindelyk ontsluit men de Tang en neemt de Lepels voorzigtig weg, om verder de Verlossing te voleindigen. (ziet § 171 tot 174)

§ 326.

Volgens de manier van *Smellie* moet men in dit geval, na dat de Tang is aangelegt, het Hoofd een weinig opwaards brengen, en het Voorhoofd na de linker- of regterzyde van 't Bekken draayen en verder nederwaards trekken, tot dat het Agterhoofd by de knobbels der Zitbeenderen gekomen is, daar na draait men 't Voorhoofd na 't Heiligbeen, en wel een vierde deel of meerder na de andere zyde, om zeker te zyn, dat de Schouders leggen in de grootste diameter van het kleine Bekken; (§ 20 N°. 3) eindelyk haalt men 't Hoofd geheel na buiten met het Aangezicht gekeert na 't Heiligbeen. Ziet § 321

TWIN-

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

**EEN KIND MET HET HOOFD GEKLEMT,
HET AANGEZIGT GEKEERT NA DE
LINKER OF REGTER ZYDE VAN HET
BEKKEN DER VROUWE.**

§ 327.

DEeze legging van 't Hoofd moet men door het Onderflaan kennen aan de loop der Pylnaad, die zomtyds van 't eene Zitbeen tot het andere loopt, maar gemeenlyk een weinig schuins; aan de eindens der Pylnaad ontdekt men de voorste en agterste Fontanel aan derzelve kentee-kens, (§ 66) waar door men weet waar het Aangezicht en 't Agterhoofd geplaatst is, en dus ook dat het eene Oor van 't Kind tegens de Schaambeenderen en het andere tegens 't Heiligbeen aanlegt. Ziet hier nevens (§ 312 en 313)

§ 328.

Om deeze Verlossing wel te doen, zoo moet men het Aangezicht van 't Kind eerst meer na 't Heilig- of Schaambeenderen der Vrouwe weete te brengen, zonder een Lepel der Tang over het Aangezicht in te brengen of vast te leggen. De Handgriepen van *Smellie* en *Levret* zyn in dit geval zeer onderscheiden, om dat de laatste ge-
heel

heel afkeurt , by een baarende Vrouw de eene Lepel te brengen onder de Schaambeenderen.

§ 329.

Als men de manier van *Smellie* verkiest ; dan moet men in deeze legging en klemming van 't Hoofd de Handgreep verrigten volstrekt met de regte Tang ; de Vrouw kan men laten leggen op haar regter- of linkerzyde , of ook en dat beter is op haar rug ; men brengt eerst een Lepel tusschen de Schaambeenderen der Vrouw en het Hoofd van 't Kind , wat schuins na de Wang en Kin , houdende het Handvatzel der Lepel zoo dicht als mogelyk is tegens de Bilnaad , daar na brengt men de tweede Lepel tusschen het Heiligbeen en 't Hoofd , men omvat het , overkruist en sluit op de gewoone manier de Tang ; vervolgens voorzigtig trekkende , zoo draait men te gelyk het Agterhoofd eerst na de Schaambeenderen , en dan nog een vierde eener draai na de andere zyde , om het Lighaam in een legging te krygen , dat de Schouders gebragt worden in de grootste diameter der Ingang van 't kleine Bekken ; (§ 20 N°. 3) eindelyk brengt men 't Agterhoofd weder te rug na de Schaambeenderen , en men haald op de beschreeve wyze het Hoofd na buiten. Ziet (§ 318)

§ 330.

Als men in dit geval de Handgreep van
K L^o

Levret verkiest, dan moet men met eene Lepel der kromme Tang, het Aangezigt van 't Kind eerst verplaatsen en brengen na de bogt der Schaambeenderen van de Vrouwe, en daar na de tweede aanleggen om het Hoofd uit te haalen, vermits hy als een onveranderlyke Regel vaststelt, dat men nooit een Lepel der Tang onder de Schaambeenderen moet inbrengen; de manier om dit wel te verrigten, is, als het Agterhoofd legt in de linkerzyde van 't kleine Bekken, dat men eerst gebruikt de *Branche Femelle*: En integendeel als het in de regterzyde legt, de *Branche Male*. Vervolgens brengt men de Lepel verkeerd (namentlyk met de punt der bogt na 't Heiligbeen) langs de zyde van 't Bekken tot agter het Agterhoofd van 't Kind; de Lepel wel geplaatst zynde, zoo doet men twee onderscheide bewegingen, eensdeels drukkende met de Lepel op het Agterhoofd, om die op zyn plaats te houden: En anderdeels schuivende om het Agterhoofd te verplaatsen en op het Heiligbeen te brengen: daar zynde, zoo houdt men op met drukken, en schuift de Lepel alleen onder het Agterhoofd heenen, om dezelve te brengen aan de andere zyde van 't Bekken, latende het Agterhoofd leggen: Vervolgens plaatst men de tweede Lepel aan de andere zyde van 't Hoofd, en voleindigt de Verlossing op de gewoone wyze. Ziet (§ 319 en 171 tot 174)

EEN-

EEN-EN-TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

EEN KIND MET HET HOOFD GE-
KLEMT, HET AANGEZIGT REGT
NEDERWAARDS GEKEERT.

§ 331.

WAnneer men by het breeken der Vliezen, door het Onderflaan ontdekt, dat het Hoofd niet met de Kruin, maar met het Aangezigt voorkomt, en dus zeker blykt, dat het Hoofd geheel tegen-natuurlyk legt, zoo is boven al te verkiezen, als het eenigzints mogelyk is, om het Kind te keeren en by de voeten te verlossen, op die wyze, zoo als in 't 12de Hoofdstuk geleerd is, om door verzuim geen oorzaak te zyn van veel smertelyker gevolgen, want men mag vry zeker verwagten, dat de Natuur de Verlossing niet zal kunnen volbrengen, of het Hoofd moet zeer klein en het Bekken heel ruim zyn, vermits de grootste diameter van 't Hoofd (§ 62 N°. 6) voorkomt, die zelfs niet als met moeite gaan kan door de grootste diameter van 't Bekken, (§ 20 N°. 3) en dus volgt dat het Hoofd in deeze legging moet geklemt raaken.

§ 332.

De Tekenē, welke doen kennen dat het Aangezigt het eerst voorkomt, zyn zeer gemakkelyk te onderscheiden, als de Dee-

len nog niet gezwollen zyn, vermits al de Zintuigen door 't Onderflaan ontdekt worden, ziet (§ 72 No. 2, 3.) en daarenboven blykt aanftonds aan de plaats der Oogen, Neus, Mond en Kin, de legging van het geheele Hoofd.

§ 333.

Het Aangezigt kan op driërley voorname en geheel verschillende manieren voorkomen:

- (1) De Kin gekeert na 't Heiligbeen; de voorfte Fontanel (§ 66) na de Schaambeenderen:
- (2) De Kin gekeert na de Schaambeenderen; de voorfte Fontanel na het Heiligbeen:
- (3) De Kin na de linker- of regterzyde van 't kleine Bekken; de voorfte Fontanel na de tegen-overgeftelde zyde.

§ 334.

Het Aangezigt op een dezer voorschreeve wyze geklemt raakende, zoo fteld men in 't werk het geen (§ 315) geleerd is, om verder over te gaan tot die Handgreep, welke het bekwaamfte is om 't Hoofd te ontklemmen.

§ 335.

In het eerste geval, (§ 333 No. 1) als men de Handgreep van *Levret* verkiest, zoo neemt men eerst de *Branche Femelle* van de kromme Tang, en steekt een band door

door deszelfs opening, vervolgens brengt men de Lepel verkeert, met de punt der bogt na 't Heiligbeen der Vrouwe, op de gewoone wyze aan de Linkerzyde van het Bekken, tuffchen het Hoofd en de Scheede in de Baarmoeder, latende het Handvatzel zeer laag tegens de Bilnaad door een Helpster vast houden: Daar na neemt men de *Branche Male*, en plaatst die insgelyks aan de andere zyde met de doorgestookten band: Beide Lepels het Hoofd wel omvat hebbende, zoo sluit men de Tang en de Handvatzels, die te gelyk brengende zoo laag als mogelyk is tegens de Bilnaad: De Tang geplaatst, en de doorgestookten band toegeknoopt zynde, zoo houd men met de rechterhand die wel op zyn plaats, onderwyl dat men met de linkerhand het gemaakte handvatzel der band in de hoogte opligte, tot dat het Agterhoofd in de holte van het kleine Bekken gevallen is, waar door de Kin van de klemming op de Schaambeenderen affschuift, leggende het Hoofd even als in (§ 321) geleerd is, moетende verder op dezelfde wyze met de Tang buiten de geboorte gebragt worde.

§ 336.

In dit geval moet men volgens de raad van *Smellie* de Tang op de gewoone wyze langs de zyden van het Voorhoofd over de Ooren naar 't Agterhoofd inbrengen en vastmaaken, daar na het Hoofd ne-

derhaalen, en al trekkende, keert en draait men het Aangezigt voorwaards onder de Schaambeenderen, men draait het wat meerder om, ten einde het Lighaam in een regten lyn met het Hoofd te brengen; vervolgens brengt men de Kin te rug en onder het Schaambeen, haalende het Hoofd verders buiten de Geboorte met het Aangezigt na vooren.

§ 337.

In het tweede geval (§ 333 N°. 2) kan men het Hoofd ontklemmen, als men volkomen de Handgreep van *Levret* volgt, zoo als die in het 18de Hoofdstuk (§ 320) beschreeven is. Maar volgens de manier van *Smellie*, moet men, na dat de Tang over de Ooren gevestigd is, het Agterhoofd na de eene zyde van 't Bekken draaijen, de Kin na de ander, en na 't onderdeel des Zitbeens beweegen, daar na moet men het Agterhoofd in de holte des Heiligbeens, en de Kin onder de Schaambeenderen brengen, en verder het Hoofd buiten de Geboorte op de gewoone wyze uithaalen.

§ 338.

In het derde geval (§ 333 N°. 3) kan men het Hoofd ontklemmen, volgens de manier van *Levret*, als men een Lepel der kromme of regte Tang, of liever den *Roonhuiscaansche Hefboom* brengt op de gewoone wyze aan die zyde van het Bekken daar het Agterhoofd van 't Kind legt, ver-

vol-

volgens houd men die 'er vast tegen, en trekt het Instrument te gelyk met het Agterhoofd nederwaards, waar door het Aangezigt zylyngs legt in de holte van 't kleine Bekken; en verder door de aanpersing der Weën geheel kan verlost worden; en wanneer de Natuur (door gebrek aan Weën) hier toe onvermogene is, dan moet men het Aangezigt wenden na de Schaambeenderen, en in alles de Verlossing eindigen, zoo als in 't 20te Hoofdstuk beschreeven is. Maar *Smellie* oordeeld, dat men in dit geval de Vrouw moet op zyde leggen, en de eene Lepel onder de Schaambeenderen, en de andere tegens het Heiligbeen over de Ooren van 't Kind inbrengen, het Aangezigt nederwaards haalen, en te gelyk de Kin na de Schaambeenderen draayen, om verder het Hoofd uit te haalen.

§ 339.

In alle andere gevallen, wanneer 't Aangezigt voorkomt, en 't Hoofd min of meer met de Kin schuins legt, het zy om hoog of om laag, dan moet men de Verlossing doen, overeenkomstig een deezer drie onderscheiden leggingen, (§ 133) en volgens de soort met welke die het meest overeenkomt.

TWEE-EN-TWINTIGSTE HOOFDST.**EEN KIND MET DE SCHOUDERS GE-
KLEMT OP DEN INGANG VAN 'T
KLEINE BEKKEN.**

§ 340.

DE Schouders kunnen door buitengewoone breedte, (§ 62 N°. 8) schoon het Hoofd een natuurlyke grootte en omtrek heeft, (§ 62 N°. 2) verhinderd worden, om door de ruimste afstand (§ 21 N°. 3) van 't kleine Bekken te gaan; gemeenlyk nogtans raaken de Schouders geklemt tusschen de bogt der laatste Lenden-wervel met het Heiligbeen en de bovenste rand der Schaambeenderen. (§ 20 N°. 2.) En men kan het Hoofd zonder eenige klemming rondom in de Scheede beweegen: Het Aangezigt legt na de eene zyde van 't Bekken, en het Agterhoofd na de andere, 't geen een gevolg is van de zydelyke legging van 't geheele Lighaam.

§ 341.

Wanneer de Schouders op deeze wyze geklemd zitten, zoo is het onmogelyk, dat de Natuur zonder hulp der Konst de Verlossing volbrengen kan, als men het by tyds merkte, eer de Baarmoeder zig rondom het Kind geslooten had, en voor dat de waters lang waare weggeloopen, dan was 't best het Kind te keeren en by de voeten

te

te verlossen; alle andere raadgeevingen, om met de hand of vingers de Schouders van het Heiligbeen af te schuiven, en dus in een ruimer afstand dezelve te brengen, zyn moeyelyk, pynlyk, en niet zelden onmogelyk; dierhalven de tyd van keering voorby zynde, zoo is het beter door middel der Tang de Schouders te ontklemmen, en na voorafgaande schikking (§ 315) tot de Operatie over te gaan.

§ 342.

De Schouders kan men ontklemmen op de manier van *Levret*. Wanneer het Aangezigt gekeerd is na de regterzyde van het kleine Bekken, dan neemt men de *Branche Femelle* der kromme Tang: En als het na de linkerzyde legt, de *Branche Male*, (§ 210) men brengt de Lepel verkeert, en dus met de punt der bogt na 't Heiligbeen der Vrouwe gekeerd, op de gewoone wyze tusschen het Agterhoofd van 't Kind en de Scheede in de Baarmoeder, tot dat die agter de Schouder van 't Kind, welke tegens het Heiligbeen aanlegt, geplaatst is, 't geen men weet als de Scharnier der Lepel gekomen is tot het Hoofd van 't Kind: De Lepel ingebracht en tegens de onderste Schouder van 't Kind wel geplaatst zynde, zoo drukt men met de eene hand dezelve vast 'er tegen, en met de andere maakt men een beweging met het einde der Lepel na de Dey der Vrouwe, zonder dezelve op te ligten, maar al naderende na 't Zitbeen van diezelfde zyde daar de Lepel geplaatst

is: Dierhalven moet men twee beweegingen doen, een die de Lepel op zyn plaats houdt, en een andere die als een Hefboom de Schouder ligt, draait en drukt over de bogt van 't Heiligbeen met de laatste Lenden-wervel, waar door de Schouder ontklemt is, en de Natuur, de Verlossing (indien de Vrouw nog Weën heeft) zeer wel volbrengen zal, of anders moet men na de ontklemming der Schouder nog beide Lepels der Tang op de gewoone wyze inbrengen, en het Hoofd met 't Aangezigt na de Schaambeenderen verder verlossen: Ziet (§ 321.)

§ 343.

In dit geval oordeeld *Smellie*, dat men het Hoofd langs de Ooren sterk met de Tang moet vatten, en zoo verre als mogelyk is opwaards brengen, te gelyk het Hoofd van zyde tot zyde bewegen, en een vierden deel eens krings rond draaijen, zodanig dat het Aangezigt tegen eene der zyden van 't Bekken gekeerd worde, waar door de Schouderen ligtelyk na de zyden van 't Bekken kunnen gedraaid worden. Daar na moet men het Voorhoofd weder in de holte des Heiligbeens wenden, en beproeven om het Kind te verlossen; blyft de zwaarigheid, dan moet men het Hoofd na de andere zyde draayen, wyl men niet weet welke Schouder op de Schaambeenderen en op 't Heiligbeen rust, om verder de Verlossing te eindigen.

DRIE-

DRIE-EN-TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

'T HOOFD VAN EEN KIND, AGTERGE-
BLEEVEN IN DE BAARMOEDER, NA
DAT HET LIGHAAM 'ER IS AFGE-
SCHEIDEN.

§ 344.

IN dit geval onderstelt men, dat het agtergebleeven Hoofd is, van een voldragen Kind; want in Miskraamen of in de 7de of 8ste Maand der Zwangerheid, als het Hoofd niet tegen-Natuurlyk groot is, zoo kan men het met de hand zeer gemakkelyk uithaalen; en niet zelden is de Natuur genoeg in staat om het te ontlasten. Maar 't Kind voldraagen zynde, zoo vereischt de voorzigtigheid, om het door bekwaame Handgreepen af te haalen, en de Vrouw aan geen onzeeker lot over te geeven.

§ 345.

De oorzaak, waar door het Hoofd eens voldragen Kinds in de Baarmoeder agterblyft, is gemeenlyk wanneer het met de Beenen voorkomt, of dat het eerst gekeerd is om by de Voeten te verlossen; en het Lighaam tot den Hals buiten de Geboorte zynde, men verder verkeerd, sterk en roekeloos trekt, om het Hoofd uit te haalen; waar door den Hals afscheurt en 't Hoofd agterblyft, of dat het Kind reeds eenige tyd dood geweest zynde, de
dee-

deelen verrot, en hier door afscheurt, schoon de uithaaling van 't Lighaam met alle voorzigtigheid gedaan is.

§ 346.

De Verlossing in dit geval is gevaarlyk en pynlyk voor de Vrouw, en zomtyds zeer moeyelyk voor den Vroedmeester. Eer men de Operatie begint word alles in agt genomen 't geen by tegen-Natuurlyke Verlossingen plaats heeft: Ziet (§ 235—239.)

§ 347.

Men beproeft eerst, of men het Hoofd kan uithaalen met een of twee vingers in de mond van 't Kind te steeken, na dat men de hand in de Baarmoeder gebragt heeft, of dat beter is, men brengt een band door de Mond en Keel van 't Kind, en die doorgestookten zynde, haald men de twee eindens by elkander, en met de eene hand by de band trekkende, en met de andere het Hoofd omvat zynde, zoo trekt men 't geheele Hoofd nederwaards; waar door men met beide handen het kan uitwerken; verders moet men met de Na-geboorte en Vrouw handelen gelyk na alle Verlossingen.

§ 348.

Als men met de hand en band zyn oogmerk niet bereiken kan, dan moet men gebruik maaken van de kromme Tang; en tot dat einde brengt men eerst de linkerhand in de Baarmoeder, en draait 't Hoofd,
dat

dat het Aangezigt na de bodem der Baarmoeder gekeerd is; daar na brengt men de *Branche male* op de gewoone wyze tusschen de Hand en 't Hoofd in, vervolgens laat men een *Helpster* beide haar handen even boven de Schaambeenderen leggen, en zoo veel drukken, dat de ingebragte Lepel of het Hoofd niet van plaats veranderen; en men legt aanstonds de tweede Lepel of *Branche Femelle* op dezelfde wyze aan de andere zyde van 't Hoofd; de twee Lepels geplaatst zynde, zoo, dat de kleinste diameter van 't Hoofd (§ 62 N°. 4) tusschen de Tang beslooten legt en de Handvatzels sterk toegedrukt en met een band geslooten zyn; dan haald men het Hoofd langzaam en wrikkende zomtyds met kleine draayingen nederwaards en buiten de Geboorte. Vindt men by 't uithaalen een groote tegenstand, dan maakt men met de Schaar (§ 214) een ruime opening in 't Agterhoofd, en drukt de Lepels nauwer tot elkander, om verder gemakkelyker de uithaaling te verrigten.

§ 349.

Als het Bekken zoo mismakkt is, dat de Tang niet wel kan geplaatst worden, zoo moet men de Haaken (§ 219) gebruiken, of volgens de raad van *Levret* gebruik maaken van zyn *Tire tête à bascule*, of *Hoofdtrekker met een wipje*, 't geen in dit geval alleen van dienst zyn kan: Het Instrument

is

is zeer eenvoudig, en bestaat uit een staal vierkant Staafje, ter langte van $7\frac{1}{2}$ duim, en in den omtrek ter dikte van een duim, voorzien aan 't onderende met een houte Handvatzel: aan 't bovineinde is dit Staafje gespleeten door een sleuf ter diepte van $1\frac{1}{2}$ duim, tusschen welkers punten geplaatst is 't midden eener staale wipje van $2\frac{1}{4}$ duim lang en $\frac{1}{4}$ duim breed, draayende om een spil die vast zit tusschen deeze sleuf. Als men het Instrument gebruiken zal, dan word het eene einde van 't wipje met een stukje Was in de sleuf vastgezet, vervolgens brengt men het door de groote opening van 't Agterhoofds-been in de holte van 't Opperhoofd. De Was door de warmte weker wordende, maakt dat het wipje kan omkantelen, en dwars stuit van binnen tegens de groote opening: vervolgens brengt men twee vingers in de mond, en trekt dan eens met de vingers en dan weder met de andere hand by 't Instrument, tot dat het Hoofd al schuivende is uitgehaald.

VIER-EN-TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

DE KEISERLYKE SNEE.

§ 350.

Setio Cæ-
sarea.

DE Keiserlyke Snee is de allergewichtigste Operatie in de Verloskunde, en die nooit behoord verzuimt te worden, zoo menig-

menigmaal als het onmogelyk is , dat een barende Vrouw door de Natuurlyke weg van haar Kind kan verloft worden.

§ 351.

De Oorzaaken , die deeze Operatie volstrekt noodzaakelyk maaken , by 't leeven der Vrouwe , zyn :

- (1) Alle naauwtens en mismaktheden van 't Bekken , die de hand eens Vroedmeester beletten , dat die niet in of uit de Baarmoeder kan gebragt worden : (§ 26)
- (2) Alle beenige Knobbels of Uitsteekzels van 't kleine Bekken , die de Verlossing van 't Kind volstrekt beletten : (§ 13)
- (3) Scheuringen in de Baarmoeder , waar door het Kind in de holligheid der Buik valt : dog de tyd is kort om dit gewigtig besluit te neemen , want binnen weinig tyd is de Vrouw gemeenlyk overleeden , en de Tekens zyn twyfelagtig :
- (4) Als een Kind buiten de Baarmoeder (§ 94) geplaatst en gevoed is : maar welke zekere Teekens heeft men dat dit plaats heeft , en wel eer de Vrouw voldragen is ?
- (5) Als Monsters door de Natuurlyke weg (schoon welgemaakt) niet kunnen verloft worden , (§ 73)

§ 352.

§ 352.

Uit hoofde deezer verschillende Oorzaaken, kan men de Keiferlyke Snee verdeelen, in volkomen en onvolkomen; de eerste heeft plaats als het Kind in de Baarmoeder beslooten is; (§ 351 N°. 1, 2, 5) En de tweede als 't Kind buiten de Baarmoeder geplaatst is. (§ 351 N°. 3, 4.

§ 353.

Als men door het ontdekken deezer Oorzaaken verzeekert is, dat de Keiferlyke Snee volstrekt geschieden moet, om Moeder en Kind aan geen zekere dood over te geeven; dan dient men zoo spoedig als mogelyk is de Operatie te beginnen, om door tydverzuim, de kragten der Vrouwe niet te verliezen en de Deelen door onnodige smersten te inflammeeren, want de gelukkige uitkomst hier veel van afhangt, schoon zy met andere zwaare Operatien dit gemeen heeft, dat zy doorgaans te laat ondernomen word.

§ 354.

Tot de Operatie maakt men gereed te hebben, een holle Sonde, kromme Naaldens, gewast Gaaren, fyne Sponfen, een zaamtrekkend Vogt, Hegtpleyfters, Plukzel, Compresfen, Verband, Wiekjes met eenige Wondbalfem, *Bistorie* en Schaar. De twee laatsten volgens de manier van *Levret* gemaakt, zyn zeer geschikt tot deeze Operatie.

§ 355.

§ 355.

Alles gereed zynde, zoo legt men de Lydereffe op een Rustbank met een Matras, op haar Rug neder, en regt uitgestrekt, en men ontlast eerst de Blaas door 't Catheter van de Pis, daar na plaatst men de Helpers, zoo, dat de Vrouw kan stil gehouden worde, en de Operateur plaatst zig aan een der zyden van de Vrouwe.

§ 356.

Het is een vry algemeene verkiezing, de Sneede der Buik te doen aan de rechter of linker zyde, en wel zo veel, dat men de peefige Scheede der *regte Spieren* geheel vermyden kan. Edog niettegenstaande deeze aangenoome wyze, zoo dunkt my veel geschikter en veiliger plaats de Witte Streep of *Linea alba*, tusschen de Navel en de Kraakbeenige vereeniging der Schaambeenderen:

(1) Om dat deze op 't einde der Zwangerheid zeer verwyderd en uitgespannen tusschen de regte Spieren gevonden word, waar door 'er een aanmerkelyke afstand, en wel omtrent de Navel ter wydte van 1 en $1\frac{1}{2}$ duim breedte is, loopende na onderen smalder:

(2) Heeft men niets anders te doorsnyden, als behalven de Witte Streep de buitenste bekleedzels der Buik met het *Buikvlies*:

L

(3) Is

Peritoneum.

- (3) Is het een bekwaame plaats, om de Vogten uit de Buik na de Operatie te ontlasten:
- (4) De zaamtrekking en inkrimping der regte Spieren en Witte Streep, zal de Wond na de Operatie veel gelyker, nauwer en sterker sluiten, als op eenige andere plaats der Buik:
- (5) Men heeft minder te vreesen, om de Ingewanden der Buik te kwetsen, by het doorsnyden van 't Buikvlies:
- (6) De geneezing der Wond zal zeer wel volgen, zoo als uit de voorbeelden zou kunnen blyken der geene, die met succes van de Steen boven de Schaambeenderen gesneden zyn:
- (7) De afstand tusschen de Navel en de Schaambeenderen is op 't einde der Zwangerheid groot genoeg voor een Sneede van 6 à 7 duimen lengte.

§ 357.

Men moet de Buiksneede beginnen in 't midden, tusschen de Navel en de Schaambeenderen, latende de bekleedzels weerszyden een weinig opligten, om in eens met een klein sneetje al de bekleedzels door te snyden, indien de spanning der huid zulks niet toelaat, dan maakt men voorzigtig eerst een klein Wondje, tot dat men met

met de holle Sonde kan doorkomen tot onder 't Buikvlies, vervolgens maakt men met de Bistorie of Schaar langs de sleuf der Sonde de Wond grooter, tot dat men met de Bistorie verder langs de Sonde, of beter tusschen twee vingers der andere hand, de Wond eerst na onderen verwyderen kan, tot op den afstand van een duim breedte van de Schaambeenderen, wel toeziende om de Blaas niet te kwetzen: Vervolgens gaat men na boven, om verder de Wond zoo veel te vergrooten dat men een sneede heeft, ter langte van 6 à 7 duimen; aan 't bovineinde der sneede belet men door zagt drukken, het uitpersen der Darmen.

§ 358.

Na de Buiksneede, opent men op dezelfde wyze de onderleggende Baarmoeder, en wel op die plaats die 't naast tegens de opening der Buiksneede aanlegt; by 't doorsnyden is men voorzigtig om het Kind niet te kwetsen.

§ 359.

Buik en Baarmoeder geopend zynde, zoo haald men het Kind met de Beenen door de gemaakte Wonden na buiten, vervolgens de Na-geboorte, daar na, onderwyl de Baarmoeder zig verkleint en zaamtrekt, zoo weerhoudt men de Darmen, dat die niet tusschen de Wonde der Baarmoeder geknelt raaken, en reinigt de Buik spoedig van 't Bloed met een Spons.

L 2

§ 360.

§ 360.

Sutura Pin-
nata.Sutura Ga-
stroraphia.

Dit verrigt zynde, zoo is de meest aan-
genoomene manier, om de Wonde der Buik
verder te sluiten door de *Pennehegting*, of
de gewoone *Buikshgting*, die van de mees-
ten onvermydelyk gehouden worden. De
wyze hoe deeze Hegtingen gedaan wor-
den, kan men in veele Heelkundige Wer-
ken vinden, onder andere zeer duidelyk in
de Heelkonst van *Platner* 1. *Deel* 39 *Hoofdst.*
Vervolgens word het verder verbonden met
de nodige *Compressen* en 't aanleggen van
het bekende Verband genaamt 't *Schouder-*
band of *Scapulier*.

§ 361.

Vermits de Buikhegtingen zeer pynlyk
zyn in 't aanleggen, en daar na zwaare Ont-
steekingen rondom kunnen veroorzaaken,
en daarenboven my niet volstrekt noodzaa-
kelyk voorkomen, uit hoofde dat de Wond,
die 6 à 7 duimen lang geweest is, op zyn
best 3 duim na de Operatie zyn zal: dier-
halven dunkt my nevens sommigen, in al-
les beter de Wond te verbinden, alleenlyk
met sterk kleevende Hegtpleisters; aan de
onderste hoek der Wond brengt men een
vaste en aan een draad vastgebonden steek-
wiek, bestrecken met een Wondbalzem,
by voorbeeld de *Bals: Arcei*, om een ope-
ning te houden tot ontlasting der vogten,
welke in de Buik zig mogten verzamelen;
vervolgens legt men 'er over, eenige met
Bran-

Brandewyn en Azyn natgemaakte *Compres-*
sen; en eindelyk word het met een wel
vereenigend Verband omslooten.

§ 362.

De Vrouw verbonden zynde, zoo laat
men haar verder op haar Rug nederleggen,
het Hoofd en Borst wat verheven, de Dyen
geslooten en de Kniën een weinig geboo-
gen; voor 't overige word zy behandeld
ten opzichte der Levensregel, Geneesmid-
delen, &c. na de voorkomende omstandig-
heden en toevallen, overeenkomstig de
manier, zoo als by alle Zwaargewonden
plaats heeft, waaromtrent men omstandig
kan onderrigt worden, in de *Comment: van*
de Beroemde VAN SWIETEN over de Apho-
rismi van den Grooten BOERHAVE, I. Deel
§ 192 — 217.

§ 363.

Als het Kind buiten de Baarmoeder legt,
(§ 350 N°. 3, 4) dan heeft men alleen de
Buiksneede te doen, en dus een onvolko-
men Keiserlyke Snee, en men moet als het
Kind in een der Falloopiaansche Trompet-
ten of Eyerneften beslooten lag, dezelve
openen, en het even als uit de Baarmoe-
der afhaalen. Schoon in dit geval 'er meer
vrees voor 't leeven der Vrouwe is, als wel
wanneer het Kind in de Baarmoeder legt,
om reden, dat als de Koek buiten de Baar-
moeder is ingeplant, men by het afhaalen
derzelve een doodelyke Bloedstorting kry-
gen

gen zal, die veroorzaakt word, om dat de plaats der inplanting minder bekwaam is, als de Baarmoeder, om zig in te krimpen, en de opene Bloedvaten te sluiten.

§ 364.

Men behoorde altoos de Keiferlyke Snee te doen, om het Kind te behouden, indien het nog leefde, by Vrouwen die in de drie laatste Maanden der Zwangerheid of in den Arbeid sterven, en wel zoo spoedig na het overlyden als mogelyk is; schoon nogtans met dezelfde voorzigtigheid als of zy leefde, eensdeels om zig tot de Operatie bekwaamer te maaken; en daarenboven, om dat de Wonden geen volstreckte oorzaak der dood zyn zoude, indien de Vrouw nog eenig leeven hadde.

E I N D E.

D R U K - F O U T E N .

Pag.	5	Reg.	13	van de Voorrede	staadt	<i>Phatome</i>	leest
---	2	§	4	Reg.	7	staadt gedeelte	leest gedeeltens
---	2	§	5	op den rand	---	<i>Creta</i>	---
---	3	§	9	Reg.	7	---	<i>wynig</i>
---	11	§	30	---	4	---	<i>Clitor</i>
---	12	§	35	op den rand	---	<i>Spindter</i>	---
---	13	§	37	Reg.	1	---	<i>vatdgtig</i>
---	15	§	44	op den rand	---	<i>Peritoneum</i>	---
---	27	§	72	Reg.	13	---	<i>teenen</i>
---	29	§	76	---	4	---	<i>aderders</i>
---	31	§	81	op den rand	---	<i>Cotylidones</i>	---
---	38	§	99	Reg.	1	---	<i>wynig</i>
---	46	§	121	---	5	---	§ 45
---	48	§	123	---	15	---	<i>worden</i>
---	49	§	124	---	18	---	<i>wynig</i>
---	61	§	154	op den rand	---	<i>Confesus</i>	---
---		§	155	Reg.	3	---	§ 145
---	69	-	-	-	-	---	§ 73
---	71	§	179	---	9	---	<i>Koek</i>
---	89	-	-	-	-	---	§ 109
---	91	§	211	Reg.	3	---	§ 215
---	95	§	218	---	4	---	§ 219
---	96	§	219	---	7	---	§ 220
---	119	§	289	---	8	---	<i>leggen</i>
---	121	§	293	---	11	---	§ 281
---	141	§	323	---	8	---	§ 314
---	142	§	325	---	7	---	<i>dezelfde</i>
---	143	§	326	---	15	---	§ 321
							---
							§ 319

BY DE BOEKVERKOPER

HARM. HENR. VAN DRECHT,

in 's Gravenhage,

Is gedrukt en te bekoomen :

PROEFKUNDIGE VERHANDELING *van Wit en Gecouleurd Platiel Verglas* en SCHILDERWERK; benevens *eene duidelyke ONDERRICHTING van het GLAS-SCHILDEREN*: Aangeteekend door een Liefhebber der Weetenschappen; en uit deszelfs Schriften by een verzameld, in 't Licht gegeven door A. F. In groot 8vo. met Platen, - - - - - à f 0-14-0.

GESCHIEDENIS en zeldzaame LEEVENSGEVALLEN *van eenen HOTTENTOT*, door hem zelven beschreeven, uit het Hoogduitsch vertaald, Octavo, - - - - - à f 0-12-0.

ZANGWYZEN *tot de PROEVE van STICHTELYKEN MENGEL-POëZY*, door de Heeren H. VAN ALPHEN en P. L. VAN DE KASTEËLE, I^e. Deel, gecomponeert door de ZANG, VIOLINO en BASSO CONTINUO, door den Heer J. C. KLEYN, Organist van de Klooster Kerk in 's Hage, in groot Octavo, - - - - - à f 1-16-0.

Het Tweede Deel van dito Werk is bereids onder handen, en word met alle spoed voortgezet.

ACHT-TAL *van OORDEELKUNDIGE en Tevens Vrymoedige BRIEVEN over het Hedendaagfch CHRISTENDOM*, in een verheven Styl, door een VOORNAAM GODGELEERDE uit het Hoogduitsch vertaald, in groot Octavo, - - - - - à f 0-12-0.

Het BESTAAN *der GELEY-GEESTEN: Redeneerend betoogd in een Gesprek tuffchen den Heer R. met een PHILOSOPH in Ierland*; doormengd met vele zonderlyke GESCHIEDENISSEN, hier toe strekkende. Op een Wysgeerige en Geestige Trant geschreeven door den ABT ***** uit 't Fransch vertaald, in gr. 8vo. à f 0-11-0.

De WAARE VOLMAAKTHEID en GELUKZALIGHEID *in deeze WAERELD*, waar in ze bestaat, en door wat Oeffening men met Hulp van Gods genade dezelve verkrygen kan. Waar by te gelyk de Leere van de *Rechtvaardiging* in dier voegen is voorgesteldt, dat een Luijaard zyn valsche ongerustheid en een Werkheiligen zyn ydel betrouwen ten eenemaal benoomen wordt, door ALETOPHILUS, met deszelfs verdere Verklaaringe over de Leere van de *Rechtvaardiging*; en korte en lichte Weg tot een aan Godt en Menschen Welbehaagelyk en Gelukzalig Leeven; in 8vo. à f 1-0-0.

By dezelve zyn ook alle Nieuw uitkomende **BOEKEN** tot de Civielste Prys te bekomen,

